

รายงานการวิจัยเรื่อง
สถานการณ์และแนวโน้ม

การล่อลวงคนไทย ไปแสวงหาประโยชน์

เพื่อธุรกิจผิดกฎหมาย และค้ำมูขุขุ ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

รายงานการวิจัยเรื่อง สถานการณ์และแนวโน้ม

การล่อลวงคนไทย ไปแสวงหาประโยชน์

เพื่อธุรกิจผิดกฎหมาย และค้ำบุษย์ ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง
โดย มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566 (World Vision Foundation of Thailand)

จัดทำโดย : มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
ปีที่เผยแพร่ : กรกฎาคม 2024

ผลงานวิจัยนี้สามารถนำไปเผยแพร่ หรือดัดแปลงเพื่อการอ้างอิง
โดยต้องมีการระบุที่มาอย่างชัดเจน
ทั้งนี้ห้ามนำไปเผยแพร่ต่อเพื่อประโยชน์ทางการค้าโดยเด็ดขาด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ มีบุคคลและกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดปัญหาการค้ำมนุษย์อนุเคราะห์ที่ให้ข้อมูลและเสียสละเวลาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งทีมผู้วิจัยขอขอบคุณดังนี้

ขอขอบคุณหน่วยงานและตัวแทนหน่วยงานที่เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย ตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงราย สวัสดิการคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงราย หน่วยข่าวกรองทหารกองกำลังผาเมือง สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดเชียงราย สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงราย สมาชิกรออาสาสมัครอำเภอเชียงแสน ชุดปฏิบัติการกองร้อยอาสารักษาดินแดนอำเภอเชียงแสนที่ 6

ขอขอบคุณหน่วยงานและตัวแทนหน่วยงานที่เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ สำนักงานแรงงานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานจัดหางานจังหวัดสระแก้ว สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสระแก้ว ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสระแก้ว สำนักงานประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา ตัวแทนมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยที่รับผิดชอบจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว ปลัดจังหวัดสระแก้ว ตำรวจภูธรจังหวัดสระแก้ว บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสระแก้ว กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดสระแก้ว หน่วยประสานงานชายแดนประจำพื้นที่ 6 และตัวแทนจากหน่วยงานในประเทศกัมพูชา ได้แก่ DAMNOK TOEK (GOUTTED'EAU), UN IOM, Krousar-thmey (KT), PoiPet Transit Center of MOsavvy.

นอกจากนี้ทีมผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายและมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่สนับสนุนและเอื้ออำนวยให้บุคคลากรได้ทำงานวิจัยกับหน่วยงานภายนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณิดา ปิงเมือง อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยชี้แนะและหาช่องทางในการแก้ไขปัญหาตลอดการดำเนินการวิจัย

และทีมผู้วิจัยขอขอบคุณมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (World Vision Foundation) ที่มอบทุนสนับสนุนในการทำวิจัย รวมถึงอำนวยความสะดวก ประสานงานและช่วยเหลือด้านข้อมูลและด้านการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ทีมผู้วิจัย
กันยายน 2566

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	3
สารบัญตาราง	6
สารบัญกราฟ	6
สารบัญรูปภาพ	7
บทสรุปผู้บริหาร	9
บทคัดย่อ	22
บทที่ 1 บทนำ	24
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	24
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	26
1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	26
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	26
1.5 ขอบเขตการดำเนินการวิจัย	27
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์	28
2.1 นิยามความหมายของการค้ามนุษย์	28
2.2 งานศึกษาการค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	29
2.3 การค้ามนุษย์ในประเทศไทย	31
2.4 สถิติการดำเนินคดีด้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทย	36
2.5 บริบทของพื้นที่พิเศษสามเหลี่ยมทองคำ และแหล่งคาสีโนปอยเปต	41
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย	49
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
3.2 พื้นที่วิจัย	49
3.3 ขั้นตอนและวิธีในการดำเนินการวิจัย	49
3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	51
3.5 เงื่อนไขการรักษาความลับ	51

บทที่ 4 ผลการวิจัย	52
4.1 สถานการณ์การค้ามนุษย์	52
4.2 เส้นทางการเข้าไปทำงานของผู้เสียหาย	60
4.3 วิธีการล่อลวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์	68
4.4 ปัจจัยผลักดันในการเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์	69
4.5 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหา การค้ามนุษย์ในประเทศไทย	72
4.6 แนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools)	85
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	88
5.1 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์	88
5.2 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย	91
5.3 การต่อยอดงานวิจัยในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ	92
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตัวอย่างเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุด ของผู้เสียหายทั้ง 2 พื้นที่	97

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	จำนวนคดีค้ำมนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ำมนุษย์	38
ตารางที่ 2.2	สถิติการปราบปรามการค้ำมนุษย์ จำแนกตามรูปแบบการค้ำมนุษย์	39
ตารางที่ 2.3	จำนวนผู้เสียหายคดีค้ำมนุษย์ จำแนกตามเพศและสัญชาติ	39
ตารางที่ 4.1	จำนวนคดีค้ำมนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ำมนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2565	53 53
ตารางที่ 4.2	สรุปภาพรวมการปฏิบัติตามกลไกการให้ความช่วยเหลือ ผู้เสียหายของสหวิชาชีพในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและ จังหวัดสระแก้ว	79
ตารางที่ 4.3	รายการการประเมินความเสี่ยง	86

สารบัญกราฟ

กราฟที่ 4.1	สรุปจำนวนคดีค้ำมนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ำ มนุษย์ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2563	54
กราฟที่ 4.2	สรุปจำนวนผู้กระทำผิดคดีค้ำมนุษย์จำแนกตามเพศและสัญชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2564	54
กราฟที่ 4.3	สรุปจำนวนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2563	55

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	แสดงการค้ามนุษย์ที่ภาคเหนือตอนบน	37
ภาพที่ 2.2	ภาพเขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน ในฝั่ง สปป.ลาว ในปี พ.ศ. 2565	42
ภาพที่ 2.3	เขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน ในฝั่ง สปป.ลาว	43
ภาพที่ 2.4	คาสีโนในเขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน	44
ภาพที่ 2.5	บรรยากาศบริเวณจุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ โดยมีป้ายแจ้งเตือนเกี่ยวกับการถูกล่อลวงให้ไปทำงาน คาสีโน	45
ภาพที่ 2.6	บริเวณจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาที่ปอยเปต	46
ภาพที่ 2.7	บรรยากาศบริเวณจุดผ่านแดนไทย - กัมพูชา ปอยเปต	47
ภาพที่ 2.8	อาคารที่ประกอบธุรกิจคาสีโนปอยเปต กัมพูชา	48
ภาพที่ 2.9	การจัดเวทีสนทนากลุ่ม จังหวัดเชียงราย	50
ภาพที่ 2.10	การจัดเวทีสนทนากลุ่ม จังหวัดสระแก้ว	50
ภาพที่ 4.1	แสดงเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย : กรณีแหล่งคาสีโนสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว	61
ภาพที่ 4.2	ตัวอย่างเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย : กรณีแหล่งคาสีโนสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว	63
ภาพที่ 4.3	แสดงเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย : แหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา	65
ภาพที่ 4.4	ตัวอย่างแสดงเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด ของผู้เสียหาย : แหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา	67
ภาพที่ 4.6	กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จากประเทศไทยปลายเพื่อนำส่งกลับประเทศไทย รูปแบบที่ 1	81
ภาพที่ 4.7	กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จากประเทศไทยปลายทางเพื่อนำส่งกลับประเทศไทย รูปแบบที่ 2	83

Mandalay

2000

Naypyi

ประเทศไทย
ห้าม
นำงาช้างออก
นำพาจากชายฝั่งและจากสัตว์ที่เชลย
THAILAND
WARNING
 It is illegal to take ivory and other elephant products across international borders.

หยุด! การค้ามนุษย์
STOP
Human Trafficking

STOP HUMAN TRAFFICKING

TRAFFICKING

พบเห็น
 นายคณกร บังคับ ผู้สังข ผู้หญิงและเด็ก
 ที่ถูกค้าขายประเวณี ใช้แรงงานผิดกฎหมาย หรือเป็นทาส
 ที่ไม่ชอบมาพากล กรุณาแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
โทรแจ้ง
 โทร. 1178

ROYAL THAI POLICE
IMMIGRATION BUREAU
ROYAL THAI POLICE
IMMIGRATION DIVISION
 โทร. 053 771118
 โทร. 1178

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์เส้นทางการเดินทางเข้าไปทำงาน วิธีการล่อลวง ปัจจัยผลักในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools) และเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป และเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันการค้ำมนุษย์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาข้อมูลของผู้เสียหายจำนวน 20 คน และผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้เสียหายจำนวน 20 คน ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสระแก้ว เป็นกรณีของผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการเดินทางไปทำงานที่เมืองปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา และจังหวัดเชียงราย กรณีผู้เสียหายเดินทางไปทำงานเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ

ผลการศึกษา แยกประเด็นในการพิจารณาได้ดังนี้

1. สถานการณ์การค้ำมนุษย์ ผลจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ทั่วโลกและในประเทศไทยระหว่างเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 ทำให้มีการปิดด่านพรมแดนระหว่างประเทศ การเดินทางข้ามพรมแดนของแรงงานและประชาชนไม่สามารถกระทำได้ซึ่งส่งผลไปยังขบวนการการค้ำมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ จำนวนคดีค้ำมนุษย์โดยรวมลดลงมาเหลือเพียง 241 คดีในปี พ.ศ. 2563 และมีจำนวน 168 คดีในปี พ.ศ. 2564 อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายและเริ่มมีการเปิดด่านพรมแดน จำนวนคดีค้ำมนุษย์โดยรวมก็กลับมาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นจำนวน 358 คดีในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งสูงเกือบเท่ากับจำนวนก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด (ปี พ.ศ. 2562) นอกจากนี้สัดส่วนรูปแบบการค้ำมนุษย์ที่มีจำนวนสูงที่สุดในสามอันดับแรกก็มีความคล้ายคลึงกัน คือ การค้าประเวณี แรงงาน และสื่อลามก

ผู้เสียหายเดินทางข้ามแดนไปยังพื้นที่เป้าหมายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเข้าไปทำงานในพื้นที่ในเศรษฐกิจพิเศษทั้งฝั่งกัมพูชาและฝั่งลาว เพื่อไปทำงานคาสีโนคิงส์โรมัน (King Roman Casino) โดยบังคับและถูกหลอกลวงให้ทำงานเป็นแอสแกมเมอร์ (scammer) หรือคอลเซ็นเตอร์ ซึ่งมีผู้เสียหายมีจำนวนมากที่สุดมาจากจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สามารถใช้ภาษาจีนในการสื่อสารได้ระดับการศึกษาของผู้เสียหายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เป็นผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สื่อที่ใช้ดำเนินการเพื่อชักจูง นายหน้าจะใช้ติดต่อผ่านสื่อออนไลน์ และมีใช้การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบนเฟสบุ๊ค กลุ่มหางานบนไลน์ แอปพลิเคชัน ตี๊กต็อก (Tiktok)

สาเหตุประการหนึ่งที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์การค้ำมนุษย์มาก เนื่องจากทั้ง 2 จังหวัดมีพื้นที่ที่ติดชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน คือสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ตามลำดับ เป็นระยะทางยาวหลายร้อยกิโลเมตร

ทำให้มีช่องทางเดินทางตามธรรมชาติที่ประชาชนทั่วไปสามารถเดินทางข้ามประเทศ ทั้งอย่างเป็นทางการ ผ่านจุดผ่อนปรนทางการค้าและไม่เป็นทางการเป็นจำนวนมาก ทำให้ง่ายต่อการเดินทางข้ามพรมแดน

2. เส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย ทั้งกรณีแหล่งคาสีโนสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว และแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า ผู้เสียหายทุกรายหาข้อมูลการประกาศรับสมัครงานจากระบบออนไลน์ทุกรูปแบบ ทั้งในช่องทาง Facebook TikTok Instagram Wechat เพจหางานในพื้นที่จังหวัดเชียงรายหรืออำเภอแม่สาย และเพจหางานในพื้นที่แหล่งคาสีโนปอยเปต หลังจากนั้นจะติดต่อไปยังนายหน้า ซึ่งมีทั้งสัญชาติไทยและจีน เพื่อนัดหมายวัน เวลาและจุดนัดพบเพื่อเดินทางข้ามฝั่งไปประเทศเป้าหมาย จากกรณีที่ศึกษาสามารถแบ่งรูปแบบการเดินทางจากก่อนที่จะข้ามไปฝั่งไปประเทศเป้าหมาย ได้ 2 วิธีการ คือ วิธีการที่ 1 ผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดนัดหมายเอง เพื่อไปพักอาศัยอยู่ใกล้พรมแดนเพื่อเตรียมรับการประสานงานจากนายหน้าให้ไปจุดนัดพบเพื่อข้ามแดน วิธีการที่ 2 มีรถของนายหน้าหรือแท็กซี่ไปรับผู้เสียหายตามจุดนัดหมายจากต้นทาง

จากข้อมูลการเดินทางไปทำงานของผู้เสียหายทั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาวและในแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา พบข้อสังเกตเส้นทางการเดินทางตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย หลายประการ ดังนี้

1. รูปแบบการเดินทางเข้าไปทำงานของผู้เสียหายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความซับซ้อนและเข้มงวด โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว มีการโยกย้ายผู้เสียหายไปพักและกักตัวตามโรงแรมและรีสอร์ทหลายแห่งเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม
2. ผู้เสียหายจากแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา มีช่องทางและความยืดหยุ่นในการหางานหรือเปลี่ยนบริษัทในการทำงานได้มากกว่าผู้เสียหายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ทั้งนี้เนื่องด้วยมีจำนวนแหล่งคาสีโนให้เลือกทำมากกว่าและรายได้ดีกว่า จึงส่งผลให้ผู้เสียหายบางส่วนมีความประสงค์ที่จะไม่ขอรับความช่วยเหลือในการส่งตัวกลับประเทศไทย
3. นายหน้ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเส้นทางการเดินทางไปทำงานในแหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา เพราะผู้เสียหายต้องพึ่งพานายหน้าในการสื่อสารเป็นภาษากัมพูชาหรือภาษาจีน
4. กระบวนการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายในแหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา ให้เดินทางกลับประเทศไทยอาจไม่เป็นความสมัครใจของผู้เสียหายเอง ทั้งนี้บางรายระบุว่ายังต้องการทำงานเงินอยู่ที่ปอยเปตต่อ แต่ทางการได้เข้าช่วยเหลือแล้วเหมารวมรวบให้เดินทางกลับประเทศไทย
5. การที่ผู้เสียหายบางส่วนไม่สามารถเข้าไปทำงานในพื้นที่แหล่งคาสีโนในเขตอำเภอท่าซี้เหล็ก สหภาพเมียนมาได้ เพราะด่านอำเภอแม่สาย ประเทศไทย – อำเภอท่าซี้เหล็ก สหภาพเมียนมา ปิดในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นั้น ส่งผลให้เกิดการกระจายตัวของผู้เสียหายไปยังพื้นที่อื่นที่เป็นแหล่งแสวงหารายได้เช่นเดียวกันแทน เช่น ข้ามแดนไปหารายได้ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ขณะที่บางส่วนรวมกลุ่มกันเพื่อเดินทางไปแหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา

3. วิธีการล่อลวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์ สรุปกลวิธีในการล่อลวงผู้เสียหายให้ไปทำงานในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. การสร้างแรงจูงใจ ให้ค่าตอบแทนสูงโดยมีนายหน้าเป็นผู้ประสานงาน
2. นายหน้าที่พาไปมีทุนทรัพย์สูง ใช้การจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน
3. การแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงานมีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดี
4. การสร้างภาพแห่งความสำเร็จว่าคนที่ไปทำงานมาแล้วมีสินค้าแบรนด์เนมใช้
5. การเห็นคนในชุมชนตัวเองที่เคยไปทำงานแล้วประสบผลสำเร็จ
6. การสื่อความหมายให้เห็นว่าเป็นงานสบาย ทำงานนั่งโต๊ะ ทำงานในห้องแอร์
7. ใช้การประกาศงานผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ โดยใช้คำที่ดึงดูดใจ เช่น โปสต์ทางเฟซบุ๊ก ทำงานเป็นแอดมินเพจ อาหารฟรี ที่พักฟรี สวัสดิการที่เขาจะได้รับ มีวันหยุดสนใจแอดตามไอดีไลน์ หรือทำงานเป็นล่ามในบ่อนคาสีโน รายได้ดี ที่พักอาหารฟรี ถ้าหน้าตาสวย หุ่นดี รายได้ก็จะเพิ่มมากขึ้น
8. การแฝงเข้ามาในรูปของการให้ช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้ทุนเรียน จบแล้วมีงานให้ทำ
9. การใช้วิธีการล่อลวงแบบลูกโซ่ โดยให้คนที่เป็นผู้เสียหายไปหลอกคนใหม่ให้มาแทนที่ตนเอง
10. การให้คนที่รู้จักชักชวน เช่น เพื่อนที่ทำงาน ญาติ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน
11. การใช้คำชักชวนที่ใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ไอจี มีตัวอย่างดังนี้ “การประกาศรับสมัครทำงานเป็นล่ามในบ่อนคาสีโน รายได้ดี มีอาหารและที่พักฟรี” เป็นต้น

4. ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการการค้ำมนุษย์ สามารถจำแนกปัจจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยดึงดูด

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากข้อมูลสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

- ค่าตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบัน ผู้เสียหายจะตั้งใจที่จะยอมเสี่ยงอันตรายหลบเลี่ยงเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมาย เพราะลักษณะของงานที่ทำ “เป็นงานสบาย รายได้ดี” กอรปกับนายหน้าจะอำนวยความสะดวกและออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พัก รวมถึงการเดินทางให้กับผู้เสียหายล่วงหน้า
- โอกาสการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว และแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่เจริญรุดหน้าและมีแนวโน้มขยายการพัฒนาด้วยการเพิ่มทุนเงินจำนวนมาก

2. ปัจจัยผลัก

- ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทย เป็นแรงผลักดันทำให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ว่างงานเกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นข้ามชาติ เพื่อแสวงหาโอกาสชีวิตที่ดีกว่าที่ปลายทางซึ่งมีการพัฒนามากกว่า

- ปัจจัยโครงสร้างสังคม สถานภาพทางสังคม สวัสดิการสังคม การเข้าถึงบริการของรัฐ โอกาสด้านแรงงาน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมที่ไม่ถูกต้องที่มุ่งเน้นความหุนหัน เช่น “เงินดี งานสบาย”
- ช่องโหว่ทางกฎหมาย (กฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมือง) เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยง อาศัยช่องว่างทางกฎหมายไม่สามารถเอาผิดได้ เช่น หลบหนีออกนอกประเทศเพื่อไปทำงานผิดกฎหมาย แต่ไม่สามารถเอาผิดได้ เพราะกฎหมายไม่ครอบคลุม ส่งผลให้กระทำผิดซ้ำได้ ไม่เกรงกลัวกฎหมาย

3. ปัจจัยเสริม

- สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบและเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความเข้มข้นขึ้น เกิดจากการว่างงาน ขาดรายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายที่มีรายได้ประจำอยู่แล้วขาดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจ จึงต้องหาทางเลือกในการแสวงหาแหล่งงานที่รายได้ดีแต่มีความเสี่ยงในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านแทน
- จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วมีบริบทเชิงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ทั้งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคม
- เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติได้ ด้วยมีพรมแดนธรรมชาติกระจายตามพรมแดนจำนวนมาก จึงเสี่ยงและถูกเครือข่ายค้ามนุษย์ใช้เป็นเส้นทางการค้ามนุษย์ (3 สถานะ ต้นทาง ปลายทาง และทางผ่าน)

4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและวิถีการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดน

5. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

1. กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ภายใต้ “แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565”¹ จัดทำและกำกับกำกับการดำเนินการโดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 (1) และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติมมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response)
2. ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process)
3. ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures)
4. ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process)

¹ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2557. สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการกิจกรรมสนทนาในประเด็นกรอบการดำเนินงานกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism - NRM) ในการบริหารจัดการคดีและการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการของสหวิชาชีพ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้ว สะท้อนประเด็นปัญหาและอุปสรรคของกลไกให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย จำแนกขั้นตอนการปฏิบัติตามกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ดังนี้

ขั้นตอน	มุมมองสภาพปัจจุบัน
1. ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response)	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีหน่วยงานระดับต่างประเทศที่ช่วยประสานเมื่อเผชิญเหตุ • หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีกระบวนการการทำงานเป็นเนื้อเดียวกันเพื่อขจัดปัญหาการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง • เมื่อเผชิญเหตุจะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ทาง Application ไลน์ เพื่อติดต่อประสานงานระดับท้องถิ่น (แขวง-อำเภอ) การดำเนินการช่วยเหลือ • ผู้เสียหายหรือญาติติดต่อประสานงานหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือเอง แล้วหน่วยงานนั้นส่งต่อให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • ได้รับแจ้งเหตุผ่านเครือข่ายขององค์กร ไม่สามารถดำเนินการได้โดยตรง ส่งต่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง • ในการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือ จะสามารถทำได้กรณีมีเอกสารยืนยันตัวตน
2. ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process)	<ul style="list-style-type: none"> • กระทรวงแรงงานมีแบบการคัดกรองแรงงานเบื้องต้นเพื่อส่งต่อสู่กระบวนการอื่นต่อไป • มีมาตรฐานการคัดกรองผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน SOP - Standard Operating Procedure) แต่เน้นประเด็นแรงงานผิดกฎหมาย • ผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องฯ ยังขาดองค์ความรู้ในมิติด้านการค้ามนุษย์ มีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการคัดกรองกรณีผู้เสียหาย นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานยังขาดทักษะในการสัมภาษณ์และการวินิจฉัยข้อมูลที่สอดคล้องทั้งกับข้อกำหนดทางกฎหมายกับข้อเท็จจริงของผู้เสียหาย

3. ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures)	<ul style="list-style-type: none"> • ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนงาน มีองค์ความรู้ด้านการค้ามนุษย์ที่แตกต่างกัน มีผลการประสานงานและส่งต่อการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย • มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่รับผิดชอบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน • ทีมสหวิชาชีพแม้จะมีบทบาทในการคัดแยกผู้เสียหาย แต่บางส่วนก็กระทบกับงานประจำ
4. ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process)	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีสถานที่คุ้มครองผู้เสียหายระหว่างรอการพิจารณาการดำเนินการ • งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่ยืดหยุ่นกับการปฏิบัติงานจริง ส่งผลให้ต้องอาศัยกลไกของภาคส่วนอื่นๆ จากมูลนิธิที่เป็นภาคีเครือข่ายมาหนุนเสริมการทำงาน • การประเมินความพร้อมของผู้เสียหายก่อนกลับภูมิลำเนา • งานที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไปทำส่วนใหญ่กฎหมายไม่คุ้มครอง • ผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือบางส่วน ไม่ได้อยู่จนครบกระบวนการ โดยพบว่ามีกรณีลักลอบข้ามแดนกลับไปทำงานในลักษณะเดิม

2. กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง (กัมพูชาและลาว)

กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายใช้วิธีการบูรณาการความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับความเร่งด่วนในการช่วยเหลือของผู้เสียหายในแต่ละกรณีในขั้นตอนการเผชิญเหตุ โดยพบว่ามี 2 รูปแบบ

รูปแบบที่หนึ่ง คือกรณีผู้เสียหายประสบปัญหาการค้ามนุษย์หรือปัญหาการทำงานในประเทศปลายทาง แต่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง โดยเสียค่าปรับตามกฎหมาย (ด้าน ตม.)

รูปแบบที่สอง คือการพยายามหาทางติดต่อกับคนรู้จัก หรือสื่อต่างๆ ในหลากหลายช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ อาทิ ติดต่อกับตำรวจ (โดยใช้ LINE หรือ FB ส่วนตัว) ทหาญาติ เพื่อให้ญาติดำเนินการแจ้งเรื่องต่อทางการรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ประสานการให้ความช่วยเหลือ หรือติดต่อผ่านสื่อ

ข้อสังเกตในการพิจารณากลไกการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศกัมพูชา และ สปป. ลาว มี 6 ประการคือ

1. ขาดความชัดเจนในเรื่องข้อกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง
2. เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จัดการตนเอง เข้าถึงได้ยาก
3. ไม่มีโครงสร้างการทำงานที่แน่นอน
4. ขาดความตระหนักในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง และความเท่าเทียมทางเพศ
5. ไม่มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี
6. เน้นการจัดการปัญหาตามธรรมชาติ

3. แนวทางการพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือในประเทศไทย

1. มี NRM และ SOP ให้ปฏิบัติใช้ แต่การปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ ผู้ออกกฎเกณฑ์ไม่เข้าใจการทำงานจริงในพื้นที่
2. ควรมีการอบรมในห้วงความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครอง NRM และ SOP ให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง โดยเฉพาะในขั้นตอนการคัดกรองซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งต่อให้หน่วยงานอื่นๆ ต่อไป
3. ผู้ปฏิบัติงานพบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาในเชิงปฏิบัติและปัญหาด้านศีลธรรม ซึ่งไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการคุ้มครองได้อย่างแท้จริง
4. ปัญหาหลักในการดำเนินการของ NRM ในพื้นที่คือไม่มีล่ามเพื่อช่วยดำเนินการ ขั้นตอนประสานเพื่อให้ล่ามมาช่วยดำเนินการในกรณีของการคุ้มครองไม่มีความยืดหยุ่น
5. ปัญหาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานขาดการอบรมเรื่องการคุ้มครอง เพราะมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง จึงเสนอให้มีการจัดเวทีเพื่ออบรมให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนบทเรียนจากการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้หน่วยงานสหวิชาชีพและหน่วยงานราชการมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครอง
6. ขาดแคลนนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาโดยตรงด้านการคุ้มครอง
7. การบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดและลงโทษอย่างแท้จริง
8. ขาดการประสานงานองค์กรภายในจังหวัด รวมถึงการถอดบทเรียนร่วมกันสร้างความเข้าใจในการทำงานและพัฒนาระบบกลไกให้มีความต่อเนื่อง สามารถทำงานได้รวดเร็ว
9. ควรมีการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันการคุ้มครองควบคู่ไปกับการแก้ไข อาทิ การจัดอบรม/ให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกล่อลวงให้เกิดความตระหนักเรื่อง scammer

4. แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายกลับภูมิลำเนา

1. ควรมีการจัดประชุมเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการป้องกันการลักลอบข้ามแดนเพื่อไปทำงานระหว่างประเทศ โดยกำหนดวาระในเรื่องของแนวทางการสร้างกลไกความร่วมมือสำหรับประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายแบบรัฐต่อรัฐ
2. ควรมีการประชุมหารือทั้งสามฝ่าย เพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับสัญญาจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงค่าปรับค่าธรรมเนียบต่าง ๆ กรณีที่ต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางแต่ไปแบบผิดกฎหมาย เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
3. ควรมีกลไกการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้ง 3 ประเทศ โดยมีการประชุมติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

5. เครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools)

ประเมินจากองค์ประกอบ 3 ข้อ ความผิดฐานค้ามนุษย์ ดังต่อไปนี้

1. **พฤติกรรม*** – จัดหา พามาจาก หน่วยงาน ญาติให้ที่อยู่อาศัย ชื่อ-จำหน่าย ส่งไปยังที่ได้กักขัง รับไว้ (ค่าน้ำหนัก 10 – 50)
2. **วิธีการ**** – ชมขู่ ฉ้อฉล ใช้อำนาจโดยมิชอบ ให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ใช้กำลังบังคับ หลอกลวง (ผู้เสียหายอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ต้องมีองค์ประกอบนี้) (ค่าน้ำหนัก 10 – 50)
3. **วัตถุประสงค์***** – การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การนำคนมาขอตาน การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การเอาคนลงมาเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การอื่นใดที่คล้ายคลึงการขูดรีดบุคคลฯ (ค่าน้ำหนัก 10 – 50)

เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	0 – 50	ปกติ
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	51 – 60	ให้เฝ้าระวัง
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	61 – 70	เสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	71 – 100	เสี่ยงมากต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	มากกว่า 100	เสี่ยงมากที่สุดต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์

ลำดับ	รายการการประเมินความเสี่ยง	องค์ประกอบการค้ำนุษย์ (ค่าน้ำหนัก)			ค่าน้ำหนัก รวม
		การกระทำ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	
1	ประกาศรับสมัครงานที่มีการสร้างแรงจูงใจ ชักชวนให้ไปทำงานต่างประเทศ มีค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พักฟรี มีวันหยุด มีค่าทำงานนอกเวลา สมัครงานผ่านนายหน้าที่ไม่ได้จดทะเบียนบริษัทอย่างถูกกฎหมายกับกรมจัดหางาน	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
2	โฆษณารับสมัครงานว่าเป็นงานสบาย ทำงานในห้องแอร์ รายได้สูง ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี ผู้สมัครไม่ต้องมีวุฒิการศึกษาที่สูง	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
3	งานที่ให้ทำงานผ่านสื่อออนไลน์ มีค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พักฟรี มีวันหยุดให้ มีค่าโอที มีภาพแห่งความสำเร็จของตัวอย่างของคนที่เคยไปทำงาน อาทิ มีของใช้ราคาแพง มีบ้านพักหรูหรา สวมใส่เครื่องประดับที่มีราคา สมัครงานผ่านนายหน้าที่ไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกกฎหมายกับกรมจัดหางาน	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
4	งานแอดมินเพจการพนันออนไลน์ งานให้บริการทางอินเทอร์เน็ตหรือคอมพิวเตอร์ งานแชทผ่านสมาร์ตโฟน พนักงานออนไลน์ งานแปลเอกสาร งานล่ามภาษา พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารหรือโรงแรม โดยงานไม่ได้ถูกประกาศผ่านกรมการจัดหางานหรือบริษัทที่ขึ้นทะเบียนถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (50)***	100

ลำดับ	รายการการประเมินความเสี่ยง	องค์ประกอบการค้ำนุชย์ (ค่าน้ำหนัก)			ค่าน้ำหนัก รวม
		การกระทำ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	
5	งานต่างประเทศที่ถูกแนะนำผ่านเพื่อนหรือคนที่เคยรู้จัก ว่าได้ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พัก มีโอที ออกค่าใช้จ่ายเดินทางให้ก่อนหรือให้ยืมเงินนำไปใช้ได้ก่อน แต่ไม่ใช่เป็นลักษณะงานที่เข้าไปทำแบบถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
6	รับสมัครงานแอดมิน ติดต่อประสานงานกับลูกค้าทั่วไป ฟรีค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทาง	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
7	คนรู้จักญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน หรือญาติชวนไปทำงานต่างประเทศ รายได้ดี ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี แต่ไม่ได้ผ่านกรมจัดหางานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
8	คนในชุมชนที่เคยไปทำงานกลับมาชักชวนคนในชุมชน โดยใช้ปัจจัยที่จูงใจ อาทิ เป็นงานสบาย รายได้ดี มีที่พักให้ฟรี ไปทำงานไม่กี่ปีครอบครัวจะมีเงินมีทองใช้ ปลอดภัยได้ มีฐานะที่ดีขึ้น	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
9	งานที่มีค่านำพาให้กับนายหน้าในวงเงินที่สูง โดยไม่ได้ประกาศผ่านกรมจัดหางาน หรือมีการจดทะเบียนอย่างถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (25)***	75

ลำดับ	รายการการประเมินความเสี่ยง	องค์ประกอบการค้ำนุษย์ (ค่าน้ำหนัก)			ค่าน้ำหนัก รวม
		การกระทำ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	
10	งานที่นายหน้าเสนอให้สามารถเบิกเงินได้ล่วงหน้าก่อนการเดินทางไปทำงานให้เซ็นต์สัญญาที่ไม่เป็นธรรม เช่น กรอกข้อมูลไม่ครบ ไม่ระบุตัวเลขจำนวนเงินทั้งหมดที่ให้ยืมและการใช้เงินคืน มีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดภาระหนี้สินผูกพัน เป็นต้น	P (50)**	P (25)***	P (50)***	75
11	นายหน้ามีการจ่ายค่าตัวหรือซื้อตัวเพื่อให้ไปทำงานยังต่างประเทศ อาจมีสัญญาให้เซ็นต์หรือไม่มีการเซ็นต์สัญญา โดยบริษัทไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน	O (0)	P (50)**	P (15)***	65
12	นายหน้าให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดเรื่องงานในต่างประเทศ เชิงจูงใจ สวัสดิการที่จะได้รับ ค่าตอบแทน การสามารถติดต่อกลับครอบครัวหลังไปทำงาน การส่งเงินกลับบ้าน ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นหลังการทำงาน การอ้างอิงถึงผู้มีอำนาจบารมีที่ตนเองรู้จัก และอาจมีการเรียกเก็บเงินค่าเดินทางล่วงหน้าก่อนการเดินทาง	O (0)	P (50)**	P (15)***	65

6. ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

จากข้อค้นพบในงานวิจัยที่ทีมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรมีนโยบายในการจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกระบวนการค้ามนุษย์ให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่แนวชายแดนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ควรยกระดับองค์ความรู้เป็นรายวิชาหรือหลักสูตรเพื่อสอนในทุกระดับ อันเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ เนื่องด้วยพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นการเดินทางเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ทำให้รู้เท่าทัน พร้อมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย
2. ส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการกลั่นกรองรูปแบบและลักษณะของการชักชวนให้ทำงานผ่านระบบออนไลน์ในทุกช่องทาง
3. จัดตั้งชุดทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับจังหวัดที่แยกขาดจากหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดน จากงานวิจัยพบว่า ทีมสหวิชาชีพต้องแบกรับภาระการทำงานในด้านอื่นด้วย ซึ่งทำให้การขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทำได้ไม่เต็มที่ และลดปัญหาข้าราชการที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ย้ายออกนอกพื้นที่ ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องอีกด้วย
4. ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเพียงพอและมีความยืดหยุ่น การวิจัยสะท้อนว่าเจ้าหน้าที่ในส่วนของกระบวนการป้องกันและปราบปราม หรือกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหาย จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อนซึ่งบางส่วนไม่เป็นไปตามกฎระเบียบของราชการ แต่มีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือผู้เสียหายเร่งด่วน งบประมาณจึงจำเป็นต้องยืดหยุ่นต่อสถานการณ์
5. สร้างกลไกการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการสร้างกลไกการทำงานของทีมสหวิชาชีพ และต่อเนื่องไปถึงกลไกการทำงานระหว่างประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมในการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนแบบบูรณาการร่วมกัน
6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบควรมีกลไกในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์และการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเข้าใจถึงบริบทความแตกต่างของผู้เสียหายภายใต้สถานการณ์ต่างๆในสังคม

7. การต่อยอดงานวิจัยในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ

1. สนับสนุนให้สร้างองค์ความรู้ด้านสื่อและเทคโนโลยีที่ช่วยในการกลั่นกรองสื่อและเทคโนโลยีอันเสี่ยงที่จะทำให้ผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ เช่น เทคโนโลยีการแจ้งเตือนข้อความสื่อโฆษณารับสมัครงานที่เสี่ยงเป็นภัยทาง social media ทุกรูปแบบ
2. สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ที่เจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของนายหน้าหรือผู้นำพา อันเป็นกลุ่มบุคคลที่เชื่อมโยงผู้เสียหายกับขบวนการการค้ามนุษย์
3. ศึกษากลไกการทำงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศในเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจ ผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทาง เข้าไปทำงาน วิธีการล่อลวง ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึง กระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ป้องกันปัญหาการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย นำเสนอแนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยง เบื้องต้น (Check List Tools) และเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป และเพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัย ไปเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันการ ค้ำมนุษย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษา ข้อมูลของผู้เสียหาย 20 ราย และผู้ให้บริการช่วยเหลือ 20 ราย ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และจังหวัด เชียงราย โดยเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการเดินทางไปทำงานที่เมืองปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา (ชายแดนจังหวัดสระแก้ว) และเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ในพื้นที่ประเทศ สปป.ลาว (ชายแดนจังหวัดเชียงราย)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนไทยที่เป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ผู้เสียหาย เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงและมีทักษะทางภาษาอังกฤษหรือจีนเป็นอย่างดี ถูกชักจูงและการล่อลวง ผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียในทุกรูปแบบ ผู้เสียหายทุกรายสมัครใจเดินทางไปทำงานด้วยตนเองและ เดินทางข้ามแดนแบบผิดกฎหมาย เส้นทางเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหายมี 2 วิธีคือ ผู้เสียหาย เดินทางไปยังจุดนัดหมายเพื่อข้ามแดนด้วยตนเองโดยมีรถของนายหน้าหรือแท็กซี่ไปรับผู้เสียหายตาม จุดนัดหมายจากต้นทาง เมื่อพบนายหน้าผู้เสียหายจะถูกยึดหลักฐานประจำตัว ย้ายที่พักเพื่อหลบเลี่ยง การตรวจสอบ และวางเงื่อนไขในการทำงานอย่างเข้มงวด เมื่อผู้เสียหายไม่สามารถทำตามเงื่อนไขได้ จะถูกทำร้าย ข่มขู่ จึงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายหลบหนีหรือประสานขอความช่วยเหลือหน่วยงานเพื่อกลับ ประเทศไทย

ส่วนวิธีการล่อลวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์นั้นมีหลายวิธี เช่น การสร้างแรงจูงใจโดยให้ ค่าตอบแทนสูง นายหน้าจ่ายเงินล่วงหน้า รวมถึงการแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงานมีสวัสดิการ และความเป็นอย่างดีและการสร้างภาพแห่งความสำเร็จว่าคนที่ไปทำงานมาแล้วประสบผลสำเร็จ ด้าน ปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการการค้ำมนุษย์ มีข้อค้นพบดังนี้

1) **ปัจจัยดึงดูด** คือ ด้านด้านเศรษฐกิจ โดยพบว่าค่าตอบแทนที่จะได้รับเป็นแรงดึงดูดสำคัญที่ทำให้ ตัดสินใจไปทำงาน เพราะมีค่าตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีโอกาส การขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจใน 2 พื้นที่ที่มากกว่างานในประเทศภูมิลำเนา

2) **ปัจจัยผลัก** ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การว่างงาน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจใน ประเทศไทย ปัจจัยโครงสร้างสังคม และช่องโหว่ทางกฎหมาย คือแรงผลักดันให้คนไทยเลือกไปทำงาน แม้รับรู้ว่ามีความเสี่ยง

3) **ปัจจัยเสริม** พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมถึงทำเลที่ตั้งของพื้นที่ ซึ่งมี ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคมของจังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วที่ติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นความเสี่ยงต่อการกระทำผิดในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการค้ำมนุษย์

ด้านกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้น ยึดแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565” เป็นแนวทางปฏิบัติ แต่ขั้นตอนที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงและพิจารณาตามข้อกำหนดของกฎหมายมีการพิจารณาหลายองค์ประกอบ จึงเป็นอุปสรรคในการคัดกรองผู้เสียหาย รวมถึงขั้นตอนการเผชิญเหตุที่เจ้าหน้าที่ต้องอาศัยความชำนาญในการพิจารณาเหตุแห่งการช่วยเหลือ ส่วนกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง (กัมพูชาและลาว) จะเน้นให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายใช้วิธีการ บูรณาการความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบ รูปแบบแรก คือ กรณีผู้เสียหายสามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง และรูปแบบที่สอง คือ กรณีผู้เสียหายการพยายามหาทางติดต่อกับคนรู้จัก หรือสื่อต่าง ๆ ในหลากหลายช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ

ในส่วนขอเสนอแนะ พบว่า ภาครัฐควรมีนโยบายในการจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกระบวนการค้ามนุษย์ให้กับเด็ก เยาวชนและประชาชนในพื้นที่แนวชายแดนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีการจัดตั้งชุดทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับจังหวัดที่แยกขาดจากหน่วยงานอื่น ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเพียงพอและมีความยืดหยุ่น มีการสร้างกลไกการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และมีกลไกในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์และการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ : การค้ามนุษย์ เขตเศรษฐกิจพิเศษ เครื่องมือประเมินความเสี่ยง กลไกการให้ความช่วยเหลือ

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการรายงานปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่ทวีความรุนแรงทั้งรูปแบบและกระบวนการที่น่ากังวลคือ ปัญหาการค้ามนุษย์ (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), 2017) โดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย¹ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการค้ามนุษย์เป็นรูปแบบที่ผ่านนายหน้าหรือเอเจนต์ และผ่านการบริการทาง อินเทอร์เน็ต เพื่อการค้าประเวณี และการค้าแรงงาน (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร และคณะ, 2558) ทั้งนี้งานวิจัยหลายชิ้นชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์มากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงทำให้การเดินทางข้ามแดนเป็นไปได้สะดวกขึ้น และในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางในการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็ก สำหรับการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เกิดจากความต้องการแรงงานและความจำเป็นที่จะขายแรงงาน เนื่องจากแรงงานเหล่านั้นต้องการที่จะปลดปล่อยสถานะที่ต้องเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความกดดันทางการเมือง และการต้องการแสวงหาชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ประกอบกับในภูมิภาคนี้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้มีกำลังแรงงานเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ ก่อเป็นปัจจัยเร่งให้มีการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นตามแรงดึงดูดของภาคเศรษฐกิจด้วย (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2561)

ปรากฏการณ์ที่เป็นข่าวการค้ามนุษย์ในสื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาของสถานการณ์ของการค้ามนุษย์ที่จำเป็นต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างข่าวที่ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และภาคประชาสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ ศพดส.ตร. ได้ดำเนินการช่วยเหลือคนไทยลักลอบเดินทางไปทำงานที่ประเทศกัมพูชา และถูกบังคับให้ทำงานที่ผิดกฎหมายหรือหลอกลวงคนไทยด้วยตัวเอง รวม 26 ครั้ง มีคนไทยได้รับความช่วยเหลือ 857 คน ผลการคัดแยกพบว่าจากทั้งหมด 857 คน พบเป็นผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ 275 คน (Thai PBS, 5 กรกฎาคม 2565) เช่นเดียวกับการค้ามนุษย์ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว จากข้อมูลจากด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 5 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ระบุว่า ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2564 – พฤษภาคม 2565 มีคนไทยลักลอบเดินทางไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ได้รับการช่วยเหลือกลับประเทศไทย รวม 56 คน (Thai PBS, 22 กรกฎาคม 2565) อย่างไรก็ตามมีข้อมูลที่เชื่อมโยงถึงปัญหาการปิดด่านชายแดนท่าลี่เหล็ก ระหว่างไทย-เมียนมา ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในช่วงสถานการณ์ปัญหาโรคระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้สนใจไปทำงานในแหล่งคาสีโนทะลักไปทำงานที่แหล่งคาสีโนปอยเปต ซึ่งติดกับอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแทน จากปรากฏการณ์ข้างต้น ยังไม่มีการวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลกระบวนการลักลอบไปทำงานต่างประเทศและเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ รวมถึงแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทั้งในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วอย่างจริงจัง

แม้สหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2565 หรือ TIP Report (Trafficking in Persons Report 2022) โดยยกระดับประเทศไทยจาก “เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) เป็น Tier 2 ในเดือนกรกฎาคม 2565 ที่ผ่านมา (รัฐบาลไทย, 20 กรกฎาคม 2565) แต่สถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนก็ไม่ได้ลดลง สถานการณ์ในปัจจุบัน (ปี 2565) ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ได้

¹ การระบุชื่อประเทศในงานวิจัยชิ้นนี้ การกล่าวถึง ลาวหรือประเทศลาว ให้หมายถึง สปป.ลาว กัมพูชาหรือประเทศกัมพูชา ให้หมายถึง ราชอาณาจักรกัมพูชา และ เมียนมาหรือประเทศเมียนมา ให้หมายถึง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ขยายวงกว้างออกไป กลุ่มต่างชาติที่ถูกนำเข้ามาประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่การเติบโตลดลง แต่กลุ่มคนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะถูกหลอกเข้าไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งฝั่งราชอาณาจักรกัมพูชา และฝั่ง สปป.ลาว ระดับการศึกษาของผู้เสียหายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คือจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีทักษะความสามารถทางด้านภาษาจีน ภาษาอังกฤษ สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ โดยมีปัจจัยผลักดันในเรื่องของสถานะทางเศรษฐกิจและการว่างงาน วิธีการหลอกลวงมีในหลายรูปแบบทั้งอาศัยนายหน้าที่เป็นคนรู้จัก คนเคยทำงานร่วมกัน เครือญาติ ผู้นำชุมชน ผู้ที่เคยไปทำงานในพื้นที่นั้นมาแล้ว นายหน้าที่ติดต่อผ่านออนไลน์ และมีใช้การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบนเฟสบุ๊ค กลุ่มหางานบนไลน์ Tiktok นอกจากนี้ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ตนเองตกเป็นผู้เสียหาย มีความสมัครใจที่จะส่งตัวเองออกไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน แล้วจึงขอความช่วยเหลือในภายหลังเมื่องานที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการหรือต้องการกลับเข้าประเทศไทยผ่านความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานระหว่างประเทศ

จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2564 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยและแนวโน้มในอนาคต ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการกระทำความผิด เนื่องจากผู้ค้ามนุษย์เปลี่ยนแปลงการกระทำความผิดของตนมาดำเนินการที่ผิดกฎหมาย (to conduct illegal activities) ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น โดยรูปแบบการค้ามนุษย์ที่พบบ่อยแบ่งเป็น 1) รูปแบบการค้าประเวณีโดยใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร 2) รูปแบบการแสวงประโยชน์ทางเพศออนไลน์ โดยการหลอกผู้เสียหายทั้งเด็กหญิง เด็กชาย และผู้หญิงมาผลิตสื่อลามกอนาจาร (Child Sexual Abuse Material) 3) รูปแบบการหลอกลวงโฆษณาจัดหางานผ่านช่องทางสื่อสังคมโซเชียลเพื่อชักชวนผู้เสียหายโดยเฉพาะผู้เสียหายคนไทยให้ไปทำงานยังต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สหภาพเมียนมา สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศในแถบประเทศตะวันออกกลางที่ไม่บังคับให้มีมาตรการในการกักตัว จึงทำให้มีจำนวนผู้เสียหายค้ามนุษย์ชาวไทยในประเทศเหล่านี้เพิ่มขึ้น (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย, 2564)

ทั้งนี้ จากแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดีและการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565 มีหลายภาคส่วนได้เข้าร่วมในการปฏิบัติการตั้งแต่ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response) ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process) ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures) และขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process) โดยเฉพาะขั้นตอนสุดท้ายที่ต้องคัดแยกกว่าเป็นผู้เสียหาย (Identified Victims of TIP/FL) เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือคุ้มครองในสถานคุ้มครอง ซึ่งต้องจัดให้มีการประเมินความช่วยเหลือเป็นรายกรณี (Victim Care Assessment) การจัดทำรายงานผลกระทบต่อบาดแผลทางจิตใจ (Victim Impact Statement) รวมทั้งการให้บริการของรัฐในการบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจและเตรียมการส่งกลับคืนสู่สังคมไปยังประเทศต้นทางหรือภูมิลำเนาของผู้เสียหายนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานทางการแพทย์และสาธารณสุขเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ต้องบูรณาการการทำงานกับทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือในขั้นตอนดังกล่าวด้วย

การวิจัยโครงการนี้จึงมีส่วนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจสถานการณ์ของปรากฏการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยที่เชื่อมโยงกับประเทศในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง (สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา) ได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนขึ้น เพื่อเป็นการขยายให้เห็นกระบวนการค้ามนุษย์ เส้นทางเข้าสู่กระบวนการ วิธีการล่อลวงกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหายของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน แนวทางการป้องกันปัญหา รวมถึงการมีเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools) เพื่อเป็นธงนำให้ผู้ที่จะตกเป็นผู้เสียหายในการค้ามนุษย์ได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ได้ กอปรกับโครงการวิจัยในครั้งนี้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ภายใต้กลไกแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ หรือ National Referral Mechanism (NRM) สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการเข้ากับพันธกิจการทำงานขององค์กรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของประเทศ ทั้งยังเป็นพื้นฐานต่อเนื้องให้เกิดการวิเคราะห์การสร้างความร่วมมือในการทำงานด้านการปราบปรามการ

ค้ำมนุษย์ในระดับระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคน้ำโขงหรือการส่งเสริมความเชื่อมโยงการทำงานระหว่างประเทศสมาชิกแบบพหุภาคี โดยการพัฒนากลไกการส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ หรือ TRM (Transnational Referral Mechanism) ได้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทาง เข้าไปทำงาน วิธีการล่อลวง ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย)
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ำมนุษย์ในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools) และเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป
4. เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันการค้ำมนุษย์

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. องค์ความรู้เชิงวิชาการ ได้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับกระบวนการค้ำมนุษย์ในพื้นที่ชายแดนไทยกับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion -GMS) (สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา) ที่สะท้อนเส้นทางเข้าสู่กระบวนการ วิธีการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับคืนสู่ประเทศไทย
2. ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ข้อมูลจากโครงการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools) เพื่อเตือนให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักและตรวจสอบความเสี่ยงในการตกเป็นผู้เสียหายในการค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่เสี่ยง เช่น ชุมชนตามแนวชายแดน รวมถึงข้อมูลขององค์ความรู้จากโครงการวิจัยจะถูกไปเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป ผ่านช่องทางของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
3. ประโยชน์เชิงนโยบาย หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) หรือหน่วยงานทางสังคมอื่นๆ มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายการป้องกันปัญหาการค้ำมนุษย์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาได้อย่างแท้จริง รวมถึงดำเนินการสร้างกลไกในการบูรณาการกับทีมสหวิชาชีพในระดับ NRM เพื่อเชื่อมต่อกับ TRM ต่อไป

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การค้ำมนุษย์ หมายถึง นิยามความหมายของการค้ำมนุษย์ที่ครอบคลุมอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ซึ่งเชื่อมโยงถึงการแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่นครบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) การกระทำ (Act - ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด) 2) วิธีการ (Means) และ 3) วัตถุประสงค์ (Purpose)

เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม

การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งในรายงานวิจัย เล่มนี้พิจารณาอยู่ 2 พื้นที่ คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว และ เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษบอยเปต จังหวัดบันทึยเมียนเจย (Banteay Meanchey) ราชอาณาจักรกัมพูชา

1.5 ขอบเขตการดำเนินการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตเนื้อหา

ดำเนินการวิจัยเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ ประเด็น เส้นทางการไปทำงาน วิธีการล่องลอย ปัจจัย ผลักดันให้คนไทยเหล่านั้นต้องตัดสินใจไป รวมถึงวิธีการขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เสียหายดังกล่าวกลับภูมิลำเนา และพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย และประเทศภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (กัมพูชา และ สปป.ลาว) โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้เสียหาย และทบทวนเอกสาร ของผู้เสียหายจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกผู้เสียหาย โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาด้านการค้ามนุษย์ ตาม พรบ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ 2551 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ 2562) (3 องค์ประกอบ คือ การกระทำ วิธีการ และวัตถุประสงค์)

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรเป้าหมาย

ศึกษาข้อมูลของผู้เสียหายและผู้ให้บริการช่วยเหลือในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสระแก้วเป็นกรณีของผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการเดินทางไปทำงานที่เมืองบอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา และจังหวัดเชียงรายกรณีผู้เสียหายเดินทางเข้าไปทำงานเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ หรือ คาสีโน คิงส์โรมันของจีนบนพื้นที่ประเทศ สปป.ลาว โดยศึกษากลุ่มประชากร 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 ราย และผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในพื้นที่จังหวัด เชียงราย จำนวน 10 ราย ซึ่งศึกษาจากเอกสารการสัมภาษณ์ของผู้เสียหายจากเจ้าหน้าที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้เกี่ยวข้องโดยมีเกณฑ์คัดเลือก

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชน เช่น ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.) เจ้าหน้าที่จาก มูลนิธิฯ โดยการสัมภาษณ์ (key informant interview - KII) หรือจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion - FGD) ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว 10 คน และจังหวัดเชียงราย 10 คน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

จากการค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สามารถทบทวนสถานการณ์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายและค้ามนุษย์ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ได้ 5 ประเด็นหลัก โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้จะเริ่มประเด็นการกล่าวถึงนิยามความหมายของการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานเบื้องต้นให้เข้าใจการตีความเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ รวมถึงการพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ ประเด็นต่อมาได้ศึกษาสถานการณ์การค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อฉายภาพกว้างถึงสถานการณ์การค้ามนุษย์ในภาคพื้นที่ตั้งของ 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย สหภาพเมียนมา และ สปป.ลาว ประเด็นถัดมาจึงจะกล่าวถึงสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย เพื่อปูพื้นฐานข้อมูลโดยทั่วไปที่มีผู้ศึกษามาก่อนหน้า และได้นำเสนอสถิติการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ส่วนประเด็นสุดท้ายจะนำเสนอบริบทของพื้นที่พิเศษสามเหลี่ยมทองคำและแหล่งคาสีโนปอยเปต เพื่อเป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงกับปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ชายแดนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.1 นิยามความหมายของการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์ (Human Trafficking) เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง เป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญในระดับสากล เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และวิถีชีวิตของผู้คนและสังคมในหลายระดับ และมีความเกี่ยวพันกับหลายประเทศทั่วโลกทุกภูมิภาคของโลก มีผู้คนนับล้านคน โดยเฉพาะเด็กและสตรีต้องถูกแสวงหาประโยชน์และถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมากมาย ได้รับความเสียหายทั้งร่างกาย จิตใจ โอกาส อนาคต รวมถึงเกิดความเสียหายต่อบุคคลรอบข้าง ชุมชน และสังคม ซึ่งไม่สามารถประเมินมูลค่าได้ การค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ปรากฏในรูปแบบที่ผ่านนายหน้าหรือเอเย่นต์ และผ่านการบริการทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้าประเวณีและการค้าแรงงาน (จตุรงค์ บุนยรัตน์สุนทร และคณะ. 2558)²

การค้ามนุษย์ หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นธรรมาภิบาล ซื่อ ขาย จำหน่าย พามา หรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล ลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลหรือเป็นธรรมาภิบาล ซื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งเด็ก ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ผู้ที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าบริการทางเพศ การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามกการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนมาเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การนำคนมาขอราน การตัดอวัยวะเพื่อการค้า การบังคับ ใช้แรงงานหรือบริการ หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม โดยการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

² จตุรงค์ บุนยรัตน์สุนทร, เบญจพร บัวสำลี, สุชาวรรณ ชั้นประเสริฐ. 2558. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน; โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

เป็นการข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยวิธีการอย่างหนึ่ง เช่น 1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น 2) ขู่เข็ญด้วยประการใดๆ 3) ใช้กำลังประทุษร้าย 4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้หรือนำภาระหนี้ของบุคคลนั้น หรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัด โดยมีชอบ 5) ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ (2560)³

ทั้งนี้ ความหมายของการค้ามนุษย์ต้องเชื่อมโยงถึงการแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่นครบ 3 องค์ประกอบ⁴ คือ

1. การกระทำ (Act) ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด คือ มีการจัดหา มีการนำไปและมีการรับตัวเอาไว้
2. วิธีการ (Means) ถูกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด คือ ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษาหรือทางอื่นใดโดยมิชอบ หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กฎหมายโดยมิชอบ โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลนั้นให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล
3. วัตถุประสงค์ (Purpose) ถูกกระทำโดยแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ คือ การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอราน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และการอื่นใดที่คล้ายคลึงอันเป็นการขูดรีด

ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ทีมผู้วิจัยจะยึดองค์ประกอบทั้ง 3 ข้อเป็นหลักในการพิจารณาความหมายของการค้ามนุษย์ ควบคู่กับการพิจารณาประเด็นการแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายด้วย

2.2 งานศึกษาการค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รายงานขององค์กร United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) ในปี 2017 ว่าด้วยประเด็นการค้ามนุษย์ในประเทศกัมพูชา เมียนมา ลาว และประเทศไทย ได้กล่าวถึงการค้ามนุษย์ของประเทศต่างๆ ไว้ ดังนี้

1) ประเทศกัมพูชา ในรายงานชิ้นนี้ไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางธรรมชาติที่ทำให้ชาวกัมพูชาไม่สามารถทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้แรงงานจากประเทศกัมพูชาหลายคนต้องเป็นหนึ่งในวงจรการค้ามนุษย์ แต่ยังมีอีกปัจจัยสำคัญนั่นคือ ขั้นตอนการขอทำเอกสารที่ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง โดยในรายงานระบุว่าผู้เสียหายการค้ามนุษย์หลายคนบอกเล่าถึงความซับซ้อนยุ่งยากและค่าธรรมเนียมที่สูงในการขอเอกสารตามกฎหมายจนทำให้หลายคนเลือกที่จะข้ามแดนเข้ามาอย่างผิดกฎหมายและก้าวเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์โดยไร้ซึ่งแรงต่อรอง

2) สปป.ลาว เป็นประเทศที่ถูก UNDP ระบุว่าประเทศที่ยากจนและเป็นประเทศที่ยังไม่พัฒนาแม้ว่ารัฐบาลลาวจะพยายามอย่างหนัก เช่น ออกนโยบายการเปิดเมืองเพื่อดึงดูดนักลงทุนจากนานาชาติไปลงทุนทำธุรกิจในประเทศลาว แต่การทำงานอยู่ในประเทศยังได้รับค่าตอบแทนที่น้อยไม่พออนุเงินครอบครัว การเป็นแรงงานข้ามชาติจึงเป็นหนทางหนึ่ง โดยเฉพาะปลายทางที่ประเทศไทยซึ่งมีงานรองรับและมีภาษาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ง่ายต่อการสื่อสารสำหรับแรงงานลาว ในรายงานชิ้นนี้ยังเสนอให้เห็นปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณีซึ่งระบุว่าครอบครัวชาวลาหลายครอบครัวส่งลูกสาวเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมทางเพศ มีราคาตอบแทนให้กับคนที่สามารถนำหญิงสาวเข้าสู่การได้สูงสุดถึง 4,000 บาท โดยลักลอบนำแรงงานเข้าทางแนวชายแดนบริเวณแม่น้ำโขงทั้งภาคเหนือและอีสาน

³ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดชลบุรี (สสว. 3). (2560). รายงานผลการศึกษาวิจัยการสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เหยื่อเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย. เกียรติคุณเอนจิน จำกัด.

⁴ ชายไทย รักษาชาติ. (2564) คู่มือการปฏิบัติงานการต่อต้านการค้ามนุษย์เบื้องต้นสำหรับทีมสหวิชาชีพและผู้นำชุมชน. มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย.

3) ประเทศเมียนมาในรายงานได้ระบุถึงปัจจัยภายในประเทศที่ทำให้ชาวเมียนมาจำนวนมากต้องหนีออกจากบ้านเกิดของตัวเองเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยมีปัจจัยหลัก ได้แก่ สงครามภายในประเทศ ระบบเศรษฐกิจ ความล้มเหลวในการบริหารประเทศของผู้นำ และการถูกคว่ำบาตรจากนานาชาติประเทศ ซึ่งในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเป็นปลายทางสำคัญของแรงงานชาวเมียนมาด้วยปัจจัยดังกล่าวดังกล่าว เช่น ความต้องการกำลังแรงงานอย่างมากในประเทศไทย และด้วยเขตแนวชายแดนที่ยาวกว่า 2,400 กิโลเมตรระหว่างไทยและเมียนมาทำให้เกิดการไหลทะลักเข้ามาของชาวเมียนมาจำนวนมาก สิ่งที่น่าสนใจในรายงานชิ้นนี้คือ กลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมาที่อยู่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-เมียนมามักมีเครือข่ายการข้ามแดนอยู่ในประเทศไทยแล้ว เช่น สมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านคนรู้จัก นอกจากนี้การเข้ามาทำงานในประเทศไทยถือเป็นที่ยอมรับ และการบอกเล่าของแรงงานเมียนมาในไทยยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ต้องการเข้ามาขายแรงงานในต่างประเทศอีกด้วย ประเภทการค้ามนุษย์ที่ชาวเมียนมามักตกเป็นผู้เสียหายคือการค้าประเวณีและการค้าแรงงาน อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์การค้ามนุษย์ที่มีผู้เสียหายเป็นชาวบ้านจากเมียนมาที่ถูกให้ความสนใจจากคนในประเทศและทั่วโลกคือ ชาวโรฮิงญาที่พยายามหลบหนีออกจากเมียนมา อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศผ่านการล่องเรือข้ามทะเลอันดามัน โดยมีจุดปลายทางคือประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ในปี 2017 นักวิจัยอย่าง Nur Zulaikha Afifah Abd Rohim และ Yarina Ahmad ให้ความสนใจศึกษาประเด็นการค้ามนุษย์ผู้หญิงในมาเลเซีย โดยเสนอปัจจัยที่สำคัญได้แก่ 1. กระแสโลกาภิวัตน์ในยุคที่การเข้าถึงข้อมูลเป็นเรื่องง่าย ทำให้ผู้ล่องสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เพื่อชักจูงหลอกลวงผู้หญิงที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวเองและครอบครัวให้ก้าวเข้าสู่เส้นทางการค้ามนุษย์ 2. การอพยพย้ายถิ่น ประเทศมาเลเซียกลายเป็นจุดมุ่งหมายของผู้หญิงในหลายประเทศ เพื่อโอกาสทางการทำงานในฐานะประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีความต้องการแรงงานสูง 3. ผลประโยชน์เชิงธุรกิจ ผลจากการเติบโตของธุรกิจที่ต้องการใช้แรงงานผู้หญิง อาทิ บาร์ ร้านอาหาร และสถานบันเทิงอื่นๆ โดยที่ผ่านมาสำนักรงงานสารสนเทศแห่งมาเลเซียคาดการณ์รายได้จากการค้ามนุษย์สูงถึงปีละ 32 ล้านเหรียญสหรัฐ 4. การฉ้อโกง การติดสินบนให้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นปกติในการลักลอบขนคนเข้าเมืองบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย และ 5. การบังคับใช้กฎหมาย แม้มาเลเซียจะมีการบัญญัติโทษของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติผู้มีอำนาจใช้กฎหมายกลับละเลยการปฏิบัติหน้าที่

การศึกษาเรื่อง Demi Bride Trafficking : A Unique Trend of Human Trafficking from South-East Asia To China โดย Laetitia Lhomme, Siren Zhong และ Billie Du กล่าวถึงการค้ามนุษย์ในรูปแบบของการแต่งงาน โดยการศึกษาพูดถึง “การค้าเจ้าสาว” จากประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ดินแดนจีน ผู้เสียหายส่วนใหญ่ถูกส่งมาจากประเทศเมียนมา ลาว หมู่บ้านชนบทของประเทศจีน รวมถึงประเทศไทย โดยงานชิ้นนี้ต้องการทำความเข้าใจลักษณะที่จำเพาะเจาะจงของกระบวนการค้าเจ้าสาวในประเทศจีน และพยายามค้นหาว่าอะไรคือความต้องการอย่างแท้จริงของผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในลักษณะนี้ จากการศึกษาผู้เขียนตั้งข้อเสนอมว่า กระบวนการค้าเจ้าสาวนี้อาจเป็นผลระยะยาวมาจากนโยบาย “ลูกคนเดียว”⁵ ที่ส่งผลให้เกิดการขาดความสมดุลด้านประชากร กล่าวคือ ประเทศจีนมีผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากนโยบายลูกคนเดียวของจีนสมัยนั้นบีบบังคับให้ชาวจีนต้องมีลูกเป็นชายเพื่อสืบสายตระกูล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจยังเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายก้าวเข้าสู่กระบวนการค้าเจ้าสาว นอกจากนี้ผู้ศึกษายังกล่าวถึงการทำงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปกป้องผู้เสียหายยังเผชิญกับข้อจำกัดในการทำงานหลายประการ (Laetitia Lhomme, Siren Zhong and Billie Du, 2017)

ในปี 2019 รายงานในประเด็นที่คล้ายคลึงกันนี้ขององค์กร Human Right Watch เรื่อง “Give Us a Baby and We’ll Let You Go” Trafficking of Kachin “Brides” from Myanmar to China กล่าวถึงชีวิตของหญิงสาวในประเทศเมียนมาจากรัฐคะฉิ่นและฉาน ว่าหญิงสาวในวัย 16-17 ปี มักถูกขายให้เป็นสะใภ้ของครอบครัวชาวจีน

⁵ ตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2021 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลจีนประกาศนโยบายอนุญาตให้มีลูกได้ครอบครัวละ 3 คนแล้ว อ่านเพิ่มเติมในบทความเรื่อง “จีนประกาศนโยบายใหม่ อนุญาตให้ประชาชนมีลูกได้ 3 คน หลังอัตราการเกิดในประเทศลดต่ำลงจนถึงขั้นน่ากังวล” <https://thematter.co/brief/144672/144672>

และมีจำนวนหญิงสาวในกระบวนการค้ามนุษย์สูงถึง 226 คนในปี 2017 ในรายงานนี้ยังหยิบยกกรณีศึกษาเป็นหญิงสาวชาวคะฉิ่นจากประเทศเมียนมา ที่ก้าวเข้าสู่กระบวนการค้าเจ้าสาวในประเทศจีน หญิงสาวเคราะห์ร้าย ถูกหลอกโดยผู้ที่เธอคิดว่าเชื่อใจได้ให้ทำงานในร้านอาหารในมณฑลยูนนานประเทศจีน แต่ความฝันอันสวยงามของเธอกลับไม่เป็นดังวาดไว้เมื่อเธอพบว่าเธอถูกหลอกมาให้แต่งงานกับชายชาวจีน เธอถูกขายแปลกหน้าข่มขืน และทำร้ายร่างกายซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเธอตั้งครุฑและคลอดลูก ทันทันทีที่เธอมีลูกให้ชายชาวจีน เธอได้รับอนุญาตให้กลับไปบ้านเกิดของเธอได้ แต่เธอไม่สามารถนำลูกกลับไปได้ อยากรู้จักตามในรายงานนี้เสนอว่าความยากจนของผู้เสียหายและความต้องการการมีบุตรของผู้ซื้อเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าเจ้าสาวยังคงดำเนินอยู่ แม้ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม (“Give Us a Baby and We’ll Let You Go” สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565)

งานศึกษาของจตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (2561) กล่าวว่า อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์มากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำ ทำให้การเดินทางข้ามแดนเป็นไปได้สะดวกขึ้น และในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางในการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็ก สำหรับการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เกิดจากความต้องการแรงงาน และความจำเป็นที่จะขายแรงงาน เนื่องจากแรงงานเหล่านั้นต้องการที่จะปลดปล่อยสถานะที่ต้องเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความกดดันทางการเมือง และการต้องการแสวงหาชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ประกอบกับในภูมิภาคนี้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้กำลังแรงงานเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ ก่อเป็นปัจจัยเร่งให้มีการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นตามแรงดึงดูดของภาคเศรษฐกิจด้วย

ในงานของไพรัช บวรสมพงษ์และคณะ (2556) จากรายงานโครงการศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ในบริบทสังคมไทย ดังนี้

ผลจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิต ทักษะคิดและค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากรูปแบบวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่าย มีความกลมกลืนกับธรรมชาติและจริยธรรม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ไปสู่วิถีชีวิตที่เร่งรีบ มีความปัจเจกชนสูง ฉาบฉวย ตลอดจนการหลอหลอมทางวัตถุและการบริโภคนิยม ทำให้ปัญหาสังคมมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอารัดเอาเปรียบ และปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคม จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาการค้ามนุษย์

สถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์มิได้เกิดขึ้นจากเพียงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบโครงสร้างทางสังคม หากแต่ยังเกิดจากปัจจัยหลักต่าง ๆ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น ความยากจน ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรม ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ปัญหาด้านค่านิยมชายเป็นใหญ่ และการบริโภคนิยม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจผ่านการโฆษณาและสื่อลามกอนาจาร การชักจูงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริการทางเพศ (Sex Tourism) ตลอดจนนโยบายด้านแรงงานราคาถูก (Cheap Labor Policy) ที่ต้องการแรงงานราคาถูกในกลุ่มงานหนัก เสี่ยงอันตราย เพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี (Liberal Advanced Capitalism) แบบไร้พรมแดน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวเร่ง (Accelerator) ที่สำคัญที่ทำให้ปัญหาสถานการณ์การค้ามนุษย์เกิดขึ้น (Emergence) และดำรงอยู่ (Existence) และเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมอื่น ๆ ทำให้การแก้ไขปัญหาที่มีความยุ่งยาก (Difficulty) และสลับซับซ้อน (Complex)

2.3 การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

กรมสอบสวนคดีพิเศษสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ (2559) ได้วิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ พบว่าประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ทั้ง 3 สถานะ กล่าวคือ 1) เป็นประเทศต้นทางที่มีการส่งแรงงานหรือเด็กและหญิงไปค้ายังต่างประเทศ 2) ประเทศที่เป็นทางผ่าน โดยเป็นประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำแรงงานข้ามชาติ หรือเด็กและผู้หญิงไปค้าในประเทศอื่น ๆ และ 3) ประเทศที่เป็นปลายทางโดยเป็นประเทศที่มีการนำแรงงานข้ามชาติ เด็กและผู้หญิงเข้ามาค้าหรือแสวงหาประโยชน์หรือมีการล่วงละเมิดสิทธิในประเทศ ซึ่งในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาการค้ามนุษย์หลายประการ และในปี 2557 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดระดับใน TIP Report ให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ Tier 3

งานศึกษาของธนสุนทร สว่างสาลี และ สมิหรา จิตตลดากร (2561)⁶ ได้กล่าวไว้ว่า สถานการณ์ปัจจุบันการ ค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งมีรูปแบบที่ซับซ้อน มีลักษณะเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ กล่าวคือมีผู้กระทำ ความผิดทำเป็นขบวนการ และมีความเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ เจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ไม่สามารถดำเนินการจับกุม หรือสืบสวนสอบสวนเอาตัวผู้กระทำผิดทั้งหมดในต่างประเทศมาลงโทษได้ตามปกติ โดยทุกประเทศทั่วโลก เห็นด้วยกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการออกกฎหมายเพื่อให้ประเทศต่างๆ รายงาน ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อันเป็นการขจัดปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งผล การรายงานจะกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยประเทศไทยได้รับรองกฎบัตรข้อตกลงระหว่างประเทศและ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้เกิดผลในเชิงรูปธรรม จะต้อง มีนโยบาย มาตรการ และแนวทางที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานของ จตุรงค์ บุนยรัตน์สุนทร (2561)⁷ ที่กล่าวว่าประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ การเติบโตของ ขบวนการค้ามนุษย์ในทุกภูมิภาคของโลก อันเกิดจากพัฒนาการด้านเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้เกิดภาวะ โลกไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าของเส้นทางคมนาคมและเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดเครือข่ายธุรกิจ ผิดกฎหมายข้ามพรมแดน ปัจจุบันกระบวนการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น เช่น การบังคับ ใช้แรงงานทาสบนเรือประมง การเป็นคนใช้ในบ้าน การรับจ้างแต่งงาน การบังคับขอทาน การบังคับให้ขายบริการ ทางเพศ ฯลฯ ประชาชนของแทบทุกประเทศล้วนตกเป็นผู้เสียหาย โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติ พบว่า มีแนวโน้ม ในการถูกหลอกลวงมากขึ้นทุกปี ลักษณะเหล่านี้ถือเป็นการ “ค้าทาส” ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้ง ในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

สอดคล้องกับงานศึกษาของกิตติ ประเสริฐสุขและคณะ (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่าด้วยสถานการณ์ในปัจจุบัน ที่ผู้คนใช้ชีวิตในโลกไซเบอร์มากขึ้นอันเป็นผลมาจากปฏิวัตินด้านการสื่อสารคมนาคมก่อให้เกิดโลกไร้พรมแดน ที่มีทั้งผลดีและผลเสีย อีกทั้งความสำคัญของระบบสื่อสารไร้สายที่ทันสมัยยังเห็นได้จากการเป็นเครื่องมือของ ภาคการเมือง ธุรกิจ และประชาสังคมในการบรรลุเป้าหมายของตน แต่นั่นก็เป็นโอกาสของผู้ไม่หวังดีในการแสวง โอกาสผ่านช่องโหว่และความไม่เท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การก่ออาชญากรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อระดับปัจเจกชน และรัฐชาติ เช่นเดียวกับข้อเสนอจาก งานเรื่อง The Smuggling of Cambodian Migrant Workers to Thailand: “The Case Studies of Poipet City and Sa Kaeo Province” ในปี 2562 ของ Sovanna Marilyn และ Witchayanee Ocha ที่นำเสนอชีวิตของแรงงานจาก ประเทศกัมพูชาที่อาศัยอยู่อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย รวมไปถึงการลักลอบพาคนเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ตามแนวชายแดนไทยและกัมพูชา ในจังหวัดสระแก้วของประเทศไทยและปอยเปตของกัมพูชา การศึกษาครั้งนี้ พบว่าแรงงานกัมพูชามักจะเลือกข้ามแดนเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายโดยการจ้างนายหน้าที่มี ราคาค่าบริการถูกกว่าเดินทางไปทำเอกสารตามกฎหมาย ซึ่งหลายกรณีจบลงที่การถูกโกง การถูกละเมิดและเข้าสู่ กระบวนการค้ามนุษย์และการค้าประเวณีในที่สุด

ในงานศึกษาของเกริกไกร นรภาร และ ธันยกร นรภาร (2561)⁸ กล่าวว่าไว้ว่ารูปแบบการเข้าสู่กระบวนการ ค้ามนุษย์ประกอบด้วย

⁶ ธนสุนทร สว่างสาลี, สมิหรา จิตตลดากร. **การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่ จังหวัดสระแก้ว**. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561)

⁷ จตุรงค์ บุนยรัตน์สุนทร. (2561). อ้างแล้ว

⁸ เกริกไกร นรภาร และ ธันยกร นรภาร. (2561). **การศึกษาแนวทางและกลไกในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามแนว ชายแดน : กรณีศึกษาแรงงานที่ทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารจังหวัดมุกดาหาร**. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. งานวิทยบริการ และเทคโนโลยีการศึกษา.

กลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายหรือผู้เสียหายการค้ามนุษย์ มี 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มหญิงและเด็กในประเทศไทย เช่น เด็กเร่ร่อนเด็กในชนบท และกลุ่มหญิงและเด็กจากต่างประเทศ

เส้นทางประกอบด้วย เส้นทางที่นักค้ามนุษย์พาผู้เสียหายการค้ามนุษย์เข้าสู่ประเทศไทย เส้นทางการค้ามนุษย์ภายในประเทศไทย และเส้นทางการค้ามนุษย์ข้ามชาติ วิธีการเดินทาง เช่น การเดินทางมาเองถึงชายแดนแล้วอาศัยนายหน้าพามาทำงาน การเดินทางมากับนายหน้า เจ้าของสถานบริการหรือหุ้นส่วนเข้าไปหาเอง วิธีล่อลวง ชักจูง บีบบังคับให้เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งดีสนิท แล้วโน้มน้าวใจ การหมิ่นหมาย การลักพาตัว การใช้อุบายหลอกล่อ เครือข่ายนักค้ามนุษย์ประกอบด้วย เอเยนต์ และนายหน้าทั้งในประเทศต้นทาง และประเทศปลายทางและประเทศปลายทางมีการทำงานเป็นกระบวนการ

รูปแบบของการเข้าสู่การบังคับแรงงาน กลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ที่ถูกบังคับแรงงาน ดังนี้

1) กลุ่มเด็กไทยที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาและโอกาสทางสังคมอื่น ๆ

2) กลุ่มแรงงานข้ามชาติ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มแรงงานเด็กและกลุ่มแรงงานวัยผู้ใหญ่จากประเทศเพื่อนบ้านในแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เส้นทางมี 2 เส้นทางหลัก คือ เส้นทางการค้าแรงงานเด็กข้ามชาติ และเส้นทางการค้าแรงงานข้ามชาติวัยผู้ใหญ่เป็นเส้นทางที่มีจุดเริ่มที่ประเทศเพื่อนบ้านในแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเข้าสู่ประเทศไทยในพื้นที่พรมแดนของจังหวัดต่าง ๆ วิธีการเดินทาง เครือข่ายนักค้ามนุษย์จะใช้วิธีการเดินทางที่ผสมผสานกันทั้งเดินเท้าและการใช้พาหนะประเภทต่าง ๆ เพื่อป้องกันการสกัดกั้นและการจับกุมของเจ้าหน้าที่ นายหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าแรงงานมี 2 กลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มแรก คือ กลุ่มนายหน้าที่เป็นแรงงานข้ามชาติด้วยตนเอง และกลุ่มที่สอง คือกลุ่มนายหน้าที่เป็นคนไทย

ส่วนสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ จากงานศึกษาของกนกวรรณ อุทองทรัพย์ และ ประทีป ช่วยเกลี้ยง (2562)⁹ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กตกเป็นผู้เสียหายขบวนการค้ามนุษย์ คือ ความยากจน ส่วนรูปแบบของการค้ามนุษย์พบว่า เป็นการค้ามนุษย์เพื่อบริการทางเพศ การค้ามนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงาน การค้ามนุษย์ในงานประมง และการค้ามนุษย์เพื่อการบังคับให้ขอทาน ขณะที่วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ คือ การถูกลักพาตัว นายหน้า และการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ด้วยความสมัครใจ

สำหรับแนวทางการพัฒนาโลกในการป้องกันและแก้ไข พบว่าประเทศไทยควรจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดตลอดจนเพิ่มบทลงโทษให้มากขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในเด็ก ระยะยาว สอดคล้องกับงานของเกริกไกร นรภารและฉันทกร นรภาร (2561)¹⁰ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกระบวนการค้ามนุษย์ ประกอบด้วย

1) เงื่อนไขปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือปัญหาความยากจนทั้งในระดับประเทศและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้กระบวนการค้ามนุษย์เกิดขึ้นและดำรงอยู่ เนื่องจากขบวนการดังกล่าวเป็นขบวนการที่มีความยากจนเป็นเงื่อนไขสำคัญ

2) เงื่อนไขปัจจัยทางการเมือง ได้แก่ ปัญหาการเมืองภายในของประเทศต่าง ๆ อันนำไปสู่การใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมในการบริหารประเทศ เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อความปลอดภัยในชีวิต และแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า รวมทั้งนโยบายทางการเมืองบางนโยบายเป็นเงื่อนไขที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกระบวนการค้ามนุษย์นั้น เช่น นโยบายรัฐกับการจัดระบบแรงงานข้ามชาติทำให้เกิดช่องทางในการแสวงหาประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในทุกรูปแบบ

⁹ กนกวรรณ อุทองทรัพย์, ประทีป ช่วยเกลี้ยง. การค้ามนุษย์เด็ก กรณีศึกษาแรงงานเด็กชาวเมียนมา ลาว และ กัมพูชา. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562.

¹⁰ เกริกไกร นรภารและฉันทกร นรภาร. (2561). อ้างแล้ว

3) เงื่อนไขปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมในเรื่องความกตัญญูที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมของประเทศต่างๆ ที่สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายนักค้ามนุษย์ที่หากินบนความกตัญญูของเด็กสาว รวมถึงการอธิบายว่า กระบวนการค้ามนุษย์เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ท่ามกลางค่านิยมทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการสะสมวัตถุ การอยากได้อะไรครอบครองทรัพย์สินเงินทองเพื่อความอยู่รอด และความมีหน้ามีหน้ามีตาทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมทางเพศที่สะท้อนผ่านการแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงชายและสถานภาพของแรงงานไร้ฝีมือ ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดงานอยู่ในการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับงานผลิตซ้ำ เช่น การทำงานรับใช้ในบ้านและงานบริการทางเพศ ตลอดจนวัฒนธรรมในการทำงานของคนไทยที่มีกะจะหลีกเลี่ยงไม่นิยมทำงานที่มีลักษณะสกปรก (dirty) อันตราย (dangerous) และยากลำบาก (difficult)

4) เงื่อนไขปัจจัยทางด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ได้แก่ การพัฒนาด้านการคมนาคมและสื่อสาร ทำให้กลุ่มนักค้ามนุษย์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและนำพาขนส่งผู้เสียหายการค้ามนุษย์ได้ง่าย นอกจากนี้เนื่องจากเงื่อนไขปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่างๆ เอื้อต่อการอพยพย้ายถิ่นของผู้คน โดยเฉพาะการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย

ในส่วนของมาตรการป้องกันและแก้ไขนั้น ในงานศึกษาของกิตติ ประเสริฐสุขและคณะ (2562)¹¹ กล่าวว่า ภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ไทยเผชิญอยู่ต้องอาศัยนโยบายและมาตรการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพและรอบด้าน อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือกับหุ้นส่วนต่างประเทศในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยเฉพาะในฐานะชาติสมาชิกอาเซียนซึ่งมีพลวัตและความท้าทาย ส่วนการค้ามนุษย์กลายเป็นวาระแห่งชาติของไทยแต่ยังต้องพัฒนาให้กลไกในการรับมือเปลี่ยนจากลักษณะ “เฉพาะกิจ” ตามวาระของรัฐบาลให้มีลักษณะเป็นสถาบันด้วยการจัดตั้ง “หน่วยงานถาวร” เพื่อสร้างสมรรถนะประเทศในอาเซียนตามแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานของอาเซียนให้ยั่งยืนสำหรับการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ ไทยต้องแสดงบทบาทที่แข็งขันขึ้นในการริเริ่ม “ระบอบการคุ้มครอง” ด้วยการพัฒนากลไกและเครื่องมือที่ไม่จำเป็นต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายอย่าง “ปฏิญญา” และ “แผนปฏิบัติการ” แต่เพื่อให้เกิดค่านิยมในการทำงานที่ตรงกันและมีแนวทางที่เหมาะสมและยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกันทั้งในระดับประเทศและระดับอาเซียน

สำหรับประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เห็นว่าไทยควรมุ่งสร้างสมรรถนะด้วยการจัดตั้งกองทุนหรือหน่วยงานระดับชาติเพื่อพัฒนาผู้เชี่ยวชาญ สร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความปลอดภัยส่วนบุคคล และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปจนถึงการปรับให้ในอาเซียนมีทิศทางเดียวกันบนพื้นฐานของค่านิยมสากล โดยไม่ได้มีลักษณะบังคับหรือเป็นไปตามความสมัครใจตามที่แต่ละประเทศมีเงื่อนไขและบริบทแตกต่างกัน ไทยควรใช้โอกาสการเป็นประธานอาเซียนแสดงบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนการจัดการความท้าทายจากความมั่นคงรูปแบบใหม่ให้เป็นประเด็นความร่วมมือกันของอาเซียนโดยอาศัยกลไกความร่วมมือระดับทวิภาคีและระดับอาเซียนที่มีอยู่ และอาศัยความร่วมมือกับคู่เจรจาภายนอกที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการช่วยไทยและอาเซียนพัฒนาในเรื่องนี้

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับระหว่างประเทศนั้นมีส่วนสำคัญในการยับยั้งปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นด้านแรงงานข้ามชาติ ดังที่ เสาวลักษณ์ สุวรรณเครือ (2559)¹² กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของไทยที่เชื่อมโยงกับบริบทระหว่างประเทศด้วยนั้น มีประโยชน์และความจำเป็นอย่างต่อเนื่องต่อสังคมไทย แต่ยังไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ทำให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานยังขาดความเป็นเอกภาพและชัดเจน

¹¹ กิตติ ประเสริฐสุข และคณะ ออนุสรณ์ ชัยอักษรเวช จินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2562). **โครงการวิจัยเรื่อง “ไทยกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ : การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติอาชญากรรมข้ามชาติและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์”**. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

¹² เสาวลักษณ์ สุวรรณเครือ. (2559). **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ด้านแรงงานในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและสาละวิน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ด้านการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน พบว่ารัฐบาลไทยมีผลการดำเนินงานที่นับว่าสอดคล้องตาม ยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และค่อนข้างเป็นไปตามมาตรฐานสากลอย่างน้อย 3 มาตรการ ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ ด้านการพัฒนาโลกเชิงนโยบาย ส่วนด้านการพัฒนาระบบฐาน ข้อมูลอยู่ในระหว่างดำเนินการ ขณะที่ด้านการดำเนินคดีเป็นจุดอ่อนของการดำเนินงานและยังทำได้ไม่ครบถ้วน ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล อันเป็นเหตุให้สหรัฐอเมริกาขึ้นบัญชีประเทศไทยในฐานะประเทศที่ถูกจับตามอง หรือ Tier 2.5 Watch List เป็นเวลา 4 ปีติดต่อกัน สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายของไทยยังอ่อนแอ เจ้าหน้าที่ ขาดความรู้ในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งยังมีการทุจริตคอร์ปชั่นในหมู่เจ้าหน้าที่สูง มีการเลือกปฏิบัติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะนักการเมืองที่นำเข้าแรงงานโดยผิดกฎหมาย

ข้อเสนอของการวิจัยครั้งนี้คือ เร่งรัดพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะของพนักงานสอบสวน ตำรวจตรวจ คนเข้าเมือง ด้านการคัดแยกผู้เสียหาย การตีความและบังคับใช้กฎหมาย โดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รมรณรงค์แก้ปัญหาคอร์ปชั่นให้เป็นจริงตามนโยบายรัฐบาล ตลอดจนการจัดทำยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ด้านแรงงาน (แรงงานข้ามชาติ) ในระดับภูมิภาคขึ้นทั้ง 2 ระดับ คือระดับประเทศ และระดับภูมิภาค (เป็นจับคู่ 3 ประเทศหลักที่มีปัญหา คือ พม่า ลาว กัมพูชา เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้าน แรงงาน (แรงงานข้ามชาติทั้งในระบบและนอกระบบ) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และให้มีแนวทาง ปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานสากล และหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งควรนำข้อเสนอแนะโมเดลรูปแบบความร่วมมือ ที่ดีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานเชิงบูรณาการ ไปปรับใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

นอกจากนี้ การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องเพิ่มหรือให้ความสำคัญกับพันธกิจในการสร้างความเชื่อมโยง กับประชาชนในพื้นที่ โดยให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการค้ามนุษย์ และประชาสัมพันธ์แนวทางในการแก้ไข สถานการณ์เมื่อพบกับปัญหาการค้ามนุษย์ (ณัชชาภัทร อมรกุลและปรีชญาณ์ นักพ้อง, 2563)

อนึ่ง จากการศึกษาของ ลาวัญย์ ถนัดศิลป์ และคณะ (2561)¹³ พบว่า ปัญหาทางด้านกฎหมายของแต่ละ ประเทศมีลักษณะร่วมบางประการ ได้แก่ ปัญหาการตีความขอบเขตของการนิยาม “การค้ามนุษย์” เพราะใน สังคมที่แตกต่างกันอาจจะมีลักษณะของการค้ามนุษย์ที่แตกต่างกัน ปัญหาในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การแยกผู้เสียหายจากการเป็นผู้กระทำความผิด การคุ้มครองป้องกันพยาน การขาดแคลนงบประมาณ การขาด ความเชี่ยวชาญชำนาญการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การต้องบังคับการตามกฎหมายหลายฉบับที่อาจจะซ้ำซ้อนกัน หรือเป็นช่องว่างในการบังคับกฎหมาย ปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับระดับภูมิภาค ยังไม่มีการประมวลกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ความ ร่วมมือในการดำเนินคดีในระดับภูมิภาค และยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานของการประเมินสภาพการบังคับใช้ กฎหมายให้เป็นเอกภาพในระดับอาเซียน ส่วนแนวทางในการแก้ไขปัญหในระดับภายในประเทศเสนอให้มีการ ประมวลกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยผนวกกฎหมายสาระบัญญัติและวิธีสบัญญัติ ไว้ในประมวลเดียวกันโดยแบ่งเป็นภาคสาระบัญญัติและภาควิธี บัญญัติให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับลักษณะคดี การค้ามนุษย์ ซึ่งควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดงบประมาณให้เพียงพอการคุ้มครองผู้เสียหาย และพยาน ส่วนในระดับภูมิภาคให้มีการทำสนธิสัญญากำหนดความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการ การค้ามนุษย์ พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานอาเซียนในการประเมินการปฏิบัติการกำหนดกรอบและขอบเขตคดีเกี่ยวกับ การค้ามนุษย์ให้ชัดเจน

¹³ ลาวัญย์ ถนัดศิลป์, วิมาน กฤตพลวิมาน, จตุรงค์บุญรัตน์สุนทร, ชูเกียรติน้อยฉิม, ชนนภรณ์บุญเกิดทรัพย์, อริศรา เหล็กคำ. **โครงการ การศึกษาวิเคราะห์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ในมิติกฎหมายของประเทศ ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก, เหนือ - ใต้.** วารสารกฎหมายสหภาพและสาธารณสุข ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2561.

2.4 สถิติการดำเนินคดีด้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

หากกล่าวถึงการค้ามนุษย์ในประเทศไทยที่ผ่านมา เรามักจะทราบกันดีว่าผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายอันดับหนึ่งคือ คนไทยภายในประเทศเอง โดยเห็นได้จากข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2557 ของ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ประเทศไทยยังคงมีสถานะเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่าน โดยมีผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ รวม 595 คน เป็นคนไทย 274 คน ลาว 108 คน เมียนมา 83 คน คนกัมพูชา 29 คน และสัญชาติอื่น 101 คน

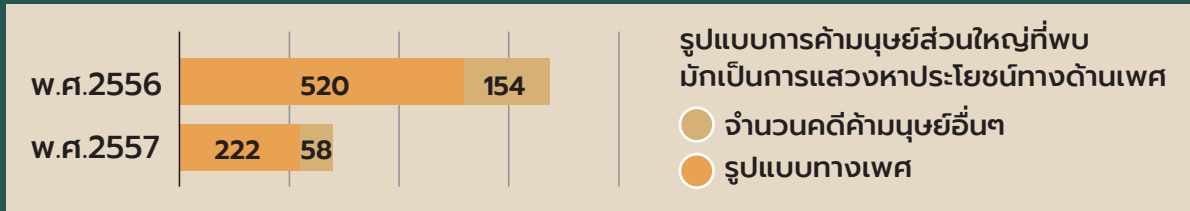
ผู้เสียหายที่เป็นชาวเมียนมาส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านจากเชียงตุง พะอาน ย่างกุ้ง เมียวดี พะโค ทวาย มะริด เกาะสอง มะยิดจี่นา ลาเสี้ยว มัณฑะเลย์ ตองจี และมะละแหม่ง โดยเดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก และกาญจนบุรี ส่วนผู้เสียหายที่เป็นคนลาวส่วนใหญ่จะเป็นคนจากแขวงสะหวันเขต จำปาสัก ไชยะบุรี สาละวิน กำแพงเวียงจันทน์ และคำม่วน โดยจะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย มุกดาหาร เลย สำหรับชาวกัมพูชาส่วนใหญ่จะเป็นคนจากเมืองกระดาน เกาะกง พระตะบอง เสียมราฐ กัมปงจาม ปอยเปต สะกาโก บันเตียเมียนเจย ทะมอญไกล พนมเปญ โจจูย และอุดรมีชัย โดยจะเดินทางเข้ามาทางจังหวัด สุรินทร์ สระแก้ว และตราด ส่วนใหญ่จะถูกหลอกลวงโดยนายหน้าที่ไม่รู้จักกันมาก่อนและเข้าไปติดต่อกับลักษณะชักชวนให้เข้ามาทำงานในประเทศไทยถูกนำไปแสวงหาประโยชน์รูปแบบต่างๆ¹⁴

ในบริบทภาคเหนือสอดคล้องกับงานของ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ ในปี 2559 ที่พบรูปแบบการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ที่พบมักเป็นการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ โดยในปี พ.ศ. 2556 พบว่า จากจำนวนคดีการค้ามนุษย์ทั้งหมด 674 คดี คิดเป็นรูปแบบทางเพศ 520 คดี และในปี พ.ศ. 2557 จำนวนคดีทั้งหมด 280 คดี คิดเป็นรูปแบบทางเพศถึง 222 คดี¹⁵ (ภาพที่ 2.1)

¹⁴ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2557. สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

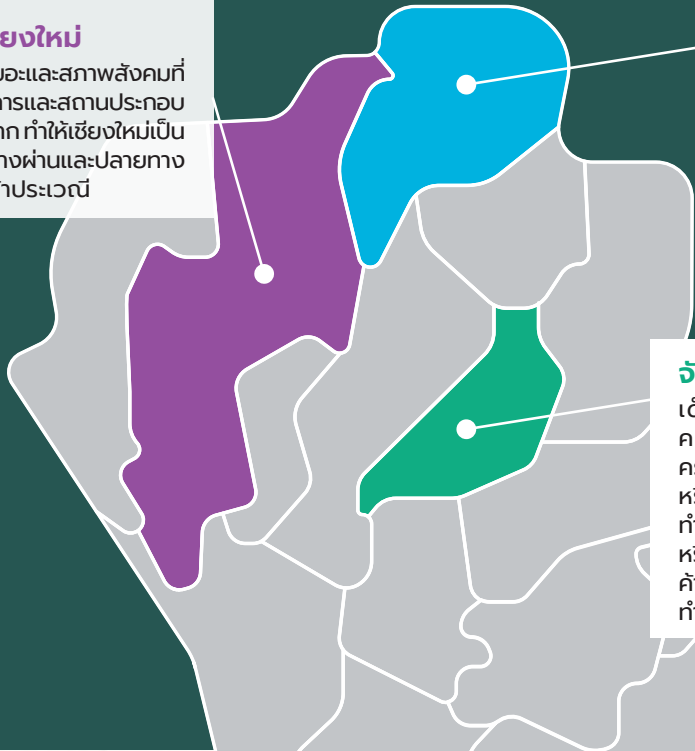
¹⁵ การพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย 2559. ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ

การค้ำนุขยที่ภาคเหนือตอนบน

จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ชนบทเยอะและสภาพสังคมที่มีสถานบริการและสถานประกอบการจำนวนมากทำให้เชียงใหม่เป็นทั้งต้นทาง ทางผ่านและปลายทางสำหรับการค้าประเวณี

จังหวัดเชียงราย
มีพื้นที่ติดกับพม่าและลาว รวมถึงจุดผ่านแดนทางบกไป-มา ทำให้มีกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหาย เช่น กลุ่มแรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กจรจัด และขอทาน หรือกรณีที่ครอบครัวเป็นผู้ส่งเด็กเอง

จังหวัดแพร่
เด็กที่เป็นผู้เสียหายนั้นมาจากครอบครัวยากจน มีปัญหาครอบครัว ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ หรือพ่อแม่แยกทางกัน ทำให้เด็กต้องออกมาอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับเพื่อน จึงถูกเพื่อนซึ่งค้าประเวณีอยู่ แล้วชักชวนให้มาทำด้วย

รูปภาพที่ 2.1 แสดงการค้ำนุขยที่ภาคเหนือตอนบน

ทั้งนี้ในปี 2558 มีจำนวนคดี จำนวนผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดค้ำนุขยเพิ่มมากขึ้น ตามรายงานในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่ามีการสอบสวนรวมทั้งสิ้น 317 คดี เปรียบเทียบกับปี 2557 จำนวน 280 คดี เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 13 มีผู้ต้องหาจำนวน 547 คน เปรียบเทียบกับปี 2557 จำนวน 412 คน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 33 และมีผู้เสียหายจากการค้ำนุขยจำนวน 720 คน เปรียบเทียบกับปี 2557 จำนวน 595 คน เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 21¹⁶

ในขณะที่ปี 2559 สำนักงานตำรวจแห่งชาติพบและทำการสืบสวนสอบสวนคดีค้ำนุขยจำนวน 333 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 จากจำนวน 317 คดี ในปี 2558 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.2 จากเดิม 280 คดีในปี 2557 จำนวนผู้กระทำความผิดที่มีการจับกุมและฟ้องร้องในปี 2559 รวม 600 คน เทียบกับ 690 คน ในปี 2558 และ 442 คน ในปี 2557 ในจำนวน 600 คนนี้ มีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ชาย 265 คน เป็นผู้หญิง 335 คน และจำแนกเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นคนไทยจำนวน 462 คน เมียนมา 35 คน กัมพูชา 26 คน และลาว 41 คน ที่เหลืออีก 36 คน เป็นผู้กระทำความผิดสัญชาติอื่น 1 คน หากพิจารณาแนวโน้มโดยรวมจะเห็นว่าจำนวนคดีต่อผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้นเรื่อยมานับตั้งแต่ปี 2557 สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายยังคงมีความกระตือรือร้นในการจับกุมและฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

¹⁶ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2558. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กองต่อต้านการค้ามนุษย์.

อย่างไรก็ตามเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้การจับกุมผู้กระทำผิดในปี 2558 มีจำนวนสูงมาก เนื่องมาจากคดีสำคัญคดีหนึ่ง คือ คดีโรฮิงญา ซึ่งมีผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องถึง 296 คน¹⁷ พบจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 824 คน แบ่งเป็นชาย 411 คน และหญิง 413 คน เมื่อจำแนกตามสัญชาติพบว่าเป็นชาวไทย 333 คน เมียนมา 238 คน ลาว 58 คน กัมพูชา 52 คน เวียดนาม 127 คน ฟิลิปปินส์ 4 คน ศรีลังกา 1 คน และอุซเบกิสถาน 1 คน โดยมีผู้เสียหาย 10 คน ไม่ทราบสัญชาติ และจากผู้เสียหายทั้งหมด 824 คน มีจำนวน 561 คน จำนวนคดีตามรูปแบบของการค้ามนุษย์ที่มีการพบและทำการสืบสวน (ตารางที่ 2.1) สืบสวนในปี 2559 เปรียบเทียบกับ 2 ปี ก่อนหน้า ในจำนวน 333 คดี มี 244 คดีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และ 43 คดี จาก 75 คดี ของการบังคับใช้แรงงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานภาคประมง ในขณะที่ 8 คดีเป็นการบังคับขู่ขาน และที่เหลืออีก 3 คดี เป็นการใช้เด็กในการผลิตสื่อลามก ในปีนี้มีจำนวนผู้กระทำผิดคดีค้ามนุษย์ที่ถูกจับกุมและฟ้องร้องในปีนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 600 คน โดยจำแนกเป็นชาย 265 คน หญิง 335 คน เป็นผู้กระทำผิดสัญชาติไทย 462 คน เมียนมา 35 คน กัมพูชา 26 คน ลาว 41 คน ส่วนสัญชาติอื่น 36 คน (เวียดนาม 27 คน ฟิลิปปินส์ 1 คน มาเลเซีย 2 คน อุซเบกิสถาน 2 คน สวิตเซอร์แลนด์ 1 คน อังกฤษ 1 คน และศรีลังกา 2 คน)¹⁸

ตารางที่ 2.1 จำนวนคดีค้ามนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ามนุษย์

รูปแบบการค้ามนุษย์									
ปี	รวม	ค้าประเวณี	สื่อลามก	ผลประโยชน์ทางเพศ	เป็นทาส	ขู่ขาน	แรงงาน	แรงงานประมง	ขูดรีด/อื่นๆ
2557	280	223	1	-	1	16	33	3	3
2558	317	245	-	-	-	3	30	39	-
2559	333	244	3	-	-	8	32	43	3
2560	302	246	7	3	-	26	14	7	-

ระหว่าง ปี 2562 - 2563 สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 เป็นผลสืบเนื่องให้รัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว โดยการจำกัดช่วงเวลาการออกนอกเคหสถาน มาตรการทำงานที่บ้าน จำกัดการดำเนินการธุรกิจบางประเภท และการควบคุมบุคคลต่างด้าวเข้าออกราชอาณาจักร ส่งผลกระทบต่อรูปแบบ รวมถึงจำนวนคดีค้ามนุษย์ โดยพบว่าสถิติการจับกุมการค้ามนุษย์และการลักลอบขนคนลดน้อยลง ในขณะที่การค้าประเวณีเด็กในรูปแบบสื่อออนไลน์และการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งนำไปสู่การจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและขยายผลไปยังผู้กระทำผิดในต่างประเทศ

ในปี 2563 มีคดีค้ามนุษย์จำนวน 132 คดี ลดลงต่ำสุดเมื่อเทียบกับในช่วง 4 ปี ที่ผ่านมาโดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (ค้าประเวณี สื่อลามก และทางเพศรูปแบบอื่น) จำนวน 118 คดี คิดเป็นร้อยละ 89.39 ลดลงจากปี 2562 จำนวน 67 คดีคิดเป็นร้อยละ 36.21 จับกุมผู้กระทำผิดได้ 180 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องหาชาวไทย 153 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 249 คน (ร้อยละ 62.19) ผู้ต้องหาต่างชาติ รวม 27 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 82.35 ช่วยเหลือ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 230 คน เป็นชาย 65 คน หญิง 165 คน จำแนกเป็นสัญชาติไทย 161 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 35.85 ผู้เสียหายสัญชาติอื่นๆ จำนวน 69 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 1,501 คน คิดเป็นร้อยละ 95.61 (ตารางที่ 2.2)¹⁹

¹⁷ คดีสำคัญคดีหนึ่งในปี 2558 คือ คดีโรฮิงญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดจำนวนมากถึง 296 คน ความยุ่งยากซับซ้อนและความเกี่ยวข้องกับคนและพยานหลักฐานจำนวนมาก ทำให้กระบวนการฟ้องร้องผู้กระทำผิดต้องใช้ระยะเวลานาน

¹⁸ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559. กองต่อต้านการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 1 (2560).

¹⁹ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2563. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: ทูเกเตอร์ เอ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด 2564. รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2563. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: ทูเกเตอร์ เอ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด 2564.

ตารางที่ 2.2 สถิติการปราบปรามการค้ามนุษย์ จำแนกตามรูปแบบการค้ามนุษย์

ปี	รวม	ประเภทของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ							
		ค้าประเวณี	สื่อลามก	ผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น	เป็นทาส	ขอกาน	แรงงาน	แรงงานประมง	ขูดรีด/อื่นๆ
2560	302	246	7	2	-	26	14	7	-
2561	304	249	4	5	-	8	29	6	3
2562	288	158	15	12	33	9	31	4	26
2563	132	96	16	6	0	2	8+(2)	2	0

ทั้งนี้ จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2563 (ตาราง 2.2.) มีจำนวนคดีประเภทของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (แรงงาน) เป็นคดีแรงงานบังคับตามมาตรา 6/1 จำนวน 1 คดี และเป็นคดีแรงงานบังคับตามมาตรา 56/1 จำนวน 1 คดี ขณะที่คดีอื่นๆ เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

เมื่อนำสถิติคดีค้ามนุษย์ ปี 2559-2563 มาเปรียบเทียบจะเห็นว่าสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยดีขึ้น เนื่องจากการทำงานแบบอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการป้องกัน รวมทั้งผลจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการคุมเข้มการใช้แรงงานอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน พร้อมทั้งตรวจคัดกรองแรงงาน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 อย่างต่อเนื่อง (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2563)

สำหรับสถิติปี 2563 พบว่า ผู้กระทำความผิดลดลงจากปี 2562 เป็นจำนวนมาก และเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการค้ามนุษย์ด้านแรงงานลดลง อันเป็นผลมาจากการที่ทุกภาคส่วนร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในขณะที่ผู้กระทำความผิดที่มีสัญชาติอื่นลดลงมาก อันเป็นผลมาจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ในปี 2563 สามารถช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ จำนวน 230 คน เป็นชาย จำนวน 65 คน หญิง จำนวน 165 คน จำแนกเป็นสัญชาติไทย จำนวน 161 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 35.85 ผู้เสียหายสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 69 คน ลดลงจากปี 2562 จำนวน 1,474 คน คิดเป็นร้อยละ 93.88 (ตารางที่ 2.3) (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2563)

ตารางที่ 2.3 จำนวนผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ จำแนกตามเพศและสัญชาติ

ปี	จำนวนผู้เสียหาย	เพศ		สัญชาติ				
		ชาย	หญิง	ไทย	เมียนมา	กัมพูชา	ลาว	อื่นๆ
2560	455	88	367	327	53	26	30	19
2561	631	282	349	345	205	28	14	39
2562	1,821	1,158	663	251	1,306	96	38	130
2563	230	65	165	161	5	5	46	13

จะเห็นได้ว่าในปี 2563 จำนวนผู้เสียหายลดลงจาก 1,821 คน เป็น 230 คน โดยผู้เสียหายสัญชาติไทย มีจำนวนน้อยลงอันเป็นผลจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณีลดลง และผู้เสียหายที่มีสัญชาติเมียนมา กัมพูชา และอื่นๆ ก็ลดลงเนื่องจากมีการควบคุมบุคคลต่างด้าวเข้าออกราชอาณาจักร ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่วนผู้เสียหายที่มีสัญชาติลาว มีอัตราเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากเป็นผู้เสียหายจากคดีแรงงาน (คดีขามทะเลสอ) จำนวน 39 คน

เมื่อเดือนมกราคม 2563 ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สั่งการให้ชุดปฏิบัติการ TATIP ดำเนินการสอบสวน ขยายผลความผิดฐาน “บังคับใช้แรงงาน” กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จัดหางานและเจ้าหน้าที่แรงงาน จังหวัดนครราชสีมา ตรวจสอบสถานประกอบการแปรรูปอาหารในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีนายจ้างหญิงไทยยึดหนังสือเดินทางและหักค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาทำงานของคนต่างด้าว จำนวน 39 คน เป็นชาย จำนวน 24 คน หญิง จำนวน 15 คน สัญชาติลาว ซึ่งนายจ้างหลอกลวงไม่สามารถนำสัญญาจ้างงานมาแสดงได้ เพราะไม่ได้ทำสัญญาจ้าง ระหว่างนายจ้างกับคนต่างด้าว แต่สถานประกอบการดังกล่าวได้อ้างกับแรงงานข้ามชาติว่ามีสัญญาจ้างจำนวน 2 ปี และยังคงค้างค่าดำเนินการในการทำงานที่ยังค้างอยู่ เป็นความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวฯ และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ เข้าข่ายบังคับใช้แรงงาน เหนี่ยวรั้งมิให้คนงานไปทำงานที่อื่น จำต้องทำงานอยู่ที่เดิมในภาวะไม่สามารถขจัดขึ้นได้ เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงาน ถูกส่งเข้ารับการคุ้มครองที่บ้านปทุมธานี จำนวน 22 คน ต่อมาผู้เสียหาย 2 คน ได้สมัครใจขอเปลี่ยนนายจ้างไปทำงานในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนแรงงานหญิงทั้ง 15 คน เข้ารับการคุ้มครองที่บ้านนาวิสวัสดิ์ และได้ทำการสืบพยานล่วงหน้าแล้วทั้งหมด (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2563)

ปี 2564 สามารถช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 414 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 79.22 เป็นชาย 151 คน หญิง 263 คน ผู้เสียหายสัญชาติไทย 312 คน และเป็นผู้เสียหายสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 102 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2563 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 47.82 อีกทั้งจำนวนผู้เสียหายรวมเพิ่มขึ้นจากปี 2563 จำนวน 105 คน อันเป็นผลจากความร่วมมือระหว่างประเทศในการช่วยเหลือผู้เสียหายคนไทยที่ถูกหลอกลวงไปทำงานต่างประเทศและถูกบังคับใช้แรงงานในประเทศเพื่อนบ้าน และผู้เสียหายชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นจากปี 2563 จำนวน 35 คน โดยมีข้อสังเกตว่าในปี 2564 นั้น ผู้เสียหายสัญชาติเมียนมามีจำนวนถึง 94 คน กล่าวได้ว่าชาวเมียนมาจำนวนมากที่ลักลอบหลบหนีเข้ามาในราชอาณาจักรไทยผ่านช่องทางธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกหลอกลวงจากขบวนการค้ามนุษย์ และถูกบังคับใช้แรงงาน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศเมียนมาในปัจจุบัน²⁰

ผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ในปี 2564 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2563 จำนวน 208 คน และเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงโดยส่วนใหญ่ (Vast majority) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย รองลงมาเป็นผู้สัญชาติเมียนมา ซึ่งอธิบายได้ว่าในคดีส่วนมากเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศที่มีผู้ต้องหาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมากขึ้น และส่วนใหญ่เป็นการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในช่องทางออนไลน์ ซึ่งมีการกระทำความผิดในลักษณะเชื่อมโยงเครือข่ายออนไลน์เป็นวงกว้าง ประกอบกับผู้บังคับใช้กฎหมายทุกภาคส่วนมีความรู้ความชำนาญในการสืบสวนสอบสวนทางเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายสืบสวนสอบสวนขยายผลการกระทำความผิดและจับกุมผู้กระทำความผิดได้จำนวนมากขึ้น

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยและแนวโน้มในอนาคต ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ส่งผลถึงการเปลี่ยนรูปแบบในการกระทำความผิด เนื่องจากผู้ค้ามนุษย์เปลี่ยนรูปแบบการกระทำความผิดของตนมาดำเนินการที่ผิดกฎหมาย (to conduct illegal activities) ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น โดยรูปแบบการค้ามนุษย์ที่พบบ่อยแบ่งเป็น 1) รูปแบบการค้าประเวณีโดยใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร 2) รูปแบบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศออนไลน์ โดยการหลอกลวงผู้เสียหายทั้งเด็กหญิง เด็กชาย และผู้หญิงมาผลิตสื่อลามกอนาจาร (Child Sexual Abuse Material) 3) รูปแบบการหลอกลวงโฆษณาจัดหางานผ่านช่องทางสื่อสังคมโซเชียลเพื่อชักชวนผู้เสียหายโดยเฉพาะผู้เสียหายคนไทยให้ไปทำงานยังต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา ลาว กัมพูชา และประเทศในแถบประเทศตะวันออกกลางที่ไม่บังคับให้มีมาตรการในการกักตัว จึงทำให้มีจำนวนผู้เสียหายค้ามนุษย์ชาวไทยในประเทศเหล่านี้เพิ่มขึ้น อีกทั้งในส่วนของการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยผิดกฎหมายยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงาน หรือ

²⁰ รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2564.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ประชาชนจากประเทศเมียนมาที่หนีภัยการสู้รบ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ตกเป็นกลุ่มเปราะบางและการแสวงประโยชน์จากกลุ่มนายหน้า (รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2564)

2.5 บริบทของพื้นที่พิเศษสามเหลี่ยมทองคำและแหล่งคาสีโนปอยเปต

2.5.1 บริบทพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

สามเหลี่ยมทองคำ เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) ลาว (แขวงบ่อแก้ว) และเมียนมา (ท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน) มีลักษณะเป็นพื้นที่สามเหลี่ยมบรรจบกันโดยมีแม่น้ำโขงตัดผ่านชายแดนไทยและลาว นับเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค แต่ในปัจจุบันมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของไทย โดยไทยมีด่านพรมแดนเชื่อมกับ สปป.ลาว คือด่านอำเภอเชียงแสน ผังตรงข้ามคือด่านเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ด่านอำเภอเชียงของ ตั้งอยู่ผังตรงข้ามกับด่านเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว และด่านอำเภอแม่สาย ผังตรงข้ามคือด่านท่าขี้เหล็ก สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

สามเหลี่ยมทองคำในส่วนของประเทศไทยอยู่ในเขตพื้นที่ของบ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีท่าเรือขนาดเล็กขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีนและลาว เมื่อมองจากฝั่งไทยไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ จะเห็นหมู่บ้านในฝั่งลาวอย่างชัดเจน ส่วนทางเมียนมาซึ่งอยู่ด้านตะวันตกนั้นไม่มีหมู่บ้านหรือสิ่งก่อสร้างให้เห็นในระยะใกล้ เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เพราะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ติดแม่น้ำโขงที่เชื่อมต่อไทย เมียนมา และจีน ขณะที่พื้นที่ทางบกสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองบ่อเต็น ชายแดนลาว เข้าสู่เมืองบ่อหาน ชายแดนจีน ก่อนเข้าสู่พื้นที่ชั้นในของจีนได้ โดยมีรถไฟความเร็วสูงที่จะเอื้อประโยชน์เข้าไปสู่พื้นที่ชั้นในของ สปป.ลาว เวียดนาม และกัมพูชา

บริเวณดังกล่าวยังเป็นที่บรรจบกันของแม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกที่เรียกว่า สบรวก บริเวณนี้เคยมีชนกลุ่มน้อยและกองกำลังติดอาวุธอยู่หลายกลุ่ม พื้นที่ในแถบนี้เคยเป็นแหล่งปลูกฝิ่นและผลิตยาเสพติดแหล่งใหญ่ มีโรงงานผลิตเฮโรอีนกระจายอยู่ตามชายแดน ส่วนการลำเลียงฝิ่นจะไปเป็นขบวนลัดเลาะไปตามไหล่เขาพร้อมกำลังคุ้มกันว่ากันว่ายาเสพติดและฝิ่นจะถูกแลกเปลี่ยนด้วยทองคำในน้ำหนักที่เท่ากัน จึงเป็นที่มาของชื่อ สามเหลี่ยมทองคำ (ภาพที่ 2.2)

เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นเมืองทอง (บ่อเต็นแดนคำ) ตามมาเป็นแห่งที่สอง และทยอยมีที่อื่นตามมา ขณะนี้มีแล้ว 12 แห่ง ครบทั้ง 4 ภาค จุดดึงดูดนักลงทุนต่างชาติของลาวคือ การยกสัมปทานให้ใช้พื้นที่ในระยะยาวนานมาก ตั้งแต่ 50-99 ปี นักลงทุนที่เข้าเป็นนักลงทุนจากจีนที่ให้ความสนใจเข้ามาลงทุนมากที่สุด รวมถึงคนจีนสัญชาติอื่น เช่น ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์ มาเก๊า ฮองกง (ศาสตราจารย์ศ สันตสมบัติ ใช้คำอุปมาถึงกลุ่มนี้ว่า ‘มังกรหลากสี’)

ทุนคาสีโนจีนกลุ่มหนึ่งมาจากเมืองลาและเห็นโอกาสของถนนสาย R3A ที่เชื่อมต่อไทย-ลาว-จีนเข้าด้วยกัน จึงมีการพัฒนาโครงการบ่อเต็นแดนคำทางตอนเหนือของลาว ในเขตแขวงหลวงน้ำทา บริเวณชายแดนจีน-ลาว ด่านบ่อหาน-บ่อเต็น สร้างคาสีโน-โรงแรม ที่ถูกสร้างขึ้นในบนพื้นที่เดิม แต่เปิดไปได้ไม่กี่ปี (2550-2554) ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวของทางการจีน เนื่องจากข่าวจับนักพนันจีนเป็นตัวประกันและการฆ่าล้างหน้ และทาง สปป.ลาวถูกกดดันจากจีนในเรื่องของการสั่งปิดคาสีโน ดังนั้นทำให้บ่อเต็นแทบจะกลายเป็นเมืองร้างทันที ทุนจีนจากเมืองลาอีกกลุ่มกลับเล็งเห็นศักยภาพของอีกพื้นที่หนึ่งในลาวคือ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำว่าเหมาะแก่การลงทุนทำคาสีโน เปลี่ยนความตั้งใจจากเดิมที่อยากเข้าไปลงทุนในฟิลิปปินส์หรือไทย ด้วยมีข้อเปรียบเทียบสำคัญอยู่ที่การมีอำนาจเต็มเหนือพื้นที่ และทำเลที่ตั้งอยู่บนรอยต่อระหว่างสามประเทศ (ไทย-พม่า-ลาว) ซึ่งคนจีนสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากหลายช่องทาง ขณะเดียวกันก็ค่อนข้างห่างไกลจากอิทธิพลของจีนทางกายภาพ ทางลาวจึงยอมให้ผู้ลงทุนมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการพื้นที่ นอกเหนือไปจากการให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ เช่น กำหนดเวลาปลอดภาษีนานกว่า อัตราภาษีเรียกเก็บต่ำกว่า ประกอบกับค่าจ้างแรงงานไม่สูงนัก และการเมืองมีความมั่นคง

ภาพที่ 2.2 ภาพเขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน ในฝั่ง สปป.ลาว ในปี พ.ศ. 2565

ที่มา: ธีรกร วิฑิตานนท์, <https://www.the101.world/special-economic-zone-or-special-crime-zone/>

ต่อมาได้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า ‘เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมคำ’ (Golden Triangle SEZ) ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงในเขตเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ฝั่งตรงข้ามกับอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย หลังชายแดนไทย-สปป.ลาว ถูกปิดป้องกันไวรัสโควิด-19 มาตั้งแต่ปี 2563 เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ (สามเหลี่ยมทองคำ) เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ริมฝั่งน้ำโขงตรงข้ามบ้านสบรวก หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีการก่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่คือ “ตลาดฮิตคอง ประเพณี หรือตลาดน้ำ” บนพื้นที่โรงแรมแห่งดอกจิวคำ ซึ่งสามารถมองเห็นจากฝั่งไทยได้อย่างชัดเจน เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ รัฐบาล สปป.ลาว ได้ให้สัมปทานกับเอกชนคือกลุ่มบริษัทดอกจิวคำจากประเทศจีน เข้าไปพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจครบวงจร และทำเลที่ตั้งอยู่บนรอยต่อระหว่างสามประเทศ (ไทย-พม่า-ลาว) ซึ่งคนจีนสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากหลายช่องทาง ขณะเดียวกันก็ค่อนข้างห่างไกลจากอิทธิพลของเงินททางกายภาพ

สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษในลาว โครงสร้างการบริหารงานขึ้นอยู่กับรูปแบบการลงทุน กรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมคำ รัฐบาลลาวได้มอบสิทธิในการบริหารจัดการ ตลอดจนควบคุมพื้นที่เกือบทั้งหมดให้แก่บริษัท ตามโครงสร้างที่ถูกระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน และดำริว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจเฉพาะ โดยแยกเป็นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษกับสภาบริหารเศรษฐกิจทำงานร่วมกัน ฝ่ายแรกให้ผู้แทนของรัฐบาลลาวนั่งเป็นประธาน ส่วนฝ่ายหลังคือผู้พัฒนาหรือนักลงทุนจะได้เป็นประธาน

ปัญหาของคิงส์โรมันในสายตาสื่อตะวันตกโดยรวมจึงอยู่ที่การเป็นพื้นที่ ‘พิเศษ’ ที่กฎหมายเอื้อไม่ไปถึง จนกลายเป็น ‘พื้นที่ยกเว้น’ สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษในลาว โครงสร้างการบริหารงานขึ้นอยู่กับรูปแบบการลงทุน กรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมคำ รัฐบาลลาวได้มอบสิทธิในการบริหารจัดการ ตลอดจนควบคุมพื้นที่ที่เกือบทั้งหมดให้แก่บริษัท

ผลด้านบวกเน้นมิติทางเศรษฐกิจ (Economic Benefits) โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคพัฒนา อย่างก้าวกระโดดเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น คนลาวในพื้นที่ห่างไกลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลด้านลบเน้นมิติทางสังคม (Social Costs) ชาวบ้านต้องสูญเสียทรัพยากร เช่น ที่ดินทำกิน กระแสเงินกู้ยืม เมืองถูกทำให้เป็นเงินเพื่อคนจีน อุตสาหกรรมของท้องถิ่นถูกกลืนกลายเป็นธุรกิจสีเทาและตลาดมืด เช่น สัตว์ป่า ยาเสพติด โดยเฉพาะการค้าประเวณีเป็นแหล่งฟอกเงินปัญหาคนติดการพนันประเด็นทางสิ่งแวดล้อม จากการใช้สารเคมีทำสวนกล้วย เป็นต้น (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2566)

2.5.2 บริบทแหล่งคาสีโนปอยเปต อำเภอรุขเรา จังหวัดบันเตียเมียนเจย (Banteay Meanchey) ราชอาณาจักรกัมพูชา

จังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาทางทิศ ตะวันออก และมี 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยา อำเภอโคกสูง อำเภอคลองหาด ดังนั้น พื้นที่ตั้งของจังหวัดสระแก้ว จึงมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการเป็นประตูภูมิภาคอื่นประเทศ โดยมีจุด ผ่านแดนที่สำคัญ 4 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้า 3 แห่ง รวมทั้งมีตลาดโรงเกลือหรือ ตลาดชายแดนบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้ามือ 2 ที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค สามารถ สร้างรายได้ให้กับจังหวัดสระแก้ว เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว พื้นที่ประกอบด้วย พื้นที่ 4 ตำบล ใน 2 อำเภอ ได้แก่ 1. อำเภออรัญประเทศ ตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน และตำบลป่าไร่ 2. อำเภอวัฒนานคร ตำบลผักขะ เขตเศรษฐกิจ พิเศษสระแก้วอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 260 กิโลเมตร เดินทางโดยทางหลวงหมายเลข 304 มีด่านชายแดน

ภาพที่ 2.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน ในฝั่ง สปป.ลาว

ภาพที่ 2.4 คาสีโนในเขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน

อรัญประเทศเป็นจุดผ่านแดนถาวร เชื่อมต่อกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย (Banteay Meanchey) ประเทศกัมพูชา มูลค่าการค้าระหว่าง ไทย-กัมพูชา สูงสุดของประเทศ (วารุณี ทิรัญรักษ์, 2566)

ปอยเปตเป็นเมืองชายแดนไทย-กัมพูชา ตั้งอยู่ที่ตำบลปอยเปต อำเภอรุขเรว จังหวัดบันทายมีชัย ของราชอาณาจักรกัมพูชา ตั้งอยู่ติดกับอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในเมืองมีคาสีโนเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นผู้ใช้บริการ เนื่องจากการพ่นในประเทศไทยผิดกฎหมาย ที่ผ่านมาผู้ถือหนังสือเดินทางไทยสามารถเข้าถึงพนมเปญโดยไม่ต้องใช้วีซ่า โดยเดินทางประทับตราหนังสือเดินทางขาเข้าประเทศกัมพูชาได้ ปัญหาที่ยังพบคนไทยเดินทางเข้าไปทำงานในประเทศกัมพูชาอย่างผิดกฎหมาย ทั้งกรณีผู้ถูกหลอกลวงหรือผู้ที่ตั้งใจลักลอบเข้าไป (กรุงเทพธุรกิจ มีเดีย จำกัด, 2566)

กัมพูชาก็เหมือนประเทศเพื่อนบ้านในอุซาคเนย์ที่พบ “การพ่น” มาตั้งแต่ยุคโบราณนับร้อยนับพันปี แต่ปัจจุบัน กัมพูชาเป็นประเทศที่ค่อนข้างเปิดเสรีการพ่น มีการตั้งคาสีโนถูกกฎหมายหลายแห่งในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะที่ “ปอยเปต” บริเวณชายแดนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และรัฐบาลกัมพูชาไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้มากเพียงพอต่อการนำไปพัฒนาประเทศ ดังนั้น อีกทางเลือกหนึ่งของรัฐบาลกัมพูชาคือ การดึงรายได้จากนักลงทุนต่างชาติ ด้วยแผนการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ที่มีการก่อสร้างโรงแรม ศูนย์การค้า และนำคาสีโนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในโครงการ (เสมียนอารีย์, 2566)

ราวปี พ.ศ. 2537–2538 บริษัท Ariston Inc. ของ Chen Lip Keong นักธุรกิจชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน ได้รับใบอนุญาตดำเนินการคาสีโนในกัมพูชาเป็นเวลา 70 ปี จากนั้นบริษัท Ariston Inc. ได้มอบใบอนุญาตคาสีโนให้กับ NagaCorp Ltd. เป็นผู้ดำเนินการคาสีโน ซึ่งให้บริการในชื่อ “Naga Resorts” บนเรือที่ลอยอยู่ในแม่น้ำโขงกลางกรุงพนมเปญ เปิดเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ปี พ.ศ. 2538 นับเป็นคาสีโนในยุคใหม่แห่งแรกของกัมพูชา ในขณะที่ประเทศกัมพูชายังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการพ่นที่ชัดเจน กระทั่งกฎหมายว่าด้วยการปราบปรามการพ่นประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2539 ซึ่งได้ห้ามการพ่นทุกรูปแบบทั่วประเทศ ยกเว้นที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเท่านั้น และห้ามชาวกัมพูชาเล่นพนันทุกรูปแบบในประเทศ การเปิดคาสีโนในกรุงพนมเปญทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ภาพที่ 2.5 บรรยากาศบริเวณจุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ โดยมีป้ายแจ้งเตือนเกี่ยวกับการถูกลอบให้ไปทำงานคาสีโน

และลักลอบเปิดแบบผิดกฎหมาย ส่งผลให้เกิดความเสื่อมทรามในสังคมอย่างรุนแรง ทั้งการปล้น ชิงทรัพย์ ส่องหาร และการฆ่าตัวตายเนื่องจากการเป็นหนี้พนัน และทางนายกรัฐมนตรื้อออกคำสั่งกวาดล้างคาสีโนที่ไม่มีใบอนุญาตในกรุงพนมเปญทันที และสั่งห้ามเล่นการพนันภายในรัศมี 200 กิโลเมตรจากเมืองหลวง

ในปี พ.ศ. 2542 “Holiday Poipet Casino” คาสีโนแห่งแรกของปอยเปตก็เปิดให้บริการ โดยตั้งอยู่ห่างจากชายแดนประเทศไทยเพียง 100 เมตร และนี่จึงคือจุดเริ่มต้นของคาสีโนแห่งปอยเปต ดินแดนของการพนัน คาสีโนที่ปอยเปตส่วนมากดำเนินกิจการโดยนักการเมือง นายทหาร และนักธุรกิจ ซึ่งมาจากทั้งสองประเทศ นักการเมืองของกัมพูชาคนหนึ่งเคยกล่าวว่า คาสีโนในปอยเปตไม่มีผลประโยชน์ที่แท้จริงสำหรับประเทศชาติหรือประชาชนชาวกัมพูชาทั่วไป เพราะแม้แต่คนที่อาศัยอยู่รอบๆ คาสีโนก็ยังเป็นคนยากจนอยู่ สำหรับประเทศไทยก็เคยมีความกังวลเกี่ยวกับการสูญเสียเงินไปยังคาสีโนที่ชายแดนกัมพูชา รวมถึงในพื้นที่ชายแดนอื่นทั้งที่ลาวและเมียนมาด้วย จนนำมาสู่การถกเถียงกันเรื่องการพนันอย่างถูกกฎหมายในประเทศไทย เพื่อไม่ให้เงินไหลออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากการห้ามตามแนวชายแดน การพนันหรือคาสีโนก็สร้างเม็ดเงินมหาศาล ในช่วงเวลาไม่ถึง 30 ปีก็ทำให้ “ปอยเปต” (ภาพที่ 2.3) เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (เสมียนอารีย์, 2566)

เขตเศรษฐกิจพิเศษของกัมพูชา คือ เขตพิเศษที่ได้รับการพัฒนาเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น นิคมอุตสาหกรรมทั่วไป และนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยกำหนดให้มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 312.5 ไร่ มีรั้วกั้นตลอดแนว ต้องมีระบบและมาตรการป้องกันสิ่งแวดล้อม และมีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ปัจจุบันกัมพูชามีเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวน 25 แห่ง แต่มีเพียง 10 แห่งที่เปิดเป็นทางการและมีศักยภาพส่วนใหญ่ เขตเศรษฐกิจพิเศษมีภาคเอกชนเป็นเจ้าของ ภาครัฐมีบทบาทสนับสนุนอำนวยความสะดวกและจัดหาบริการที่จำเป็น ยกเว้นเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณท่าเรือสีหนุวิลล์ ที่บริหารจัดการโดยรัฐ ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Cambodia Special Economic Zone Board: CSEZB) ทำหน้าที่อนุมัติการจัดตั้งและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจจากรวมถึงกำหนดสิทธิประโยชน์และจัดตั้งหน่วยงานบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แทนคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ศาลากร แรงงาน

ภาพที่ 2.6 บริเวณจุดผ่านแดนไทย-กัมพูชาที่ปอยเปต

ที่มา : ศิลปวัฒนธรรม https://www.silpa-mag.com/history/article_93082

ภาพที่ 2.7 บรรยากาศบริเวณจุดผ่านแดนไทย - กัมพูชา ปอยเปต

พาณิชย์ Cam control (หน่วยงานควบคุมการนำเข้า-ส่งออก) และสำนักงานจังหวัดที่เกี่ยวข้อง) ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับสิทธิประโยชน์ อาทิ การยกเว้นภาษีกำไรเป็นเวลาไม่เกิน 9 ปี การยกเว้นภาษีนำเข้าและส่งออก การไม่จำกัดการส่งกำไรกลับประเทศ ต่างชาติมีสิทธิเป็นเจ้าของกิจการได้ทั้งหมดและเช่าที่ดินได้นานถึง 70 ปี (สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ (สพท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

อนึ่ง คาสีโนชื่อดังที่สุดในฝั่งปอยเปตประกอบด้วย

1. Poipet Casino Resort โดยเปิดให้บริการมาเป็นเวลานาน มีบริการที่ครบครันไม่ว่าจะเป็น ในเรื่องของเกมคาสีโนที่มีเกมชั้นนำยอดเยี่ยม มีโรงแรมที่ถูกตกแต่งให้มีความสวยงาม และหรูหรา รวมไปถึงยังมีร้านอาหารที่เต็มไปด้วยอาหารแสนอร่อย ทำให้นักเดิมพันสามารถเข้าไปเลือกรับประทานอาหารได้ตามความต้องการ ซึ่งปอยเปตคาสีโนแห่งนี้ ถือว่าเป็น แหล่งบริการคาสีโนที่มีครบในทุกๆ ด้าน
2. Princess Crown Casino Princess Crown Casino มีเกมเดิมพันให้ได้เข้าไปเล่นหลากหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นสล็อต บาคาร่า ไฮโล รูเล็ต และอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้นักเดินทางที่ชื่นชอบการเล่นเกมหากหลาย เลือกที่จะเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก และยังมีที่พักโรงแรมครบครัน
3. Grand Diamond City เป็นคาสีโนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด นอกจากจะมีเกมให้เล่นมากมายแล้ว ก็ยังมีที่พักหลายโซนเอาไว้ให้ได้เลือกเข้าไปพักกันอีกด้วย
4. Star Vegas Casino สำหรับคาสีโนแห่งนี้ มีเกมที่มีวิธีการเล่นง่าย มีตัวเลือกหลากหลาย รวมถึงยังมีการจ่ายเงินที่คุ้มค่า และยังมีร้านอาหารกับที่พักคอยให้บริการด้วย
5. Holiday Palace คาสีโนแห่งนี้มีดีที่เกมเดิมพัน และยังมีดีในเรื่องของที่พัก ร้านอาหาร และสวนสนุกที่จะทำให้ นักเดิมพันนั้นสามารถเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ได้ตามความต้องการ และภาพรวมการก่อสร้างอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ในปอยเปตมีมากกว่าในรัฐประเทศเป็นอย่างมาก และน่าจะมีจำนวนตึกสูงมากกว่าในเขตเมืองของจังหวัดสระแก้ว (กรุงเทพธุรกิจ มีเดีย จำกัด, 2566)

ภาพที่ 2.8 อาคารที่ประกอบธุรกิจคาสีโนปอยเปต กัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการรองรับการลงทุนจากไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและธุรกิจบริการ โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ รวมถึงการได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษี (GSP) ในฐานะประเทศด้อยพัฒนา (LDC) จากประเทศที่พัฒนาแล้ว และรวมการให้สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติเท่ากับคนกัมพูชา โดยสามารถโอนเงินกำไรกลับออกมาได้โดยเสรี ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมากปัจจุบันมีหลายประเทศในภูมิภาคนี้ เข้าไปลงทุนในกัมพูชา เช่น ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน เกาหลีใต้ เป็นต้น ซึ่งเหตุผลที่สำคัญอีกประการที่ทำให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในกัมพูชาคือ รัฐบาลมีความมั่นคง สามารถดำเนินนโยบายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะนโยบายการเงินการคลัง และจังหวัดบันเตียเมียนเจย อยู่ใกล้ชายแดนไทยด้านจังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษปอยเปต-โอเนียง ห่างจากชายแดนไทยจากด่านอรัญประเทศ ประมาณ 10 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีนิคมอุตสาหกรรมศรีโสภณของคนไทย อยู่ในตัวจังหวัด มีสาธารณูปโภคและแรงงานรองรับเพียงพอ มีเส้นทางสำคัญ สามารถเชื่อมโยงไปยังเมืองต่างๆ ได้ทั่วประเทศ คือทางหลวงหมายเลข 5 เชื่อมต่อกับไทยที่ปอยเปตไปจนถึงพนมเปญ และมีทางหลวงหมายเลข 6 ผ่านเสียมราฐเพื่อไปพนมเปญ หรือไปเชื่อมต่อเส้นทางอื่น ทางตะวันออกเพื่อไปลาวและเวียดนาม มีความเหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งโรงงานผลิตสินค้าแล้วกลับมาส่งออกที่ท่าเรือแหลมฉบัง ของไทยได้ (กลุ่มงานกัมพูชา/ เวียดนาม สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน, 2566)

ระเบียบวิธี การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และแนวโน้มการล่อลวงคนไทยไปแสวงหาประโยชน์เพื่อธุรกิจผิดกฎหมายและค้ำมนุษย์ใน 3 ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทีมผู้วิจัยมุ่งหวังให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อสามารถนำไปเสนอเป็นแนวทางเพื่อการปฏิบัติงานของผู้ศึกษาและทำงานด้านการค้ามนุษย์ อนึ่ง การศึกษาประเด็นการค้ามนุษย์ถือว่าเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องมองประเด็นอย่างเป็นองค์รวม ดังนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมถึงเป็นแนวทางในการคัดเลือกข้อมูลอีกด้วย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ คือ กลุ่มที่ 1. ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 รายกรณี และผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 รายกรณี กลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเอกชน เช่น ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.) เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิฯ ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว 10 ท่าน และจังหวัดเชียงราย 10 ท่าน ซึ่งทีมผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

3.2 พื้นที่วิจัย

จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้ว

3.3 ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ โดยยึดตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ เส้นทาง การเดินทาง เข้าไปทำงาน วิธีการล่อลวง ปัจจัยผลึกในการเข้าสู่กระบวนการ รวมถึงกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิภาค (ประเทศไทย) และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ในขั้นตอนนี้จะแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ส่วนหลักที่ดำเนินการควบคู่กัน ดังนี้

ส่วนแรกคือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษารวบรวมเอกสาร และงานวิจัยเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ เน้นสังเคราะห์ให้เห็นสถานการณ์การค้ามนุษย์ในระดับกว้างคือระดับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระดับประเทศไทย แล้วเจาะเฉพาะสถานการณ์ในพื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดสระแก้วเป็น

กรณีและผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการเดินทางไปทำงานที่ จังหวัดปอยเปต ประเทศกัมพูชา และจังหวัด เชียงรายกรณีผู้เสียหายเดินทางเข้าไปทำงานเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ หรือ คาสีโน คิงส์โรมันของจีน บนพื้นที่ประเทศ สปป.ลาว นอกจากนี้ยังศึกษาจากเอกสารแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ซึ่งอยู่ในส่วนที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบตามเกณฑ์การคัดแยกที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนที่สองจะดำเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับ ผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ตำรวจ ตรวจจับคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.) เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิฯ ทั้งในจังหวัดเชียงรายและจังหวัด สระแก้วจำนวน 2 ครั้ง เพื่อเจาะเน้นให้เห็นข้อเท็จจริงจากการดำเนินการของผู้ปฏิบัติในพื้นที่

ภาพที่ 2.9 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 2.10 การจัดเวทีสนทนากลุ่ม จังหวัดสระแก้ว

ส่วนที่สาม จะดำเนินการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 รายบุคคลเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มเติมให้ข้อมูลที่ได้ครบตามวัตถุประสงค์และเพื่อตรวจสอบข้อมูลให้ได้ข้อเท็จจริง

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัยกับตัวแทนหน่วยงาน องค์กรทางสังคมและนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านสังคมศาสตร์ เพื่อวิพากษ์ เติบโตเติมและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 เน้นวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ 4 ของการวิจัยคือ เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools) และเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป และเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันการค้ามนุษย์ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และ 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำ

3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเน้นเอาข้อเท็จจริงที่ได้ไปประกอบการสร้างองค์ความรู้และแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจประเด็นการค้ำนุชยในพื้นที่ชายแดน โดยเน้นพื้นที่ที่ศึกษา

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักฐานในการวิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ทีมวิจัยขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลที่สัมภาษณ์และจดบันทึกได้ เพื่อแสดงทัศนคติต่อข้อมูลหลักฐานที่เก็บรวบรวมได้ว่าสามารถสะท้อนสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นตามการรับรู้ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักฐานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอหรือไม่เพียงใด อย่างไรก็ตามทีมวิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่กระทบกับผู้เสียหายและผู้ให้ข้อมูลไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม

3.5 เจ็อนไขการรักษาคความลับ

งานวิจัยของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยครั้งนี้จะทำการศึกษาจากเอกสารของผู้เสียหายรายกรณี และสัมภาษณ์หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายแต่ละหน่วยงานตามประเด็นที่ต้องศึกษา ดังนั้นในการจัดทำรายงานที่ได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ห้มานั้นอาจมีการอ้างถึงหน่วยงานในหมายเหตุ แต่จะไม่ระบุถึงผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ว่าจะกรณีใดใดทั้งสิ้น รวมถึงข้อมูลใดใดของผู้เสียหายที่ได้รับจะไม่ระบุชื่อ นามสกุล หรือ ข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ ของผู้เสียหายบรรจุในรายงานอีกด้วย

ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์การค้ามนุษย์

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและสระแก้วได้มีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ที่เป็นพรมแดน 3 ประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สำหรับรายงานสถานการณ์นี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ สถานการณ์การค้ามนุษย์ในอดีตที่ผ่านมาย้อนหลังไป 20 ปี และสถานการณ์การค้ามนุษย์ในปัจจุบัน

4.1.1 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยอดีตที่ผ่านมา

สถานการณ์ปี 2540 ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ที่ถูกนำเข้ามายังประเทศไทยเป็นแรงงานที่มาจากประเทศต้นทาง ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา เวียดนาม ลาว และมณฑลยูนนานในตอนใต้ของประเทศจีน โดยมีเครือข่ายนายหน้าโยงใยของขบวนการค้าแรงงานข้ามชาติจากนายหน้ารายย่อยในชุมชนต้นทางที่ทำเป็นอาชีพ หรือทำเป็นชั่วคราว และเชื่อมโยงไปถึงนายหน้ารายใหญ่อีกทอดหนึ่ง มีการเก็บค่าเดินทางรายหัวจากผู้เดินทางและยังมีค่าตอบแทนที่เป็นการคิดค่าหัวจากผู้เสียหาย

สถานการณ์ปี 2547 รูปแบบการค้ามนุษย์ในประเทศไทยที่เป็นแรงงานข้ามชาติ มี 4 รูปแบบใหญ่ คือ การลักพาตัวหรือหลอกลวงแล้วนำตัวออกนอกประเทศต้นทาง (มีจำนวนน้อย) การบังคับให้แรงงานต้องทำงานอีกประเภทหนึ่งโดยไม่สมัครใจ การนำเด็กมาค้าแรงงานเป็นขอราน และการหลอกล่อให้ผู้หญิงเข้าสู่การค้าประเวณีหรือการค้าแรงงานโดยใช้เงื่อนไขของหนี้และรายได้ที่ไม่เพียงพอ ผู้หญิงและเด็กที่เป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์มาจากครอบครัวในชนบท จะถูกชักชวนโดยคนในหมู่บ้าน คนนอกหมู่บ้านและ/หรือญาติที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อชักชวน มีเส้นทางการเดินทางทั้งเข้ามาทำงานในประเทศไทยและการเดินทางออกนอกประเทศไทย

สถานการณ์ปี 2548 การค้ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่น เพราะผู้เสียหายเป็นแรงงานบางส่วนที่อาจจะตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยความสมัครใจ แต่ถูกทำให้เป็นผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ ถูกหลอกลวงในเรื่องประเภทของงานและรายได้ และถูกลิดรอนสิทธิ

สถานการณ์ปี 2550 ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ที่เดินทางเข้ามาไทย ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา ลาว เวียดนาม และ ส่วนของประเทศจีนตอนใต้ ต้องการอพยพตนเองเข้ามาแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจการทำงานทำ

สถานการณ์ปี 2553 ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ในไทย เป็นผู้เสียหายถูกนำมาใช้แรงงานและบริการทางเพศ ประเทศไทยมีสถานะเป็นทั้งประเทศต้นทางมีการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้เสียหายทั้งคนไทยและจากประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นประเทศทางผ่านเนื่องจากการคมนาคมสะดวก และเป็นประเทศปลายทางโดยนำผู้เสียหายจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาใช้แรงงานและบริการทางเพศ

สถานการณ์ปี 2559 ประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ใน 3 สถานะ คือ เป็นประเทศต้นทางที่มีการส่งแรงงานหรือเด็กและหญิงไปค้ายังต่างประเทศ เป็นประเทศทางผ่านโดยถูกใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำแรงงานข้ามชาติ หรือเด็กและหญิงไปค้าในประเทศอื่นๆ และเป็นประเทศปลายทางโดยนำแรงงานข้ามชาติ เด็กและหญิงเข้ามาค้าหรือแสวงหาประโยชน์

สถานการณ์ปี 2556 การค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายที่เป็นการค้าประเวณี เป็นเด็กสาวในพื้นที่ ส่วนหนึ่งเป็นหญิงสาวชาติพันธุ์และกลุ่มคนต่างด้าว มีการหลบหนีเข้าไทยโดยเดินเท้าลัดเลาะตามแนวชายแดนตามช่องทางธรรมชาติ หากเป็นเด็กหญิงหรือหญิงสาวจากฝั่งเมียนมาจะมีจุดพักที่ท่าขี้เหล็กและแม่สาย สาเหตุหลักคือ

ปัญหาความยากจน ลักษณะของการค้ามนุษย์ในพื้นที่เป็นนายหน้าที่เป็นเครือข่ายหรือคนรู้จักอยู่หมู่บ้านเดียวกัน ผู้เสียหายเป็นคนต่างด้าวที่ลี้ภัยสงครามและรอการส่งกลับ หรือกลุ่มชนคนต่างด้าวที่ใช้หนังสือเดินทางปลอม ได้แก่ จากประเทศเมียนมาและจากประเทศจีน และกลุ่มขบวนการล่อลวงหญิงไปค้าประเวณี โดยเริ่มต้นให้ทำงานในร้านอาหารหรือสถานบริการ และส่งไปให้ลูกค้าที่มาซื้อบริการโดยเฉพาะชาวต่างชาติ อีกรูปแบบก็จัดหาเด็กหญิงหรือชนกลุ่มน้อยรับซื้อมาแล้วเอามาเลี้ยงจนอายุ 14-15 ก็จะมีบังคับให้ขายตัว

สถานการณ์ปี 2560 ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่เป็นแรงงานเพื่อนบ้านส่งมายังไทย แรงงานกัมพูชาเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์เนื่องจากขั้นตอนทางกฎหมายที่ยังยากและค่าธรรมเนียมผ่านแดนสูง ทำให้หลายคนเลือกที่จะข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายและก้าวสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ชาวลาวเป็นผู้เสียหายเนื่องจากค่าแรงที่บ้านน้อย และมีค่าตอบแทนให้กับนายหน้าที่ส่งหญิงสาวข้ามแดน ชาวเมียนมาเป็นผู้เสียหายการค้าประเวณีและแรงงาน เนื่องจากมีปัญหาภายในประเทศมาก และมีพื้นที่ชายแดนที่ติดกับไทยยาว การลักลอบทำได้ง่าย กอปรกับมีขบวนการเดิมอยู่แล้ว

สถานการณ์ปี 2561 ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ที่ถูกนำเข้ามายังประเทศไทยเป็นลักษณะของการค้าทาส เช่น การบังคับใช้แรงงานทาสบนเรือประมง การเป็นคนใช้ในบ้าน การรับจ้างแต่งงาน การบังคับขอราน การบังคับให้ขายบริการทางเพศ การค้ามนุษย์มีลักษณะเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ มีผู้กระทำความผิดทำเป็นขบวนการ และมีความเกี่ยวข้องในหลายประเทศ

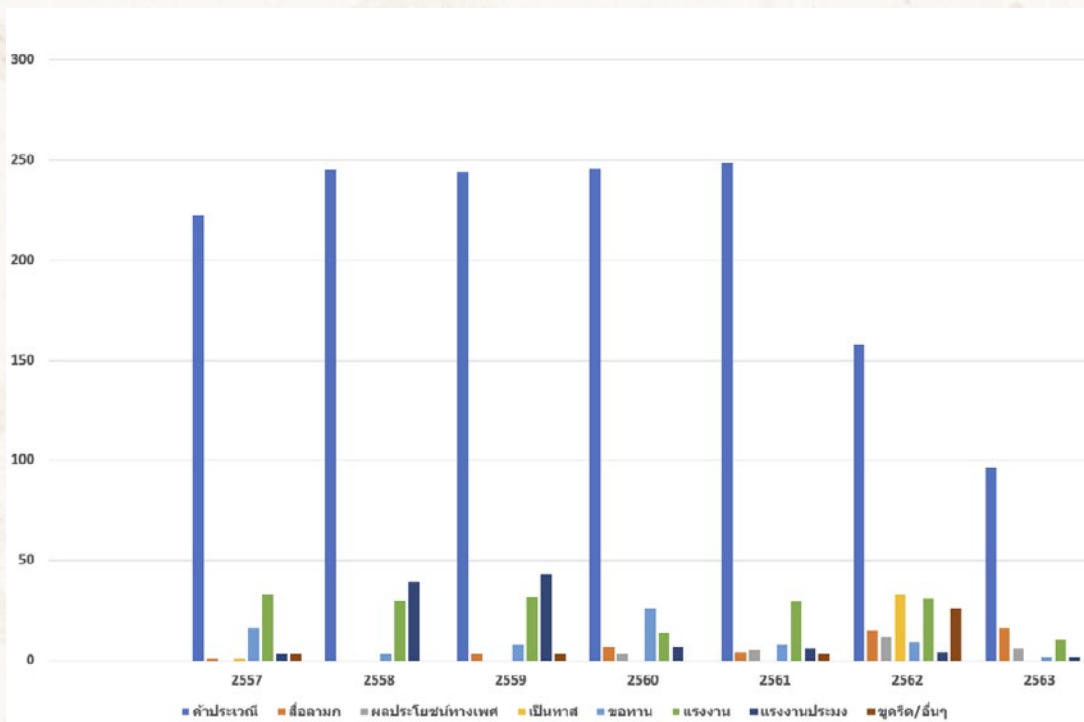
4.1.2 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยก่อนและหลังสถานการณ์การระบาดโควิด

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในประเทศไทยเกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 จนถึงเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2565 จึงถูกปรับเป็นโรคประจำถิ่น ผลจากการระบาดของเชื้อโควิดทำให้มีการปิดด่านพรมแดนในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย การเดินทางข้ามพรมแดนของแรงงานและประชาชนไม่สามารถกระทำได้ซึ่งส่งผลไปยังขบวนการการค้ามนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ จากสถิติจำนวนคดีการค้ามนุษย์ในประเทศไทยก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด ในตารางที่ 4.1 พบว่า จำนวนคดีค้ามนุษย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากจำนวนรวมคดีค้ามนุษย์ 280 คดี เพิ่มขึ้นมาเป็น 364 คดีในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 แต่เมื่อมีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด จำนวนคดีค้ามนุษย์โดยรวมลดลงมาเหลือเพียง 241 คดี ในปี พ.ศ. 2563 และมีจำนวน 168 คดี ในปี พ.ศ. 2564 อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายและเริ่มมีการเปิดด่านพรมแดน จำนวนคดีค้ามนุษย์โดยรวมก็กลับมาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นจำนวน 358 คดี ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งสูงเกือบเท่ากับจำนวนก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด (ปี พ.ศ. 2562) นอกจากนี้ สัดส่วนรูปแบบการค้ามนุษย์ที่มีจำนวนสูงที่สุดในสามอันดับแรกก็มีความคล้ายคลึงกัน คือ การค้าประเวณี แรงงาน และสื่อลามก

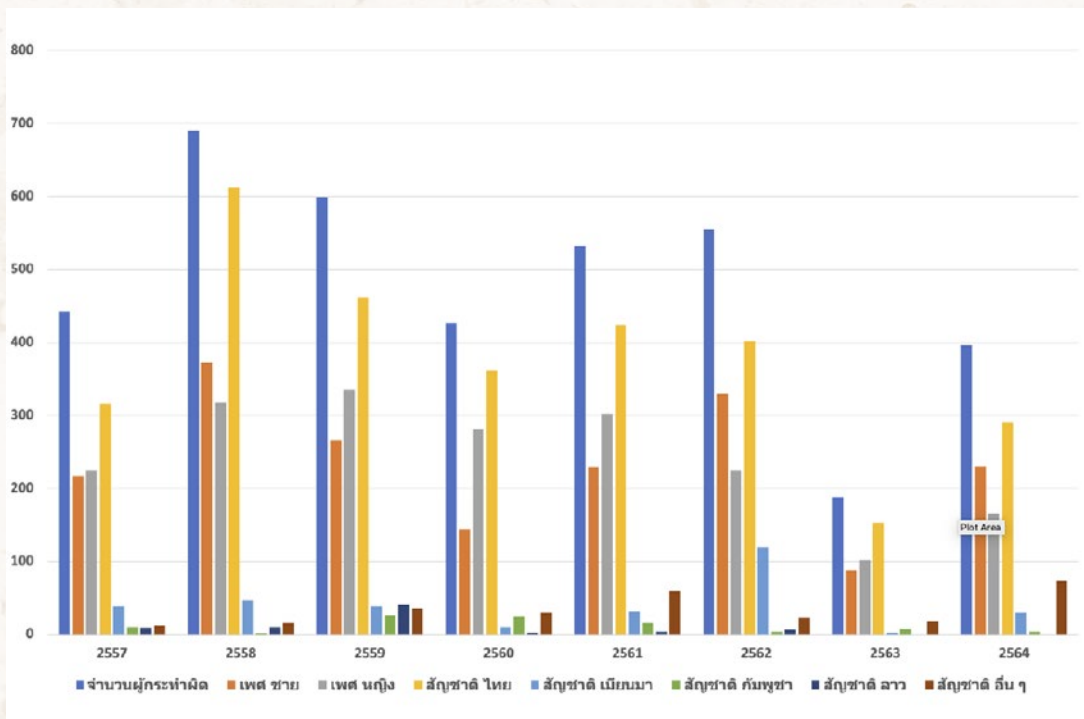
ตารางที่ 4.1 จำนวนคดีค้ามนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ามนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2565

รูปแบบการค้ามนุษย์									
ปี	รวม	ค้าประเวณี	สื่อลามก	ผลประโยชน์ทางเพศ	เป็นทาส	ชอกาน	แรงงาน	แรงงานประมง	บุตร/อื่นๆ
2557	280	223	1	-	1	16	33	3	3
2558	317	245	-	-	-	3	30	39	-
2559	333	244	3	-	-	8	32	43	3
2560	302	246	7	3	-	26	14	7	-
2561	354	268	10	5	10	14	31	14	2
2562	364	222	7	13	49	7	51	8	7
2563	241	158	19	14	15	3	24	5	3
2564	198	141	9	14	7	3	14	4	6
2565	358	238	23	8	10	3	61	3	12

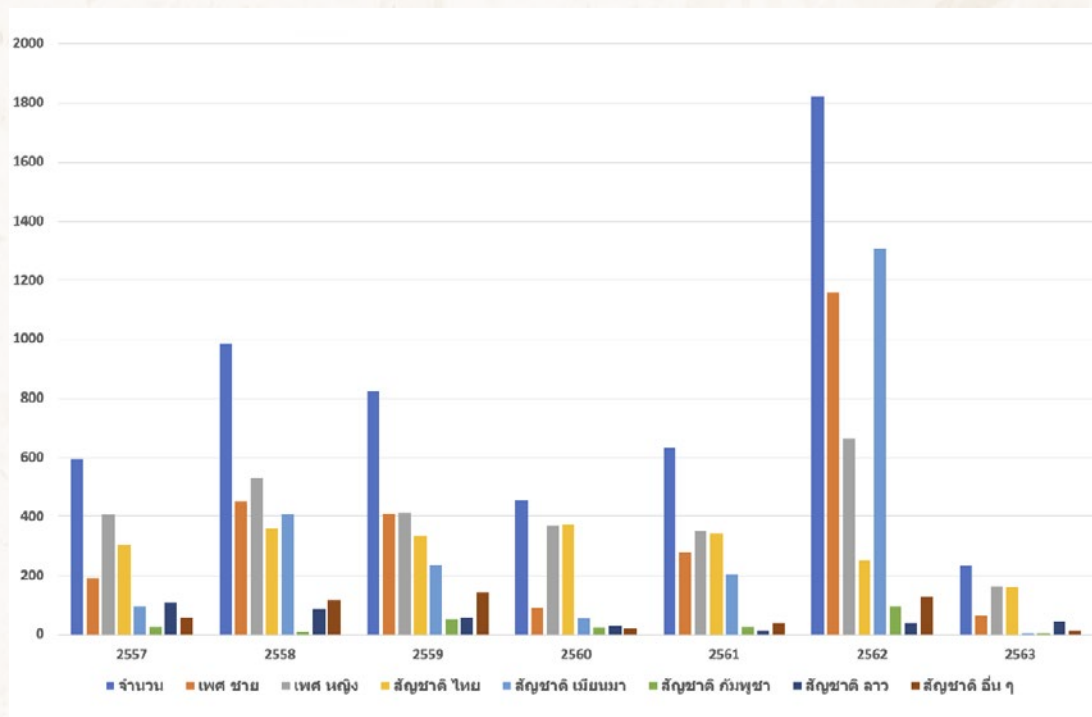

กราฟที่ 4.1 สรุปจำนวนคดีค้ามนุษย์แบ่งตามรูปแบบการค้ามนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2565

กราฟ 4.2 สรุปจำนวนผู้กระทำผิดคดีค้ามนุษย์จำแนกตามเพศและสัญชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2565

กราฟที่ 4.3 สรุปจำนวนผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2565

4.1.3 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยปัจจุบัน

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในปี 2565 เป็นต้นมา ผู้เสียหายการค้ามนุษย์ได้ขยายวงกว้างออกไป กลุ่มต่างชาติที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสถานการณ์การระบาดโควิด การปิดด่านพรมแดนและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่การเติบโตลดลงทำให้สถานประกอบการและสถานบันเทิงได้หยุดบริการนักท่องเที่ยวและแรงงานกลุ่มต่างๆ ไม่มีการข้ามแดน เนื่องมาจากมาตรการป้องกันและควบคุมมิให้แพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด เช่น ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายซึ่งปกติในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปีจะเป็นช่วงการเดินทางเข้าทำงานของแรงงานข้ามชาติเข้ามาเป็นจำนวนมาก พอเกิดสถานการณ์ดังกล่าว เป็นเหตุให้ไม่มีการเดินทาง โดยเฉพาะการเดินทางข้ามชายแดนเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อเข้ามาทำงานทำ ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวทำให้ความเสี่ยงด้านการบังคับใช้แรงงานลดลง เป็นผลทำให้ไม่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ด้านแรงงานในพื้นที่จังหวัด (สำนักงานพัฒนาสังคมฯ, 2564)

ในทางกลับกันกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะถูกหลอกเข้าไปทำงานในพื้นที่ในเศรษฐกิจพิเศษทั้งฝั่งกัมพูชาและฝั่งลาว เพื่อไปทำงานคาสีโนคิงส์โรมัน (King Roman Casino) โดยบังคับและถูกหลอกให้ทำงานเป็นแอสแกมเมอร์ (scammer) หรือคอลเซ็นเตอร์ ซึ่งมีผู้เสียหายทั้งเพศชาย เพศหญิงจำนวนมากขึ้น ผู้เสียหายเหล่านี้มาจากทุกภาคของประเทศไทย แต่ที่มีจำนวนมากที่สุดมาจากจังหวัดเชียงรายและจังหวัดตาก เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สามารถใช้ภาษาจีนในการสื่อสารได้ ระดับการศึกษาของผู้เสียหายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เป็นผู้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ โดยมีปัจจัยผลักดันในเรื่องของสถานะทางเศรษฐกิจและการว่างงาน วิธีการหลอกลวงมีในหลายรูปแบบ ทั้งอาศัยนายหน้าที่เป็นคนรู้จักในพื้นที่ท้องถิ่นนั้น หรือคนเคยทำงานร่วมกัน สมาชิกในเครือข่ายผู้นำชุมชน หรือผู้ที่เคยไปทำงานในพื้นที่นั้นมาแล้ว

สื่อที่ใช้ดำเนินการเพื่อชักจูง นายหน้าจะใช้วิธีติดต่อผ่านสื่อออนไลน์ และมีใช้การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบน เฟซบุ๊ก กลุ่มหางานบนไลน์ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (Tiktok) ผู้เสียหายบางรายถูกหลอกให้เดินทางข้ามลำน้ำแม่สายและใช้เส้นทางเดินเข้าป่า จุดหมายปลายทาง

คือเมืองเล็ก ๆ รัฐฉาน เชียงตุง และอีกหลาย ๆ เมืองในประเทศเมียนมา ส่วนฝั่งประเทศลาวผู้เสียหายคนไทย มักจะเข้าไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษโดยลักลอบเดินทางข้ามแม่น้ำโขงโดยใช้เรือหาปลาของชาวบ้านในพื้นที่ผ่านการดำเนินการโดยขบวนการค้ายาเสพติดที่ทำงานเชื่อมโยงกันหรือเดินทางผ่านข้ามแดน ลักษณะการค้ายาเสพติดในประเทศลาวมีหลายรูปแบบแต่ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ซึ่งหลายครั้งที่แรงงานที่ตกเป็น ผู้เสียหายทั้งคนไทย ลาว และเมียนมา โดยมีกลุ่มคนจีนเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง กระบวนการนำพามีทั้งคนไทยและ คนในพื้นที่เข้าร่วมในกระบวนการด้วย เช่น การหลอกลวงให้มาทำงานในต่างประเทศหรือพื้นที่เขตเศรษฐกิจ พิเศษ ลักษณะงานแม่บ้าน ร้านอาหาร แต่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการทำงานที่ไม่ถูกต้อง เช่น งานคอลเซ็นเตอร์ ตอบแชทไลน์ รวมถึงการแอบแฝงการแต่งงานโดยเฉพาะกับคนจีน (รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริม ศักยภาพคณะทำงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และพัฒนาความร่วมมือระหว่างเมืองชายแดนแขวง บ่อแก้ว สปป.ลาว กับจังหวัดเชียงราย, 2565) นอกจากนี้ ยังมีผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ตนเองถูกเป็นผู้เสียหาย มีความสมัครใจที่จะส่งตัวเองออกไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้านเนื่องจากเคยไปทำงานมาก่อนแล้วและถูกส่งตัว กลับ แต่อยากกลับเข้าไปทำงานอีกเนื่องจากค่าแรงในเมืองไทยต่ำกว่าหรือบางคนกลับมาแล้วไม่มีงานทำ แล้ว จึงขอความช่วยเหลือในภายหลังเมื่องานที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการ หรือต้องการกลับไปไทยผ่านความช่วยเหลือ ตามช่องทางต่างๆ นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่นำผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการผ่านช่องทางการศึกษา เช่น การให้ทุนการ ศึกษาในการเรียนต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาจีน และรับเข้าทำงานเมื่อจบการศึกษา

กระบวนการช่วยเหลือทำได้ค่อนข้างยาก เพราะมีหลายขั้นตอน ยกตัวอย่างในกรณีประเทศลาวในพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษ เริ่มต้นโดยประสานผ่านทางแขวงบ่อแก้วและประสานต่อมายังคณะรับผิดชอบเมืองต้นผึ้ง ซึ่งจะมี พนักงานรัฐประจําอยู่ในเขตหรือคณะคุ้มครองเขต จากนั้นก็จะดำเนินการเข้าไปช่วยเหลือ แต่มีกรณีที่การช่วยเหลือ ทำได้ค่อนข้างยากเพราะเกิดจากผู้เสียหายมีการทำงานไม่ตามเป้าหมาย หรือผิดสัญญาแรงงานกับบริษัท เป็นต้น

สาเหตุประการหนึ่งที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์มาก เนื่องจาก ทั้ง 2 จังหวัดมีพื้นที่ติดชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน คือสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ตามลำดับ เป็นระยะทางยาวหลายร้อยกิโลเมตร ทำให้มีช่องทางเดินทางตามธรรมชาติ ที่ราษฎรสามารถเดินทางข้ามประเทศได้ ทั้งอย่างเป็นทางการผ่านจุดผ่อนปรนทางการค้า และไม่เป็นทางการเป็น จำนวนมาก ทำให้ง่ายต่อการเดินทางข้ามพรมแดน ด้านประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีจุดผ่านแดน ถาวร 2 จุด จุดผ่อนปรนทางการค้า 6 จุด (ข้อมูลปี 2565) และชายแดนบริเวณประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมามีจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด จุดผ่อนปรนทางการค้า อีก 4 จุด ส่วนในจังหวัดสระแก้วมีจุดผ่านแดนที่สำคัญ 4 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้า 3 แห่ง ด้วยปัจจัยเหล่านี้ทำให้จังหวัดเชียงรายและ จังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ และตกอยู่ในทั้งสามสถานะ คือ สถานะต้นทาง ทางผ่าน และ ปลายทาง ยกตัวอย่าง เชียงรายเป็นทางผ่านและปลายทางของการค้ามนุษย์ กล่าวคือชาวเมียนมา ชาวลาว และ จีนที่เดินทางจากภูมิลำเนา เข้ามาทำงานแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า ส่วนหนึ่งถูกบังคับใช้แรงงาน ถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบ ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ส่วนหนึ่งถูกชักจูง หลอกลวง นำพาไปยังจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร สงขลา พัทยา ภูเก็ต หรือเดินทางต่อไปยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ฮองกง จากนั้น จึงถูกแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ปลายทาง (สำนักงานพัฒนาสังคมฯ, 2564) งานที่ผู้เสียหายเหล่านี้เข้ามาทำได้แก่ แรงงานในบ้าน หรือถูกหลอกพามาทำงานด้านอื่นๆ เช่น ทำงานเสิร์ฟอาหาร แต่เมื่อเดินทางมาถึงปลายทาง กลับให้ทำงานลักษณะอื่นแทน เช่น ถูกล่อลวงให้มาค้าประเวณีตามเมืองท่องเที่ยว เช่น ที่เมืองพัทยา

4.1.4 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศเมียนมา

ในระหว่างรอบปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน สถิติคนไทยที่ถูกนำพาไปสู่สหภาพเมียนมามีจำนวนลดลง สาเหตุหลัก เนื่องมาจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา และการปิดด่านข้ามพรมแดนเนื่องจากความไม่สงบใน สหภาพเมียนมา จึงส่งผลให้แรงงานไม่สามารถเดินทางข้ามแดนเพื่อทำงานได้อย่างปกติ แต่พบว่ามีคนไทยเดินทาง เข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมาย โดยอาศัยวิธีการหลบหนีข้ามแดนไปตามเส้นทางธรรมชาติ เพื่อไปทำงานในธุรกิจ ผิดกฎหมายโดยเฉพาะการพนัน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ชักนำทำให้เกิดปัญหาการค้ายาเสพติดตามมา

สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัดเชียงราย ประจำปี 2564 ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า คนไทยที่ทำงานในประเทศเมียนมาแบบผิดกฎหมายมักใช้วิธีการหลบหนีเพื่อข้ามแดนไปยังสหภาพเมียนมาโดยการใช้เส้นทางธรรมชาติ ด้วยมีระยะทางตามแนวชายแดนยาวถึง 130 กิโลเมตร และมีแนวกันประเทศเป็นแนวสันเขา ระยะทาง 101 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสายและลำน้ำรวกที่มีระยะทางประมาณ 29 กิโลเมตรที่ใช้เป็นช่องทางในการข้ามแดน นอกจากนี้ยังมีการกั้นพรมแดนในทางทิศเหนือที่บริเวณอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นช่องทางธรรมชาติที่มีความสามารถในการใช้งานเพื่อหลบหนีหรือข้ามแดนได้

แรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองเดินทางข้ามแดนเข้าไปในสหภาพเมียนมามีความเสี่ยงที่จะถูกควบคุมและบังคับให้ทำงานในธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น บ่อนคาสีโน รวมถึงงานในลักษณะนึ่งดริงค์ เอ็นเตอร์เทนลูกค่างานบริการทางเพศ และเดินโชว์ เป็นต้น แต่ปัจจุบันธุรกิจการพนันบางส่วนได้ย้ายไปยังประเทศอื่น เช่น ประเทศกัมพูชา และ สปป. ลาว เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในสหภาพเมียนมา ทำให้แรงงานไทยที่ทำงานในธุรกิจนี้ย้ายมาทำงานในประเทศอื่นพร้อมกัน ทำให้ปัญหาการค้ามนุษย์ในสหภาพเมียนมาลดลง แต่คาดการณ์ว่าเมื่อด่านข้ามแดนกลับมาเปิดอีกครั้ง ปัญหาการค้ามนุษย์ในลักษณะดังกล่าวก็จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าสถานประกอบการในพื้นที่ท่าขี้เหล็กในสหภาพเมียนมามีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ามนุษย์ เนื่องจากเป็นสถานที่ใช้แรงงานที่ถูกนำเข้ามา และเป็นสถานที่ตั้งของบ่อนการพนันออนไลน์ที่สำคัญ โดยมีโรงแรม บ่อนคาสีโน และสถานบันเทิงที่สำคัญ รวมจำนวน 14 แห่ง ได้แก่ โรงแรมโกลเด้นไทแองเกิ้ลเม้าท์เท่นรีสอร์ท โรงแรมอัลลัวร์ โรงแรมท่าขี้เหล็ก โรงแรมฟินิกส์ โรงแรมชานมูนอาซ่า โรงแรมเจมายคิง โรงแรมเรจิน่า โรงแรมโลมา คิงส์ ฮอर्स ไฟน์ ผับหรือผับม้าบิน โรงแรมแก้วชั้น โรงแรมจีวัน โรงแรมจิงหลง โรงแรมน้ำเต้าทอง และโรงแรมพาราไดซ์

4.1.5 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศลาวมีความสำคัญเนื่องจากตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายที่เป็นติดแนวชายแดนลาว ซึ่งมีระยะทางยาวถึง 180 กิโลเมตร และมีแนวกันประเทศเป็นแนวสันเขา ระยะทางประมาณ 123 กิโลเมตร รวมถึงความใกล้ชิดกับแม่น้ำโขงที่ห่างออกไปประมาณ 57 กิโลเมตรในบริเวณอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น และอำเภอเทิง สภาพธรรมชาติและตำแหน่งทางภูมิศาสตร์นี้ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นจุดที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการค้ามนุษย์ และเป็นสถานที่ที่ง่ายต่อการข้ามแดน ซึ่งมีผลกระทบให้เชียงรายเป็นจุดสำคัญในการค้ามนุษย์ในทั้งสามสถานะ: สถานะต้นทาง สถานะทางผ่าน และสถานะปลายทาง (รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย ประจำปี 2564)

ปัญหาการค้ามนุษย์ใน สปป. ลาว มักพบในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจีน โดยพบว่าคนจีนที่ลงทุนในพื้นที่นี้จะจ่ายค่าตอบแทนจำนวน 100,000 – 150,000 บาทต่อผู้เสียหายหนึ่งคน ให้กับนายหน้า ผู้นำพา และผู้ให้ที่พักพิง เพื่อนำพาผู้เสียหายเข้ามาทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หรืออาจมากกว่านั้นขึ้นไปหากผู้เสียหายสามารถสนทนาภาษาจีนหรืออังกฤษได้

นายหน้าส่วนใหญ่ใช้วิธีการล่อลวงโดยการชักชวนผ่านสื่อออนไลน์ โดยมักเป็นบุคคลในพื้นที่ของผู้เสียหายหรือคนที่รู้จัก ใช้การเชิญชวนผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ตี๊กต็อก (Tiktok) เพจหางานเชียงราย ไอจี (IG) วีแชท (WeChat) ผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงจะถูกส่งให้ไปทำงานในธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การพนันออนไลน์ ค่าประเวณี หรือถูกนำไปขายต่อหรือเรียกค่าไถ่ตัว กรณีที่ไม่สามารถทำงานได้ตามเป้า

ข้อมูลสถานการณ์การค้ามนุษย์ใน สปป. ลาว ที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับทีมสหวิชาชีพ พบว่า มีคนจีนที่จัดตั้งบริษัทเพื่อทำธุรกิจเฉพาะสำหรับดำเนินช่วยเหลือผู้เสียหายที่ต้องการเดินทางกลับประเทศ แต่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายเนื่องจากข้อบังคับทางกฎหมายระหว่างประเทศไม่สามารถนำมาใช้ได้ ด้วยเพราะพื้นที่เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจีน ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า ผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินทางข้ามแดนแบบผิดกฎหมายโดยใช้เส้นทางธรรมชาติ ดังนั้น บริษัทประเภทนี้จึงใช้

ช่องทางดังกล่าวในการรับดำเนินการเรียกค่าไถ่ตัวโดยรับเงินจากญาติของผู้เสียหายในประเทศต้นทาง โดยนำเงินที่ได้ต่อรองไถ่ตัวผู้เสียหายจากนายจ้างชาวจีน เพื่อนำพากลับประเทศไทย

สำหรับกระบวนการล่อลวงผู้เสียหายเพื่อไปทำงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่าเริ่มต้นด้วยการเชิญชวน โดยให้เกิดแรงจูงใจ เช่น การเสนอค่าตอบแทนสูง มีสวัสดิการดี มีความเป็นอยู่ดี และมีเงินบางส่วนให้ใช้ไปก่อน หากผู้เสียหายเป็นผู้หญิงและมีลักษณะดีก็อาจจะถูกหลอกให้ทำงานในร้านอาหาร กระบวนการล่อลวงนี้สามารถเป็นผ่านทางสายนายหน้าเถื่อน คนในพื้นที่ หรือการเชิญชวนผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย เช่น เพชบุ๊กกลุ่มที่มีชื่อว่า “หางานอำเภอแม่สาย”

นอกจากนี้ยังมีกระบวนการล่อลวงโดยให้ผู้เสียหายหาคนอื่นมาทำงานแทนตำแหน่งเดิมของตนเอง โดยใช้วิธีการโทรหาเพื่อน หรือโพสต์ในช่องทางออนไลน์เพื่อจูงใจให้มาทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สปป. ลาว เพื่อไถ่ตัวเองให้หลุดพ้นจากขบวนการค้ายมนุษย์ ทั้งนี้ผู้เสียหายส่วนใหญ่ที่ถูกหลอกไปทำงานเป็นคนเชียงใหม่และคนต่างพื้นที่ เมื่อผู้เสียหายเหล่านี้หลงเชื่อ มักมีการใช้รถตู้ไปรับและเดินทางในช่วงกลางคืน จากนั้นจะถูกนำมาพักชั่วคราวในบริเวณหมู่บ้านริมชายแดนไทย-ลาว เช่น ที่อำเภอเชียงแสน เชียงของ หรืออำเภอเวียงแก่น เพื่อรอการเดินทางข้ามแดนต่อไปยังพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เมื่อมาถึงสถานที่ของนายจ้าง ผู้เสียหายจะถูกกักขังอยู่ในอาคารและไม่สามารถหลบหนีได้ เจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้

ลักษณะงานที่ทำโดยส่วนใหญ่ พบว่า เมื่อไปถึงเขตเศรษฐกิจพิเศษ นายจ้างจะบังคับให้ทำงาน Call center โดยเป็นสแกมเมอร์ (Scammer) ซึ่งทำหน้าที่หลอกคนมาเล่นบ่อนการพนันออนไลน์ หากไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมาย ผู้เสียหายอาจถูกทารุณกรรม ถูกทำร้ายร่างกาย และถูกกักขังให้ออดอาหาร โดยผู้เสียหายบางรายที่ไม่สามารถทำงานได้ตรงความต้องการของนายจ้าง อาจถูกขายต่อให้ไปทำงานบริการในสถานบันเทิง หรือให้ญาติมาเจรจาไถ่ตัว ขณะที่ผู้เสียหายที่สามารถพูดภาษาจีนหรือภาษาอังกฤษที่สามารถหลอกผู้เสียหายมาลงทุนได้ มักจะถูกบังคับให้ทำงานมากขึ้น เช่น ทำงานตั้งแต่ช่วงเช้าจนถึงเวลาตีห้า ซึ่งจะได้รับแรงกดดันในการทำงานมากขึ้นตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ผู้เสียหายบางส่วนจะสามารถทำงานได้และได้รับค่าตอบแทนในแต่ละเดือน แต่เงินที่ได้ก็จะถูกหักจากหนี้ที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการนำพาผู้เสียหายข้ามแดนมาทำงานแบบผิดกฎหมาย ประกอบด้วย เงินที่นายหน้าได้จ่ายให้ไปใช้ก่อน รวมถึงค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก เป็นต้น ดังนั้น เงินที่เหลือจากการหักหนี้เหล่านี้จึงไม่เพียงพอที่จะส่งกลับบ้านหรือจะสามารถไถ่ตัวเองให้เป็นอิสระได้

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่านอกจากการหลอกให้ไปทำงานแล้ว กลุ่มนายทุนเศรษฐกิจพิเศษจีนยังมีวิธีการหาคนไปทำงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษผ่านการจัดการกองทุนการศึกษาผ่านโรงเรียนภาษาจีนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย โดยจะมอบทุนการศึกษานี้ในช่วงตรุษจีนของทุกปี นักเรียนไทยส่วนหนึ่งที่เรียนในโรงเรียนเหล่านี้จะได้รับการเตรียมความพร้อมและผ่านการคัดตัวเพื่อไปทำงานให้กับนายทุนจีนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ สปป. ลาว

เมื่อพิจารณาคูณลักษณะของผู้เสียหายที่ไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ พบว่า ผู้เสียหายคนไทยในกระบวนการค้ายมนุษย์มักมีการศึกษาไม่สูงมากและเป็นแรงงานทั่วไป ในบางกรณีพบว่ามีความรู้การศึกษาสูงขึ้น เช่น ปริญญาตรีหรือปริญญาโท สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษหรือจีนได้ ทั้งนี้นายหน้าจะใช้วิธีการล่อลวงผู้เสียหายให้ไปทำงาน ผ่านการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์บนโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นเรื่องง่ายและสะดวก โดยใช้แอปพลิเคชัน เช่น ไลน์ (Line) เพชบุ๊ก (Facebook) หรือติ๊กต็อก (Tiktok) เป็นหลักในการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้เสียหายบางรายที่เคยทำงานมาแล้ว แต่ภายหลังถูกช่วยกลับภูมิลำเนาอย่างปลอดภัย ได้มีการเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายซ้ำอีกครั้ง สันนิษฐานว่ามีแรงจูงใจสำคัญ คือ รายได้ที่สูงกว่างานในประเทศไทย ประกอบกับภาระหนี้สินที่ต้องแบกรับ นอกจากนี้ยังมีผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานของคนไทยในปัจจุบัน ที่มีกะคาดหวังในการทำงานที่สะดวกสบาย เช่น

ทำงานนั่งโต๊ะในห้องแอร์ งานสบาย รายได้ดี สวัสดิการดี อย่างไรก็ตาม กรณีที่ไปทำงานแล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ผู้เสียหายจะทราบวิธีการติดต่อขอความช่วยเหลือ โดยใช้วิธีการสื่อสารระหว่างกลุ่มคนทำงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่ไปทำงานแบบผิดกฎหมายด้วยกัน ที่ชี้ช่องทางขอความช่วยเหลือ และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองเพื่อให้เข้าข่ายการเป็นผู้เสียหายและเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายอีกด้วย

4.1.6 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศกัมพูชา

จากการรวบรวมสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศกัมพูชา พบว่า ผู้เสียหายที่ไปทำงานในประเทศกัมพูชา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มแรกคือผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้ไปทำงาน แต่ไม่ทำงานตรงตามลักษณะที่ประกาศ เป็นผลสืบเนื่องต่อจำนวนรายได้ที่จะได้รับ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เสียหายถูกบีบบังคับให้เซ็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เมื่อรับรู้ว่าเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์จึงต้องการความช่วยเหลือเพื่อเดินทางกลับประเทศไทย

กลุ่มที่สองคือผู้เสียหายที่ตระหนักถึงลักษณะของงานที่ผิดกฎหมาย และรับรู้ความเสี่ยงที่จะเกิดจากการทำงานในลักษณะดังกล่าว เช่น การถูกหลอกให้เซ็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (หนังสือสัญญาภาษาจีน) รวมถึงความเสี่ยงที่จะถูกบีบบังคับ กักขัง ซึ่งเข้าข่ายการค้ามนุษย์ แต่มีแรงจูงใจคือรายได้ จึงเดินทางไปทำงานด้วยความสมัครใจ ผู้เสียหายกลุ่มนี้เมื่อไปถึงประเทศกัมพูชาจะใช้วิธีการหลบหนีจากนายจ้างคนแรก และย้ายไปทำงานกับนายจ้างคนใหม่ โดยไม่ได้แจ้งให้นายจ้างเดิมทราบ ส่วนใหญ่จะถูกตามล่าโดยนายจ้างเดิม จึงไม่สามารถทำงานในประเทศกัมพูชาต่อไปได้ จึงหาวิธีการติดต่อสถานทูตและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดต่อขอกลับประเทศไทยได้อย่างถูกกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายบางรายที่ได้รับการช่วยเหลือได้มีการเดินทางไปทำงานอย่างผิดกฎหมายอีกครั้ง เนื่องจากไม่สามารถหางานทำได้

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ในประเทศกัมพูชา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ผู้เสียหายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตาก มีทักษะสื่อสารภาษาจีน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เสียหายบางคนมีประสบการณ์ทำงานในธุรกิจการพนันออนไลน์ให้กับนายจ้างชาวจีนในสหภาพเมียนมา แต่เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศ นายจ้างมีการย้ายฐานการทำงานในประเทศกัมพูชาจึงได้มีการย้ายงานตาม

ในส่วนของขบวนการค้ามนุษย์มีวิธีการล่อลวงผู้เสียหายพบว่ามีหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการชักชวนคนมาทำงานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์หางานในเชียงราย โดยเน้นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาจีนได้ ลักษณะงานส่วนใหญ่คืองานในตำแหน่งแอดมิน ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับลูกค้าทั่วไป รายได้ประมาณ 20,000 – 30,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีผู้เสียหายบางกลุ่มที่สมัครใจเดินทางไปทำงานในประเทศกัมพูชาแบบผิดกฎหมาย โดยมีการติดต่อนายหน้าให้นำพาไปทำงานในประเทศกัมพูชา

ในการเดินทางไปทำงานผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยนายจ้างรับผิดชอบค่าเดินทางและออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด เมื่อผู้เสียหายตกลงเดินทางไปทำงานจะนัดรับตามจุดต่าง ๆ เพื่อไปส่งยังเขตชายแดนธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว โดยนายหน้าจะจัดให้ผู้เสียหายพักโรงแรมในบริเวณนี้ก่อนเพื่อรอการข้ามแดน เมื่อถึงเวลากลางคืนผู้เสียหายจะถูกบังคับให้เปลี่ยนเสื้อเป็นชุดดำ ถอดรองเท้า และปิดโทรศัพท์มือถือ โดยจะถูกพาข้ามแดนในช่วงเวลากลางคืน ไม่สามารถส่งเสียงและพูดคุยกันได้ ในบางจุดจะต้องเดินทางด้วยวิธีการหมอบคลาน เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกจับได้ เมื่อถึงชายแดนกัมพูชา จะถูกส่งต่อให้คนกัมพูชานำพาเดินทางต่อไปยังจังหวัดพนมเปญเพื่อไปทำงาน ในบางกรณี ผู้เสียหายบางคนอาจถูกนำไปรอที่ศาลาฝั่งกัมพูชา เมื่อถึงศาลาจะมีรถมารับและเปลี่ยนรถเพื่อเดินทางไปยังปลายทางที่ต่างๆ เช่น ปอยเปตหรือสีหนุยานไซนาทาวน์ เพื่อไปทำงานในธุรกิจออนไลน์

สำหรับธุรกิจการพนันในประเทศกัมพูชา ประกอบด้วย ปอยเปตคาสีโนรีสอร์ท (Poipet Casino Resort) ซึ่งนับเป็นคาสีโนแห่งแรกที่ได้รับใบอนุญาตจากรัฐบาลและให้เปิดดำเนินการในเมือง ตั้งอยู่ห่างจากชายแดนไทย

เพียง 100 กิโลเมตร อนึ่ง คาสีโนในฝั่งปอยเปต ประเทศกัมพูชา ที่มีชื่อเสียงมีอยู่ 5 แห่ง คือ ปอยเปตคาสีโนรีสอร์ท (Poipet Casino Resort) 프린ซ์เซสคาสีโน (Princess Crown Casino) แกรนด์ไดมอนด์ (Grand Diamond City) สตาร์เวกัสคาสีโน (Star Vegas Casino) และฮอลิเดย์พาลาส (Holiday Palace) คาสีโนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยมีนักการเมือง นายทหาร และนักธุรกิจ ทั้งจากประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านเป็นผู้มีหุ้นส่วน

ทั้งนี้ ธุรกิจเกี่ยวกับการพนันที่พบในประเทศกัมพูชา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคืองานในบ่อนคาสีโน และกลุ่มที่สองคือสแกมเมอร์ ทั้งสองกลุ่มเน้นการทำงานหลอกลวง โจรซั๊กชวนให้คนมาลงทุนผ่านทางออนไลน์ ถ้าทำงานไม่ได้ก็จะถูกบังคับทำงานเกินเวลาจนกว่าจะหลอกคนมาลงทุนได้ เช่น ขยายเวลาทำงานให้นานขึ้นจากเวลาเดิม 10 โมงเช้าถึง 4 ทุ่ม ก็ขยายเป็นเที่ยงคืนหรือตี 1 หากทำงานไม่ตรงตามเป้าจะถูกบังคับให้อดข้าวหรือถูกขัง หรือขายต่อให้ไปทำงานค้าประเวณี นอกจากนี้แล้วยังมีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องในธุรกิจการพนันออนไลน์นั้นคือกลุ่มโปรแกรมเมอร์ พบว่ามีนักโปรแกรมเมอร์ในเชียงรายที่ทำงานบ่อนคาสีโนในสภาพเมียนมา ทำหน้าที่อบรมและสอนโปรแกรมให้กับกลุ่มคนที่ทำงานสแกมเมอร์อีกด้วย

ในของชาวกัมพูชาที่เป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ายมนุษย์ในประเทศไทย พบว่าโดยส่วนใหญ่มักจะใช้ช่องทางหลบหนีลักลอบเดินทางข้ามแดนเข้าสู่ประเทศไทย ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสระแก้ว ในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ และอำเภอตาพระยา (โดยเฉพาะพื้นที่ตลาดโรงเกลือ) โดยจะหลบหนีเข้ามาทำงานใน 3 กิจการหลักคือ การให้บริการทางเพศ เป็นแรงงานในกิจการประมง และแก๊งขอทาน

4.2 เส้นทางในการเข้าไปทำงานของผู้เสียหาย

4.2.1 เส้นทางในการเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุดของผู้เสียหาย : กรณีแหล่งคาสีโนสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว

จุดเริ่มต้น – ผู้เสียหายหาข้อมูลการประกาศรับสมัครงานผ่านระบบออนไลน์ทุกรูปแบบ ทั้งในช่องทาง Facebook TikTok Instagram Wechat และเพจงานในพื้นที่จังหวัดเชียงรายหรืออำเภอแม่สาย รวมถึงสอบถามเพื่อนหรือคนรู้จักที่เคยมีประสบการณ์ทำงานในคาสีโนฯ หลังจากนั้นจะติดต่อไปยังนายหน้า ซึ่งมีทั้งสัญชาติไทยและจีน เพื่อนัดหมายวัน เวลาและจุดนัดพบเพื่อเดินทางข้ามฝั่งไปยังฝั่ง สปป.ลาว จากกรณีศึกษาสามารถแบ่งรูปแบบการเดินทางจากก่อนที่จะข้ามไปฝั่ง สปป.ลาว ได้ 2 วิธีการ (ภาพที่ 4.1) คือ

วิธีการที่ 1

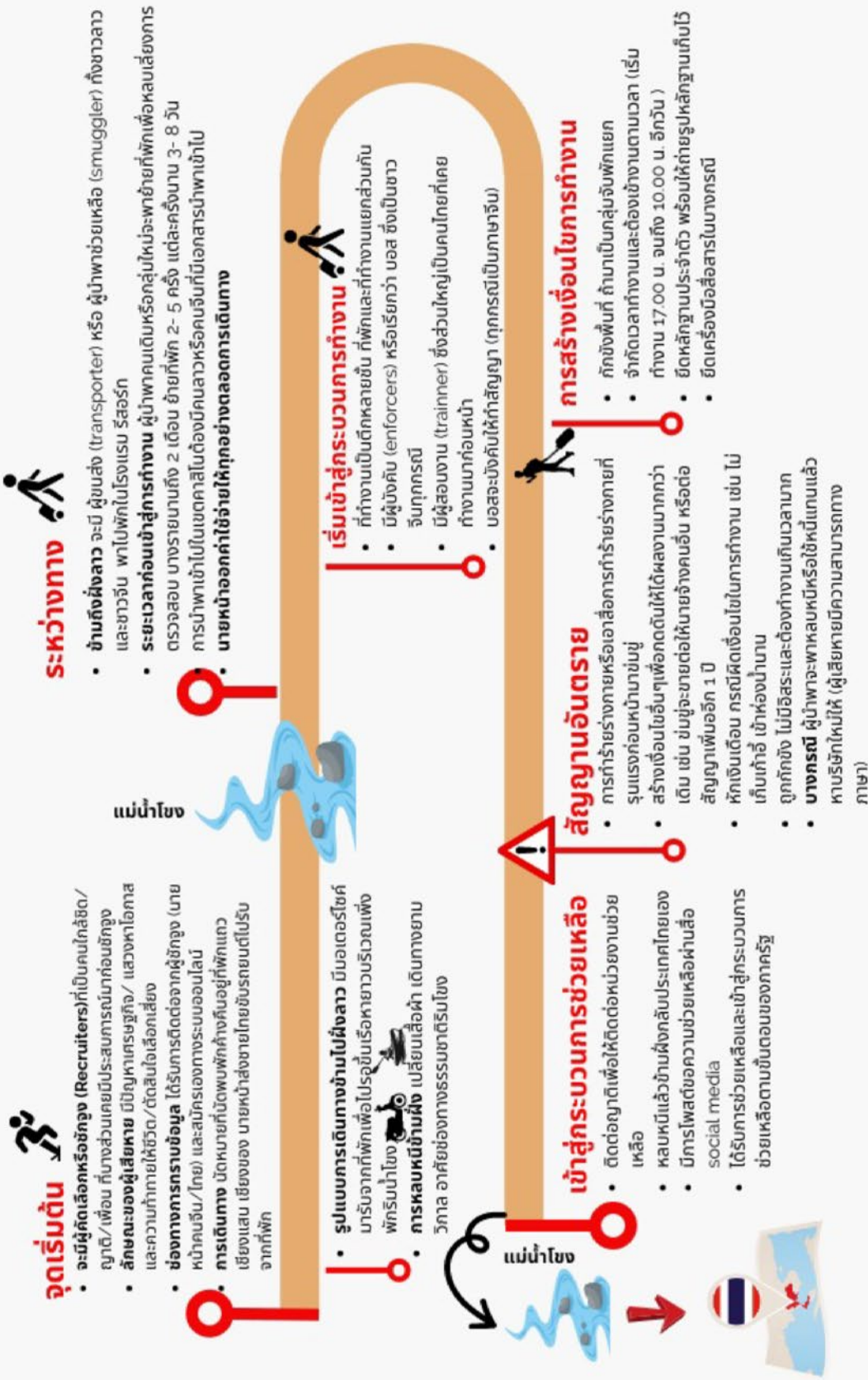
ผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดนัดหมายเอง คือ ผู้เสียหายเดินทางจากสนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงเพื่อไปพักโรงแรมที่เชียงใหม่หรือผู้เสียหายเดินทางจากภูมิลำเนาไปพักโรงแรมที่เชียงใหม่ของตัวเองเพื่อรอข้ามฝั่งไป สปป.ลาว ในเวลาเช้ามืด คือช่วงเวลา ตี 2 – ตี 4 โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนายหน้าจะโทรติดต่อถึงผู้เสียหายก่อน หลังจากนั้นจะมีชายชาวไทยขับรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไปรับที่โรงแรมหรือที่พัก เพื่อพาไปลงเรือหางยาวตามเส้นทางธรรมชาติข้ามไปฝั่งลาว ก่อนขึ้นเรือหางยาว ในบางกรณีจะให้ผู้เสียหายเปลี่ยนเสื้อผ้ากลายเป็นชาวสวนเสียก่อนเพื่ออำพรางสายตาผู้พบเห็น ขณะนั่งในเรือจะให้ผู้เสียหายนั่งหมอบไปกับเรือ ขณะที่การข้ามแม่น้ำโขงในบริเวณอำเภอเชียงของ เรือหางยาวจะใช้วิธีการพายเรือออกจากฝั่งก่อน เมื่อถึงระยะที่ห่างฝั่งพอสมควรจึงติดเครื่องยนต์

วิธีการที่ 2

นายหน้าส่งตัวแทนหรือแท็กซี่ไปรับผู้เสียหายตามจุดนัดหมายเพื่อพาผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดนัดพบที่อำเภอเชียงแสน ซึ่งพบว่าเป็นสถานที่ที่คนพลุกพล่าน เช่น หน้าว่าการอำเภอเชียงแสน โรงพยาบาลเชียงแสน เมื่อใกล้ชายแดนจะมีชายชาวไทยขับรถจักรยานยนต์ สวมหมวกทำสวนแบบคลุมใบหน้าเพื่อพาไปจุดนัดหมายเป็นทางลงไปแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นที่ลับตาคน แต่มีเพียงพักและเป็นท่าจอดเรือหางยาว เพื่อพาผู้เสียหายนั่งเรือข้ามไปฝั่ง สปป.ลาว

เส้นทางการเข้าไปทำงานของผู้เสียหาย เขตเศรษฐกิจพิเศษ สป.ลาว

ภาพที่ 4.1 แสดงเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นของผู้เสียหาย : กรณีแหล่งค้าสินค้าในสามเหลี่ยมทองคำ สป.ลาว

ตัวอย่างลักษณะจุดนัดพบริมโขง เช่น “จุดลับตาคน มีทางลงแม่น้ำโขง มีพงหญ้ารกอยู่ข้างทาง” “จุดดังกล่าว มีเพิงพักอยู่ริมแม่น้ำ จัดทำค่อนข้างถาวร หลังคามุงกระเบื้องปูพื้นด้วยไม้ มีท่าเรือจอดเรือหางยาว”

ระหว่างทาง – เนื่องด้วยลักษณะของการเดินทางไปทำงานที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในฝั่ง สปป.ลาว มีรูปแบบ และลักษณะผู้นำพาที่แตกต่างกัน แต่สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า เมื่อนั่งเรือหางยาวข้ามถึงฝั่งลาวหรือเดินทาง ถึงฝั่ง สปป.ลาว แล้ว จะมี ผู้ขนส่ง (transporter) หรือ ผู้นำพาช่วยเหลือ (smuggler) ทั้งชาวลาวและชาวจีน พาไปพักในโรงแรม รีสอร์ท ระยะเวลาก่อนเข้าสู่การทำงาน ผู้นำพาคนเดิมหรือกลุ่มใหม่จะพาย้ายที่พักเพื่อ หลบเลี่ยงการตรวจสอบ บางรายนานถึง 2 เดือน ย้ายที่พัก 2- 5 ครั้ง แต่ละครั้งนาน 3 - 8 วัน ทั้งนี้ในช่วงการแพร่ ระบาดของไวรัสโควิด-19 นั้น นายหน้าชาวจีนจะเป็นฐานะผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการตรวจ ATK โดยนายหน้า จะออกค่าใช้จ่ายให้ทุกกรณี ก่อนจะพาผู้เสียหายผ่านการตรวจสอบเพื่อเข้าสู่พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ยังพบว่า ในการส่งต่อผู้เสียหายให้นายหน้าคนถัดไปจะมีการนัดหมายให้ผู้เสียหายใส่เสื้อตามสีที่ตกลงกัน นายหน้าชาวจีน จะสังเกตจากสีเสื้อที่ใส่และเรียกชื่อเพื่อยืนยันตัวตน (ภาพที่ 4.2)

ในช่วงเริ่มเข้าสู่กระบวนการทำงานนั้น พิจารณาได้ว่าสถานที่ทำงานเป็นตึกหลายชั้น ที่พักและที่ทำงานแยก ส่วนกัน ทุกกรณีจะมีผู้บังคับ (enforcers) หรือเรียกว่า บอส ซึ่งเป็นชาวจีน มีผู้สอนงาน (trainer) ซึ่งส่วนใหญ่เป็น คนไทยที่เข้ามาทำงานก่อนหน้าและมีประสบการณ์ บอสจะบังคับให้ทำสัญญา (ทุกกรณีเป็นภาษาจีน) โดยทุกกรณี มีการสร้างเงื่อนไขในการทำงานขึ้น เช่น การกักขังพื้นที่ ถ้ามาเป็นกลุ่มจับพักแยก จำกัดเวลาทำงานและต้องเข้า งานตามเวลา (เริ่มทำงาน 17.00 น. จนถึง 10.00 น. อีกวัน) ยึดหลักฐานประจำตัว พร้อมให้ถ่ายรูปหลักฐานเก็บ ไว้ ยึดเครื่องมือสื่อสารในบางกรณี

สัญญาอันตรายที่ผู้เสียหายต้องการหลบหนีหรือต้องการกลับประเทศไทย คือ การทำร้ายร่างกายหรือนำ สื่อการทำร้ายร่างกายที่รุนแรงก่อนหน้ามาข่มขู่ เพื่อสร้างความหวาดกลัวและไม่กล้าหลบหนี การสร้างเงื่อนไขอื่นๆ เพื่อกดดันให้ผู้เสียหายทำงานให้ได้มากกว่าเดิม เช่น ข่มขู่จะขายต่อให้นายจ้างคนอื่น หรือต่อสัญญาเพิ่มอีก 1 ปี การหักเงินเดือน กรณีผิดเงื่อนไขในการทำงาน เช่น ไม่เก็บแก้อี้ เข้าห้องน้ำนาน การถูกกักขัง ไม่มีอิสระและ ต้องทำงานเกินเวลามาก การคุกคามความเป็นส่วนตัว เช่น ตามถ่ายรูป เพื่อแจ้งความเคลื่อนไหวให้นายหน้าทราบ นอกจากนี้บางกรณี ผู้นำพาจะพาหลบหนีหรือใช้หนี้แทนแล้วหาบริษัทแหล่งที่ 2 ให้แทน ซึ่งในกรณีนี้พบว่าผู้เสียหายมีความสามารถทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน

สิ้นสุดเส้นทางการตกเป็นผู้เสียหายแล้วเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ – สามารถแบ่งวิธีการเข้าสู่กระบวนการ เป็น 2 วิธีคือ

- 1) ผู้เสียหายติดต่อประสานงานถึงญาติและผู้ใกล้ชิดเพื่อให้ประสานหน่วยงานจากประเทศไทยเข้าช่วยเหลือ และได้เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหาย
- 2) ผู้เสียหายหาช่องทางในการหลบหนีเอง และเมื่อพ้นจากสถานการณ์แล้วได้ร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานช่วยเหลือของประเทศไทยเพื่อเข้าสู่กระบวนการ

4.2.2 เส้นทางเดินทางเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของผู้เสียหาย : แหล่งศาลีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา

จุดเริ่มต้น – ผู้เสียหายหาข้อมูลการประกาศรับสมัครงานจากระบบออนไลน์ทุกรูปแบบ ทั้งในช่องทาง Facebook TikTok Instagram Wechat และเพจทำงานในพื้นที่แหล่งศาลีโนปอยเปต เช่น “หางานปอยเปต” “งานดี เงินดี สวัสดิการดี” ผู้เสียหายบางส่วนมีความมุ่งหวังที่จะเดินทางไปหาญาติ เช่น ภรรยา หรือพี่สาว ที่ทำงานในศาลีโนปอยเปตอยู่ก่อนแล้ว หลังจากนั้นผู้เสียหายจะติดต่อไปยังนายหน้า ซึ่งพบว่า มีทั้งคนไทยและคนกัมพูชาที่สื่อสารภาษาไทยได้ เพื่อนัดหมายวัน เวลา และจุดนัดพบ ในการเดินทางข้ามไปฝั่งราชอาณาจักรกัมพูชา จากกรณีศึกษาสามารถแบ่งรูปแบบการเดินทางจากก่อนที่จะข้ามไปราชอาณาจักรกัมพูชา ได้ 2 วิธีการ (ภาพที่ 4.3 และ 4.4) คือ

วิธีการที่ 1

ผู้เสียหายเดินทางไปยังจุดนัดหมายเอง คือเมื่อนัดหมายวันเวลากับนายหน้าแล้ว ผู้เสียหายเดินทางจากภูมิลำเนา (ต้นทาง) เพื่อไปหาที่พักหรือจุดนัดพบที่อยู่บริเวณใกล้กับชายแดนอำเภอรัฐประเทศ จากกรณีศึกษาพบว่า เป็นสถานที่พลุกพล่าน เช่น บริษัทขนส่งรถประจำทาง (บขส.) อำเภอรัฐประเทศ ห้างโลตัสอำเภอรัฐประเทศ เป็นต้น หลังจากนั้นจะมีนายหน้ามารับยังจุดนัดพบเพื่อไปพักที่บ้านพักพร้อมกับผู้เสียหายรายอื่นๆ เพื่อรอข้ามฝั่งไปราชอาณาจักรกัมพูชาในเวลาเช้ามีด คือช่วงเวลาประมาณตี 2 ถึงตี 4 โดยในช่วงดังกล่าวนายหน้าจะโทรติดต่อผู้เสียหายก่อน จากนั้นจะมีชายชาวไทยขับรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไปรับที่โรงแรมหรือจุดนัดหมาย

วิธีการที่ 2

มีรถของนายหน้าหรือแท็กซี่ไปรับผู้เสียหายตามจุดนัดหมายจากต้นทาง เช่น บางกรณีอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จะมีรถมาแวะรับตามจุดที่นัดหมาย พร้อมกับผู้เสียหายรายอื่นๆ เพื่อเดินทางไปยังอำเภอรัฐประเทศ เมื่อถึงอำเภอรัฐประเทศจะให้ผู้เสียหายทั้งหมดแวะพักตามโรงแรมหรือบ้านพักใกล้ๆ ชายแดน เพื่อรอเวลาข้ามแดน

ระหว่างทาง – จะมีลักษณะการเดินทางออกจากที่พักในยามวิกาล ตั้งแต่ 01.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งแบ่งช่วงการเดินทางออกเป็น 2 ช่วงคือ

การเดินทางช่วงที่อยู่ชายแดนไทย - จะมีนายหน้าพร้อมพวกมารับผู้เสียหายจากที่พัก โดยใช้พาหนะทั้งรถกระบะ รถเก๋ง หรือจักรยานยนต์ ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เสียหาย เพื่อไปรวมกันอยู่ ณ จุดรวมพลเพื่อเตรียมการเดินทางข้ามแดน ซึ่งจุดนี้จะมีผู้เสียหายรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ข้อมูลของผู้เสียหายส่วนใหญ่แจ้งว่า จะต้องข้ามแดนธรรมชาติที่อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ซึ่งจุดข้ามแดนธรรมชาติเป็น “ไร่มันสำปะหลัง” โดยจะมีชายไทยที่สื่อสารภาษากัมพูชาพร้อมพวก (3-7 คน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เสียหายที่ร่วมเดินทาง) ประกอบผู้เสียหายตลอดการเดินทางยันเท้า เพื่อให้เดินทางไปตามเส้นทางที่กำหนด โดยเมื่อถึงพรมแดนจะส่งต่อให้กลุ่มชายชาวกัมพูชาอีกจำนวนเท่าๆ กันประกอบผู้เสียหายพาข้ามไปฝั่งกัมพูชาอีกทอดหนึ่ง

การเดินทางช่วงตั้งแต่จุดข้ามแดนธรรมชาติจนถึงที่ทำงานในเมืองปอยเปต – เมื่อผู้นำพาฝั่งไทยส่งผู้เสียหายต่อให้กับผู้นำพาฝั่งกัมพูชาแล้ว กลุ่มผู้นำพาจะพาข้ามแดนธรรมชาติ ซึ่งฝั่งชายแดนกัมพูชาจะมีผู้นำพา กลุ่มใหม่ใช้รถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ นำผู้เสียหายแยกออกจากกลุ่มผู้ร่วมเดินทางข้ามแดนทั้งหมดเพื่อส่งผู้เสียหายไปตึกศาลีโนหรือที่ทำงาน ทั้งนี้จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนที่ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์พบว่า บางรายมีการให้เปลี่ยนเสื้อผ้า ให้ใส่สีตามที่นายหน้ากำหนดหรือสร้างสัญลักษณ์เพื่อให้จดจำได้ว่าเป็นคนที่นายหน้าจัดหางานให้

มีจุดที่น่าสังเกตสำหรับการเดินทางช่วงก่อนเข้าสถานที่ทำงานในเมืองปอยเปต คือ ผู้นำพาไม่ได้ย้ายผู้เสียหายไปตามที่พักหลายจุด เช่น ในฝั่งเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ทั้งนี้เนื่องด้วยมีจำนวนตึกที่เป็นแหล่งศาลีโนในบริเวณปอยเปตจำนวนมาก การเดินทางขนส่งผู้เสียหายไปตามแหล่งศาลีโนเป็นสิ่งที่นักพนันทำกันเป็นปกติอยู่แล้ว จึงไม่เป็นจุดที่สะดุดตาคนทั่วไป

ในช่วงเริ่มเข้าสู่กระบวนการทำงานนั้น พบว่าผู้เสียหายจะถูกยึดหลักฐานประจำตัว เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ผู้เสียหายทุกรายทำสัญญาการทำงานเป็นภาษาจีน บริเวณตึกที่ทำงานมีระบบรักษาความปลอดภัย

เส้นทางการเข้าไปทำงานของผู้เสียหาย

ปอยเปต ประเทศกัมพูชา

จุดเริ่มต้น

- จะมีผู้คัดเลือกหรือชักจูง (Recruiters) มีเพื่อนหรือญาติที่ทำงานอยู่ก่อนแล้ว แต่ส่วนใหญ่หาขายนายหน้าพาไปเอง
- ลักษณะของผู้เสียหาย มีปัญหาเศรษฐกิจ/ แสวงหาโอกาสและความก้าวหน้าให้ชีวิต/ ตัดสินใจเลือกเสี่ยง
- ช่องทางการทราบข้อมูล ส่วนใหญ่หางานใน Facebook หรือช่องทางออนไลน์อื่นๆ และไปหาญาติพร้อมทำงาน
- การเดินทาง 1. เดินทางไปจุดหมายตามที่นายหน้าบอกเอง เดินทางไปพักโรงแรมรอบนายหน้าใกล้ด่านอรัญประเทศ (ส่วนใหญ่จะนัดหมายที่ บขส. อรัญประเทศ หรือใกล้ด่านอรัญประเทศ) 2. นายหน้าส่งรถแวะรับพร้อมผู้เสียหายรายอื่นๆ

หารายอื่นๆ

- รูปแบบการเดินทางเข้าไปฝั่งปอยเปต ใช้รถยนต์โดยมีนายหน้าชาวไทยไปส่งเขตชายแดนแล้วมีนายหน้าชาวกัมพูชามารับตามช่องทางธรรมชาติที่นัดหมาย มีคนนำพาจำนวนมากทั้งสองฝั่ง (3-7 คน)
- การหลบหนีข้ามฝั่ง เปลี่ยนเสื้อผ้า (มีสัญลักษณ์บอกว่าใครเป็นนายหน้า) เดินทางยาววิกาล อาศัยช่องทางธรรมชาติ (สวมหมวกสำหรับสำหรับ) เดินทางเป็นกลุ่มใหญ่ (7-30 คน)

จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก หรือ ด่านอรัญประเทศ

ระหว่างทาง

- ข้ามถึงฝั่งปอยเปต จะมี ผู้ขนส่ง (transporter) หรือ ผู้นำพาช่วยเหลือ (smuggler) ทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชารอต้อนรับและพาไปพักไปโรงแรม/ที่พัก
- ระยะเวลาก่อนเข้าสู่การทำงาน ผู้นำพาคนเดิมหรือกลุ่มใหม่จะพาย้ายที่พักเพื่อหลบเลี่ยงการตรวจสอบ ย้ายที่พัก 3-7 ครั้ง

นายหน้าออกค่าใช้จ่ายให้ทุกอย่างตลอดการเดินทาง

เริ่มเข้าสู่กระบวนการทำงาน

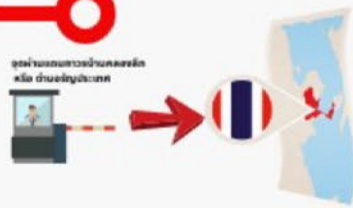
- ที่ทำงานเป็นตึกหลายชั้น ที่พักและที่ทำงานแยกส่วนกัน
- มีผู้บังคับ (enforcers) หรือเรียกว่า บอส ซึ่งเป็นชาวจีนทุกกรณี
- มีผู้สอนงาน (trainer) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่เคยทำงานมาก่อนหน้าหรือคนกัมพูชาที่สื่อสารภาษาไทยได้
- บอสจะบังคับให้ทำสัญญา (ทุกกรณีเป็นภาษาจีน)

เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ

- ประสานความช่วยเหลือผ่านด้านชายแดนไทย-กัมพูชา
- ดำรงกับพญาเข้าไปช่วยเหลือ แล้วข้ามแดนกลับประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- ข้อสังเกต : บางรายระบุว่านายจ้างให้โอกาสจะอยู่ทำงานต่อหรือกลับไทย

จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก หรือ ด่านอรัญประเทศ

สัญญาณอันตราย

- การทำร้ายร่างกายหรือเอาสื่อการทำร้ายร่างกายก่อนหน้ามาข่มขู่
- สร้างข้อไขข้อไขอื่น ๆ เพื่อกดดันให้ได้ผลงามากกว่าเดิม เช่น ข่มขู่จะขายต่อให้นายจ้างคนอื่น
- หักเงินเดือน กรณีผิดข้อไขไขไปการทำงาน เช่น ไม่เก็บภาษี เข้าห้องนํานาน
- ต้องทำงานเกินเวลา
- บางกรณีหลบหนีแล้วหา Agency ให้หางานใหม่

การสร้างเงื่อนไขการทำงาน

- กักขังพื้นที่ ถ้ามาเป็นกลุ่มจับพักแยก
- จำกัดเวลาทำงานและต้องเข้างานตามเวลา
- ยึดหลักฐานประจำตัว
- ยึดเครื่องมือสื่อสารในบางกรณี
- สร้างหนี้เพิ่มเพื่อจะให้อยู่ต่อ

ภาพที่ 4.3 แสดงเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุดของผู้เสียหาย : แหล่งค่าสีโนบอเยเตต ประเทศกัมพูชา

ที่เข้มงวด และบางแห่งมีการปล่อยกระแสไฟฟ้าตามแนวรั้วเพื่อป้องกันการหลบหนีอีกด้วย ทั้งนี้ นายจ้างจะแจ้งรายละเอียดและลักษณะการทำงาน พร้อมแจ้งจำนวนหนี้สินที่เกิดขึ้นระหว่างการนำพาข้ามแดน รูปแบบการทำงาน จะมีการกำหนดเวลาและข้อบังคับในการทำงานเข้มงวด และหากทำงานไม่บรรลุเป้าที่กำหนดจะถูกทำร้ายร่างกาย

สัญญาณอันตรายที่ผู้เสียหายต้องการหลบหนีหรือต้องการกลับประเทศไทย คือ การทำร้ายร่างกายหรือนำสื่อการทำร้ายร่างกายก่อนหน้ามาข่มขู่ เพื่อสร้างความหวาดกลัวไม่ให้หลบหนี สร้างเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อกดดันให้ได้ผลงานมากกว่าเดิม เช่น ข่มขู่จะขายต่อให้นายจ้างคนอื่น หักเงินเดือนกรณีผิดเงื่อนไขในการทำงาน เช่น ไม่เก็บเก้าอี้เข้าห้องน้ำนาน ต้องทำงานเกินเวลา บางกรณีหลบหนีแล้วประสานนายหน้าคนเดิมหรือคนใหม่ให้หางานใหม่แทน

สิ้นสุดเส้นทางการตกเป็นผู้เสียหายแล้วเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ – จากข้อมูลพบว่าผู้เสียหายมี 2 วิธีเพื่อออกจากสถานการณ์ตกเป็นผู้เสียหายคือ

1. ผู้เสียหายประสานความช่วยเหลือผ่านด่านชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งจะมีกระบวนการดำเนินการประสานไปยังหน่วยงานช่วยเหลือของประเทศกัมพูชาเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายออกมาได้อย่างปลอดภัย

2. เกิดจากการกวาดล้างของตำรวจกัมพูชาเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายตามมาตรการของภาครัฐแล้วพาข้ามแดนกลับประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เสียหายบางรายไม่มีความประสงค์จะกลับประเทศไทย แต่ติดร่างแหถูกส่งกลับประเทศไทยพร้อมกับผู้เสียหายที่แจ้งเบาะแสด้วย ทั้งนี้ ข้อมูลบางรายระบุว่านายจ้างได้ให้โอกาสผู้เสียหายว่าจะอยู่ทำงานต่อหรือกลับไทยอีกด้วย (ข้อมูลผู้เสียหายเพิ่มเติมในภาคผนวก ก)

จากข้อมูลการเดินทางไปทำงานของผู้เสียหายทั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว และในแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา พบข้อสังเกตการเดินทางตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดหลายประการคือ

1. รูปแบบการเดินทางเข้าไปทำงานของผู้เสียหายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความซับซ้อนและเข้มงวด โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว มีการโยกย้ายผู้เสียหายไปพักและกักตัวตามโรงแรมและรีสอร์ทหลายแห่งเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม

2. ผู้เสียหายจากแหล่งคาสีโนปอยเปต กัมพูชา มีช่องทางและความยืดหยุ่นในการหางานหรือเปลี่ยนบริษัทในการทำงานได้มากกว่าผู้เสียหายในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว เนื่องจากมีจำนวนแหล่งคาสีโนให้เลือกทำมากกว่าและรายได้ดีกว่า จึงส่งผลให้ผู้เสียหายบางส่วนมีความประสงค์ที่จะไม่ขอรับความช่วยเหลือในการส่งตัวกลับประเทศไทย

3. นายหน้ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อเส้นทางการเดินทางไปทำงานในแหล่งคาสีโนปอยเปต กัมพูชา เพราะผู้เสียหายต้องพึ่งพานายหน้าในการสื่อสารเป็นภาษากัมพูชาหรือภาษาจีน โดยเฉพาะนายหน้าที่เป็นคนไทยที่สามารถสื่อสารภาษากัมพูชาได้ หรือคนกัมพูชาที่สื่อสารภาษาไทยได้ เมื่อผู้เสียหายต้องการเปลี่ยนบริษัททำงานจึงต้องพึ่งพานายหน้าเป็นตัวแทน จากข้อมูลผู้เสียหายหลายกรณีสะท้อนให้เห็นว่านายหน้ามีส่วนช่วยให้ได้งานทำที่ดีกว่าเดิม

4. กระบวนการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายในแหล่งคาสีโนปอยเปต กัมพูชา ให้เดินทางกลับประเทศไทยอาจไม่เป็นที่พอใจของผู้เสียหายเอง ทั้งนี้ บางรายระบุว่ายังต้องการทำงานหาเงินอยู่ที่ปอยเปตต่อ แต่ทางการได้เข้าช่วยเหลือแล้วเหมารวมรวบให้เดินทางกลับประเทศไทย ทั้งๆ ที่ผู้เสียหายยังต้องการแสวงหารายได้ในเขตแหล่งคาสีโนปอยเปตและไม่มีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายในการค้ามนุษย์

5. การที่ผู้เสียหายบางส่วนไม่สามารถเข้าไปทำงานในแหล่งคาสีโนในเขตอำเภอท่าลี่ สหภาพเมียนมาได้ เพราะด่านอำเภอแม่สาย ประเทศไทย – อำเภอท่าลี่ สหภาพเมียนมา ปิดในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ส่งผลให้เกิดการกระจายตัวของผู้เสียหายไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่เป็นแหล่งแสวงหารายได้เช่นเดียวกันแทน เช่น ข้ามแดนไปหารายได้ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ขณะที่บางส่วนรวมกลุ่มกันเพื่อเดินทางไปแหล่งคาสีโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้นพบว่าผู้เสียหายในพื้นที่แหล่งคาสีโนปอยเปตบางส่วนมาจากจังหวัดเชียงราย ดังนั้น การเดินทางไปทำงานในพื้นที่แหล่งคาสีโนทั้ง 2 แห่ง จึงมีความเชื่อมโยงกันของผู้เสียหาย

ติดต่อผ่าน Agency

- ติดต่อหางานผ่าน Agency ที่เป็นคนไทยทำงานในกับพญา
- ต้องการไปหาภรรยาที่ทำงาน อยู่ปอยเปต

- Agency มีดหมายให้ไปรอพบที่ โรงแรมคริสตัล
- มีรถกระบะมารับพร้อมคนไทย ที่ประสงค์เดินทางไปพร้อมกัน จำนวน 6 คน

เดินทางเข้าข้ามรั้วบ้านหลัง ผ่านชายแดนไทย-กัมพูชา

- ภรรยาแจ้งว่าหลบหนีออกจาก ที่ทำงาน
- ผู้เสียหายจึงหาทางหลบหนีออกจาก กลุ่มเพื่อเดินทางไปหาภรรยาตนเอง

เดินทางกลับไทย โดยมาย้าง เปิดโอกาสให้กลับได้หากไม่ต้องการ ทำงานต่อ จึงหาช่องทางช่วยเหลือ เพื่อเดินทางกลับ

ติดต่อ Agency คนเดิมให้ช่วยหางาน

- ผู้เสียหายพร้อมภรรยาสังเกตว่า Agency พยายามขายต่อให้บริษัทอื่น (ไม่เป็นไปตามตกลง) จึงพยายาม หาทางหลบหนีขณะเดินทางไปยัง สถานที่ทำงาน
- ได้มีการหลบหนี Agency คนเดิม ออกมาพักที่โรงแรมแห่งหนึ่ง

ข้อสังเกต

- ผู้เสียหายยอมเสี่ยงไปทำงาน โดยทราบว่าลักษณะงานมีความเสี่ยง
- มาย้างให้สิทธิในการตัดสินใจเลือกที่อยู่ทำงานต่อหรือยกเลิกการทำงาน

**จังหวัดสระแก้ว –
ตัวอย่างเส้นทาง
การเข้าไปทำงาน**

4.3 วิธีการล่อลวงผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองผู้บริโภค

ปัจจัยที่ใช้ล่อลวงผู้เสียหายเป็นปัจจัยจากตัวบุคคล คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ค่านิยมการกตัญญูทวดเวท และพฤติกรรมการเล่นแบบ (ปี 2547) นอกจากนี้ยังใช้การล่อลวงผ่านค่านิยมเรื่องความกตัญญูของสังคม ค่านิยมทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการสะสมวัตถุ การอยากได้อยากครองครองทรัพย์สินเงินทองเพื่อความอยู่รอด และความมีหน้ามีหน้ามีตาทางสังคม นักค้ามนุษย์ที่หากินบนความกตัญญูของเด็กสาว การล่อลวงผ่านความไม่เท่าเทียมทางเพศและสถานภาพ เช่น การทำงานรับใช้ในบ้านและงานบริการทางเพศ (ปี 2561) โดยสรุปกลวิธีในการล่อลวงผู้เสียหายให้ไปทำงานในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. การสร้างแรงจูงใจ ให้ค่าตอบแทนสูงโดยมีนายหน้าเป็นผู้ประสานงาน
2. นายหน้าที่พาไปมีทุนทรัพย์สูง ใช้การจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน
3. การแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงานมีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดี
4. การสร้างภาพแห่งความสำเร็จว่าคนที่ไปทำงานมาแล้วประสบผลสำเร็จ มีสินค้าแบรนด์เนมใช้
5. การเห็นคนในชุมชนตัวเองที่เคยไปทำงานแล้วประสบผลสำเร็จ
6. การสื่อความหมายให้เห็นว่าเป็นงานสบาย ทำงานนั่งโต๊ะ ทำงานในห้องแอร์
7. ใช้การประกาศงานผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ โดยใช้คำที่ดึงดูดใจ เช่น โพสต์ทางเพจเฟซบุ๊ก ทำงานเป็นแอดมินเพจ อาหารฟรี ที่พักฟรี สวัสดิการที่เขาคจะได้รับ มีวันหยุด สนใจแอดตามไอดีไลน์ หรือทำงานเป็นล่ามในบ่อนคาสิโน รายได้ดี ที่พักอาหารฟรี ถ้าน้ำตาสวย หุ่นดี รายได้ก็จะเพิ่มมากขึ้น
8. การแฝงเข้ามาในรูปของการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้ทุนเรียน จบแล้วมีงานให้ทำ
9. การใช้วิธีการล่อลวงแบบลูกโซ่ โดยให้คนที่เป็นผู้เสียหายไปหลอกคนใหม่ให้มาแทนที่ตนเอง
10. การให้คนที่รู้จักชักชวน เช่น เพื่อนที่ทำงานญาติ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน
11. การใช้คำชักชวนที่ใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ใจจี้ มีตัวอย่างดังนี้
  - การประกาศรับสมัครทำงานเป็นล่ามในบ่อนคาสิโน รายได้ดี มีอาหารและที่พักฟรี
  - ตอนนี้รับคนจำนวนมาก ช/ญ ไม่จำกัดเพศ มีความสามารถใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่างๆ ขอคนตั้งใจทำงาน พูดภาษาจีนได้/หรือไม่ได้ก็ได้ มีค่าภาษาสำหรับคนได้ภาษาอังกฤษ + ค่าคอมมิชชั่นค่าที่พักฟรี ค่าอาหารฟรี ค่าเดินทางฟรี ติดต่อทางไลน์ หรือ DM มาเลย
  - นายจ้างต้องการพนักงานที่สามารถใช้ภาษาจีน และอังกฤษได้ ลักษณะงานแลกเหรียญบิตคอยส์ และตอบคำถามลูกค้า
  - รับสมัครงานเป็นพนักงานแลกเปลี่ยนเงินดิจิตอลสกุลหยวน เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเทศลาว
  - รับสมัครคนไปทำงานในประเทศลาว ตำแหน่งให้บริการทางอินเทอร์เน็ตหรือคอมพิวเตอร์ แชนผ่านสมาร์ตโฟนเพื่อพูดคุยกับลูกค้าเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงินดิจิตอลกับลูกค้าคนไทย ทำงานวันละ 9 ชั่วโมง เงินเดือน 25,000–50,000 บาท มีที่พักอาหารพร้อม โดยมีหลายบริษัทดังกล่าว เงินเดือนเริ่มต้น 6,000 หยวน หรือ 30,000 บาท ถ้าพูดภาษาอังกฤษได้ จะได้รับค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 8,000 หยวน หรือ 40,000 บาท ต้องทำงานครบ 6 เดือน ถ้าทำงานไม่ครบจะต้องจ่ายค่าผิดสัญญา
  - รับสมัครงาน แพลตฟอร์ม ค่าตอบแทนเดือนละ 5,000 หยวน (25,000 บาท) ที่ สปป.ลาว ระหว่างการทำงานไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น หากไม่สามารถทำงานตามข้อตกลงระหว่าง 3–6 เดือนสามารถกลับบ้านได้

(ค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับบ้านต้องจ่ายเงินเอง) หากสามารถหาลูกค้าได้จะมีค่าตอบแทน 10% ต่อวงเงินที่สามารถหาลูกค้าได้

- งานออนไลน์ ทำงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ทำงานแชทติดต่อลูกค้า ทำงานที่คิงส์โรมัน สปป.ลาว ทำงานวันละ 12 ชม. เงินเดือน 25,000 บาท ทำงานวันหยุดมีค่าโอทีวันละ 2,500 บาท
- รับสมัครงาน ทำงานแอดมิน คอยตอบคำถามลูกค้า ทำงานที่กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา จะได้ค่าตอบแทนประมาณ 24,000 บาท
- รับสมัครงานพนักงานออนไลน์ ประเทศกัมพูชา รายได้ต่อเดือนเงิน 25,000 – 30,000 บาท สวัสดิการดี มีข้าวฟรี 3 มื้อ
- ทำงานเป็นงานแอดมินเพจการพนันออนไลน์ ปอยเปต ประเทศกัมพูชา จะได้เงินเดือนประมาณ 18,000 – 20,000 บาท และไม่มีการเซ็นสัญญา มีโบนัสเดือนละ 3,000 บาท เบี้ยเลี้ยง 500 บาท เบี้ยขยัน 550 บาท/ วัน วันหยุดเดือนละ 2 ครั้ง
- รับสมัครพนักงานร้านอาหาร ทำงานที่สามเหลี่ยมทองคำ รายได้เริ่มต้น 12,000 บาทและค่าตอบแทนตามความสามารถ เช่น ทิปจากลูกค้า มีที่พักอาศัยและมีอาหารฟรีจากนายจ้าง เวลาทำงาน 08:00 น ถึง 18:00 น มีวันหยุดอาทิตย์ละ 1 วัน

4.4 ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการการคุ้มครอง

สามารถจำแนกปัจจัยได้ดังต่อไปนี้

4.4.1. ปัจจัยดึงดูด

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากข้อมูลสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

1) ค่าตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบัน ผู้เสียหายจะตั้งใจที่จะยอมเสี่ยงอันตรายหลบเลี่ยงเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมาย เพราะลักษณะของงานที่ทำ “เป็นงานสบาย รายได้ดี” กอรปกับนายหน้าจะอำนวยความสะดวกและออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พัก รวมถึงการเดินทางให้กับผู้เสียหายล่วงหน้า โดยเฉพาะบัณฑิตจบใหม่ที่มีความสามารถทางภาษา (อังกฤษ จีน) มีความสามารถทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จะได้รับการพิจารณาและค่าตอบแทนสูง เช่น บัณฑิตที่จบปริญญาตรี แม่เก่งภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน เงินเดือนจะได้ตามวุฒิปริญญาตรีคือ 15,000 บาท แต่เมื่อไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ จะสามารถหารายได้ตามความสามารถ ซึ่งเกินกว่าวุฒิการศึกษาที่ได้รับ อีกทั้งไม่มีการจำกัดหรือระบุเงื่อนไขของระดับการศึกษาขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และการพัฒนาตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นถ้าผู้เสียหายสามารถทำได้ตามเป้าหมายก็จะได้รับค่าตอบแทนมาก จำนวนเงินค่าตอบแทนที่สูงขึ้นจึงถือว่าเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ทำให้ผู้เสียหายเสี่ยงที่จะเดินทางแบบผิดกฎหมายไปทำงาน

**“คนไทยที่ข้ามไปทำงานเป็นคนที่มีความรู้
งานออนไลน์จะมีการอัปเดตตลอดเวลา
คนที่ทำจึงต้องมีความรู้ด้านโปรแกรมเมอร์”**

(ตัวแทนจากด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่ เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

“เขารู้ว่าไปไม่ถูก ไปแบบหลบหนี ลำบากโยกย้าย 8-10 คับ แต่เขาก็ยอมไปเพื่อจะได้เงินก้อนนี้”

(ตัวแทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย
เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่แหล่งคาสีโนปอยเปตยังสามารถแบ่งกลุ่มผู้เสียหายที่มีปัญหาด้านรายได้เป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือ

- จากสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางการเมืองของประเทศเมียนมา ส่งผลให้ปิดด่านชายแดน อำเภอแม่สาย ประเทศไทย - จังหวัดท่าขี้เหล็ก สหภาพเมียนมา ทำให้ผู้เสียหายที่เคยไปทำงานผิดกฎหมาย (เวปพนัน/สกีมมิ่ง) ในฝั่งสหภาพเมียนมาว่างงาน จึงต้องแสวงหาโอกาสงานใหม่ที่แหล่งคาสีโนอื่นๆ รวมถึงในเมืองปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชาแทน เพราะมองว่ารูปแบบและลักษณะของงานคงเหมือนที่เคยทำมาก่อน
- กลุ่มที่ 2 คือผู้เสียหายที่มีปัญหาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ถูกเลิกจ้างหรือไม่มีงานทำ จึงต้องเดินทางไปทำงานที่แหล่งคาสีโนปอยเปตแทน

2) โอกาสการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว และแหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา

เนื่องด้วยพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่เจริญรุดหน้าและมีแนวโน้มขยายการพัฒนาด้วยการเพิ่มทุนเงินอีกจำนวนมาก การดึงดูดทุนเงินจากทั้งประเทศสิงคโปร์หรือทุนเงินโพ้นทะเลจากประเทศอื่นๆ เข้ามาร่วมทุนด้วย (ศ.ดร.ยศ สันตสมบัติ เรียกว่า “มังกรหลากสี”) รวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางสำคัญที่เชื่อมโยงทั้ง 3 ประเทศ คือ ไทย สปป.ลาว และสหภาพเมียนมา ซึ่งทุนเงินได้พัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ค่าขาย และการทำธุรกิจ จึงเป็นแหล่งโอกาสทางรายได้และอาชีพ ดังนั้นจึงดึงดูดให้ผู้เสียหายยอมเสี่ยงที่จะเข้าไปทำงานเพื่อแสวงหารายได้ปัจจุบันและเพื่อโอกาสขยายอาชีพในอนาคต

ขณะที่แหล่งคาสีโนปอยเปต ราชอาณาจักรกัมพูชา มีพลวัตตามวิถีของพัฒนาการทางการเมืองและการปรับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลกัมพูชา โดยการดึงนักลงทุนให้เข้าไปร่วมลงทุนบ่อนคาสีโนในเขตชายแดนเพื่อต้องการให้อุตสาหกรรมพนันเป็นแหล่งรายได้ ส่งผลให้ในพื้นที่ปอยเปตมีพลวัตของทุนคาสีโนข้ามชาติที่เฟื่องฟูมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ในเขตชายแดนภาคตะวันออกของประเทศไทย เช่น บ่อนคาสีโนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีหรือตราด จนในปัจจุบันพบว่าบ่อนคาสีโนในพื้นที่ปอยเปตทั้งสิ้น 12 แห่ง ซึ่งคาดการณ์ว่ายังคงมีเงินหมุนเวียนกิจการและขยายกิจการได้อีกในอนาคต เนื่องจากเจ้าของบ่อนคาสีโนประกอบด้วยชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีความสัมพันธ์เครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (จิรายุทธ์ สีม่วง, 2563)

4.4.2 ปัจจัยผลัก

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทย เป็นแรงผลักดันทำให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ว่างงานเกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นข้ามชาติ เพื่อแสวงหาโอกาสชีวิตที่ดีกว่าที่ปลายทางซึ่งมีการพัฒนามากกว่า ทั้งนี้ผู้เสียหายทุกกรณีมีปัญหาด้านการว่างงานหรือรายได้ จากข้อมูลการศึกษาผู้เสียหายให้ความสนใจแหล่งรายได้ที่เป็นรูปธรรม มีผู้ที่ทำแล้วสำเร็จปรากฏให้เห็นชัดเจน เช่น หลายกรณีจะกล่าวว่าผู้ชักจูงที่เป็นเพื่อนหรือคนรู้จักจะโชว์ภาพการใช้ชีวิตที่หรูหรา มีเครื่องประดับราคาแพง ดึงเสียงสะท้อนจากตัวแทนองค์กรที่ร่วมช่วยเหลือผู้เสียหาย ในเวทีกลุ่มย่อย จังหวัดสระแก้ว วันที่ 17 ตุลาคม 2565 กล่าวว่า

“ค่าตอบแทนสูง แล้วยังออก ค่าใช้จ่ายกินอยู่ให้ก่อน ใครจะไม่อยากไป”

(ตัวแทนจากตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

2) ปัจจัยโครงสร้างสังคม สถานภาพทางสังคม สวัสดิการสังคม การเข้าถึงบริการของรัฐ โอกาสด้านแรงงาน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมที่ไม่ถูกต้องที่มุ่งเน้นความหุงหრა เช่น “เงินดี งานสบาย”

“นักศึกษาจบใหม่สมัยนี้ชอบงานสบาย นั่งโต๊ะสบายรายได้”

(ตัวแทนจากตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงแสน เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

“เด็กมีภาระค่าใช้จ่ายดูแลครอบครัว
ผ่อนรถ ผ่อนบ้าน ไม่มีรายได้ เขาก็จำเป็นต้องไป
ถึงเขารู้ว่าตรงนั้นเขาหลอกไปทำงานเรื่องของ Call Center
เขาก็ต้องไปเพราะประเทศไทยหรือจังหวัดของเรา
ไม่มีงานให้เขากำ พอไม่มีงานทำก็ต้องดิ้นรน”

(ตัวแทนจากแรงงานจังหวัดเชียงราย เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

3) ช่องโหว่ทางกฎหมาย (กฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมือง) เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยงอาศัยช่องว่างทางกฎหมายไม่สามารถเอาผิดได้ เช่น หลบหนีออกนอกประเทศเพื่อไปทำงานผิดกฎหมายแต่ไม่สามารถเอาผิดได้ เพราะกฎหมายไม่ครอบคลุม ส่งผลให้กระทำความผิดซ้ำได้ไม่เกรงกลัวกฎหมาย โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สะท้อนว่า

“ผมคิดว่ากฎหมายไทย เขาไปแบบผิดกฎหมายเข้ามาไม่ผิด
ถ้าไปไม่ถูกต้องกลับมาไทยต้องดำเนินคดีทางกฎหมาย
ใครจะไปทำงานแบบนี้อีกในอนาคตจะได้คิดที่ถ่วง
ตอนนี้ยังไม่มีใครขับเคลื่อนดูแลเรื่องกฎหมายอย่างจริงจังเลย”

(ตัวแทนแรงงานจังหวัดเชียงราย เวทีประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2565)

4.4.3 ปัจจัยเสริม

1) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบและเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์การค้ำมนุษย์มีความเข้มข้นขึ้น เกิดจากการว่างงาน ขาดรายได้เลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายที่มีรายได้ประจำอยู่แล้วขาดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจ จึงต้องหาทางเลือกในการแสวงหาแหล่งงานที่รายได้ดีแต่มีความเสี่ยงในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านแทน

2) จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วมีบริบทเชิงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์ ทั้งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคม

จังหวัดเชียงราย มีพรมแดนติดต่อกับเมืองสาต ท่าซี้เหล็ก ของประเทศเมียนมา และเมืองต้นฝิ่ง เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว ผู้เสียหายบางส่วนเสี่ยงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่ชุมชนค้ำมนุษย์และปัญหาพฤติกรรม

ที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่อำเภอที่ติดชายแดนไทย-เมียนมา และ ไทย-สปป.ลาว 5 อำเภอ คือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอเวียงแก่น นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายยังเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ตามนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZs) ที่มุ่งหมายเปลี่ยนพื้นที่ชายแดนสู่พื้นที่เศรษฐกิจใหม่และเป็นประตูเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิต ของประชาชน ตลอดจนแก้ปัญหาความมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จึงส่งผลให้มีประชาชนแฝงเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่มาก การแข่งขันในด้านการจ้างงานจึงสูงตามไปด้วย

จังหวัดสระแก้ว สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนั้นมีพรมแดนติดกับกัมพูชาเป็นระยะทางประมาณ 165 กิโลเมตร อีกทั้งยังมีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ คือ “ตลาดโรงเกลือ” ทำให้มีแรงงานจำนวนมากจาก กัมพูชาเคลื่อนย้ายเข้ามาและเคลื่อนย้ายผ่านจังหวัดสระแก้ว ขณะที่ในฝั่งกัมพูชามีบ่อนคาสิโนปอยเปตทั้ง 15 แห่ง ซึ่งดึงดูดให้นักพนัน โดยเฉพาะชาวไทยมุ่งไปแสวงโชคที่ปอยเปตจำนวนมาก การขยายตัวของแหล่งเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการตามแนวชายแดนของจังหวัดสระแก้ว จึงเป็นจุดเปราะบางให้เกิดอาชญากรรม ข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์ ได้ทุกเมื่อ

3) เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดอาชญากรรม ข้ามชาติได้

กรณีจังหวัดเชียงรายมีเส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมโยงไปยังประเทศในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขงตอนใต้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทาง R3A หรือ R3E เชื่อมโยงระหว่าง ไทย-ลาว-จีน และ เส้นทาง R3B หรือ R3W เชื่อมโยง ระหว่าง ไทย-เมียนมา-จีน และมีจุดผ่านแดนถาวรแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก (ไทย-เมียนมา) จุดผ่านแดนไทย-ลาว ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรอำเภอเชียงแสน-เมืองต้นผึ้ง อำเภอเชียงของ-เมืองห้วยทราย และจุดผ่อนปรนไทย-เมียนมา และไทย-ลาว ตลอดจนพรมแดนธรรมชาติจำนวนมาก ทำให้จังหวัดเชียงรายมีเส้นทางที่สุ่มเสี่ยงและถูกเครือข่าย ค้ามนุษย์ใช้เป็นเส้นทางการค้ามนุษย์ (3 สถานะ ต้นทาง ปลายทาง และทางผ่าน)

4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและวิถีการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดน การปฏิวัติด้านการ สื่อสารคมนาคมเชื่อมโยงโลกที่ไร้พรมแดน อันเป็นเครื่องมือสำคัญให้รูปแบบการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนและทวี ความรุนแรงมากขึ้น การใช้สื่อ social media เพื่อประชาสัมพันธ์และชักชวนประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้เข้าสู่ กระบวนการค้ามนุษย์ได้โดยง่าย

4.5 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกัน ปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ผลการศึกษาข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน รายละเอียดดังนี้

4.5.1 กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

จากการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ในส่วนของกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ ภูมิลำเนาในบริบทของประเทศไทย ได้มีกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการ ค้ามนุษย์ภายใต้ “แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือและ ค้ำครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565”²¹ จัดทำและกำกับดำเนินการ โดยคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 23 (1) และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีผลให้ใช้บังคับได้ตามพระราชบัญญัตินี้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็น

²¹ แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือค้ำครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการ บังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565

กรอบแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งกำหนดให้ทุกหน่วยงานด้านป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ใช้แผนปฏิบัติการนี้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในการดำเนินการและร่วมมือประสานงานกันระหว่าง หน่วยงานของรัฐกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response) เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ ประสบเหตุขณะออกปฏิบัติหน้าที่ หรือได้รับแจ้งเหตุหรือเบาะแสเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือบุคคลอันมีเหตุอันควรสงสัยว่าอาจมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หรือเมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลร้องขอความช่วยเหลือ หลบหนี หรือได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ออกมาจากหรือหลุดพ้นจากสถานที่ใดหรือการควบคุมดูแลของบุคคลอื่นใด ให้ถือว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าอาจเป็นผู้เสียหาย (Potential Victims of TIP/FL) ซึ่ง เจ้าหน้าที่ผู้เผชิญเหตุ (Front Line Practitioners) ของหน่วยงานด้านหน้า (First Responders) ต้องดำเนินการนำตัว เข้าสู่กระบวนการของกลไกการส่งต่อระดับชาติโดยพลัน โดยอาจซักถามและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามความ จำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งเตรียมความพร้อมโดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ให้หน่วยงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านหน้า (First Responders) จัดให้มีระบบการรับแจ้งเหตุเบาะแสหรือพฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำความผิดว่าด้วยการค้ามนุษย์ หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการผ่านช่องทางสายด่วน (Hotline) สื่อออนไลน์ หรือช่องทางอื่นใด ดังต่อไปนี้

- (1) การร้องเรียนของบุคคลที่สงสัยหรือเข้าใจว่าตนเองหรือผู้อื่นซึ่งตกเป็นผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบ จากการกระทำใดๆ อันมีลักษณะที่เข้าข่ายเป็นการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ
- (2) ประชาชนพบเห็นเบาะแสหรือพฤติกรรมที่น่าสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดข้างต้น หรือ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- (3) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรภาคเอกชนและประชาสังคม แจ้งเหตุหรือพฤติกรรม หรือ ข้อร้องเรียน
- (4) การตรวจแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ในงานประมง กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการ การทำงาน ของคนต่างด้าว และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (5) การรับแจ้งข้อมูลเบาะแสที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.2 เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้เผชิญเหตุ (Front Line Practitioners) หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านหน้า (First Responders) ได้รับแจ้งข้อมูลเบาะแสหรือพฤติกรรม หรือประสบเหตุด้วยตนเอง ซึ่งการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในแผนปฏิบัติการนี้

- (1) พฤติกรรมที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบรูปแบบต่างๆ
- (2) การทำงานหรือให้บริการที่ผิดปกติ หรืออาจฝ่าฝืนกฎหมาย
- (3) ลักษณะวิธีการของการกระทำของเจ้าของ ผู้ครอบครอง ผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบกิจการ โรงงาน หรือยานพาหนะ นายจ้าง หรือหัวหน้างาน ที่กระทำต่อลูกจ้าง หรือบุคลากรที่อยู่ใน ความควบคุมดูแล ซึ่งอาจเข้าข้อบ่งชี้ตัวอย่างหนึ่งตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) การตรวจคัดกรองเบื้องต้นตามที่คณะกรรมการ ปคม. กำหนด

1.3 การรับแจ้งเหตุ ให้เจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องและ/หรือแผนประทุษกรรมของ การกระทำความผิด เมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวแล้ว พบว่ามีเบาะแสหรือเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิด หรือมีบุคคลผู้ต้องสงสัย ให้ส่งข้อมูลต่อให้หน่วยที่เกี่ยวข้อง หรือชุดเคลื่อนที่เร็วดำเนินการ ทั้งนี้ ให้เจ้าหน้าที่ วิเคราะห์และติดตามผลตรวจสอบความเชื่อมโยงของข้อมูล ติดตามความคืบหน้า และรายงานผลเสนอผู้บังคับ บัญชา เพื่อพิจารณาเริ่มขั้นตอนการคัดกรองเบื้องต้นต่อไป

1.4 เพื่อประโยชน์ในการเผชิญเหตุให้ผู้รับแจ้งเหตุเก็บรวบรวมเบาะแสเบื้องต้นให้ได้มากที่สุดเกี่ยวกับข้อมูล พฤติการณ์หรือแผนประทุษกรรมในการกระทำความผิด เช่น

- (1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทั่วไป ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ประวัติ ภูมิหลัง ถิ่นที่อยู่ ระดับการศึกษา และความจำเป็นอื่นใด ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนในการที่ทำให้ต้องตกเป็นผู้เสียหาย
- (2) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในที่ทำงาน
- (3) สภาพการจ้าง ระยะเวลาในการจ้าง สถานที่ทำงาน วันทำงาน วันหยุด
- (4) มีการชักจูงให้ทำงานอย่างไร เช่น สวัสดิการดี รายได้ดี แต่ไม่เป็นไปตามสัญญาหรือเป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อเพื่อสมัครใจ
- (5) มีการใช้กำลังประทุษร้ายหรือไม่ ใช้สารเสพติด ยาเสพติด เป็นต้น หรือไม่
- (6) ถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยว ข่มขู่ หรือมีพฤติกรรมอย่างอื่นที่แสดงถึงการใช้อำนาจควบคุมเสรีภาพหรือไม่
- (7) กรณีบุคคลต่างด้าว เข้าเมืองมาถูกต้องหรือไม่ เข้ามาโดยผ่านช่องทางใด
- (8) กรณีมีการจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าความเป็นจริง หรือให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าจ้าง
- (9) กรณีชักจูงด้วยค่าจ้างแรงงานสูงเกินจริง หรือให้ความสะดวกในการนำพาคณะต่างด้าวเข้าเมือง โดยมีข้อบ่งชี้ด้วยกฎหมาย
- (10) ข้อมูลอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.5 ให้หน่วยงานด่านหน้า จัดระบบการตรวจ และการเฝ้าระวัง โดยใช้มาตรการเชิงรุก ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานในพื้นที่ชายแดน จังหวัดชายทะเล พื้นที่เสี่ยงที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติในทุกภาคส่วน หน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้ตรวจแรงงาน รวมถึงสถานที่บริเวณหรือในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่อาจตรวจพบมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

2) ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process) เป็นการนำผู้มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นผู้เสียหายเข้าสู่การซักถามพฤติกรรม แสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้นั้น และให้ความช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเบื้องต้นตามความจำเป็น เป็นรายกรณี ซึ่งอาจจัดให้มีการตรวจร่างกายและสังเกตสภาพจิตใจของบุคคลดังกล่าว เพื่อประเมินข้อบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่ผู้เผชิญเหตุอาจมีเหตุผลเพียงพอหรือมีเหตุอันควรที่จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการแสวงหาประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อนำผู้ที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (Presumed Victims of TIP/FL) ดังกล่าวเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระยะเวลาฟื้นฟูไตร่ตรอง (Reflection Period - RP) หรือหากไม่พบว่ามีพฤติกรรมตามข้อบ่งชี้แต่อย่างใด ก็อาจส่งตัวบุคคลดังกล่าวต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

2.1 การคัดกรองเบื้องต้น ให้หน่วยงานเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติ ดังนี้

- (1) รับข้อมูลรายงานพฤติกรรมแผนประทุษกรรมของการกระทำความผิดเบื้องต้น รวมทั้งเบาะแสอื่น เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย และต้องอยู่ร่วมเพื่อให้ข้อมูลและ/หรือคำแนะนำ จนเสร็จสิ้นกระบวนการสัมภาษณ์เพื่อคัดกรองเบื้องต้น
- (2) ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานด่านหน้า มอบหมายเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลของหน่วยงาน สอบถามข้อเท็จจริงโดยการซักถามข้อมูลตามแนวทางการคัดกรอง และข้อบ่งชี้การค้ามนุษย์หรือแรงงานบังคับ
- (3) กรณีที่มีความซับซ้อน อาจพิจารณาจัดเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์เข้าร่วมรับฟังข้อเท็จจริงที่ได้จากการซักถามคัดกรองเบื้องต้น ประชุมหารือว่าการกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าว มีเหตุอันควร สงสัยได้ว่าอาจเข้าข่ายเป็นการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หรือไม่

- (4) ให้นำหน่วยงานที่ทำหน้าที่คัดกรองจัดหาสถานที่สำหรับการคัดกรองเบื้องต้น โดยใช้งบประมาณ หรือเงินกองทุนตามที่ระเบียบกำหนด
- (5) ให้นำหน่วยงานที่ทำหน้าที่คัดกรองจัดเตรียมล่ามแปลภาษาไว้
- (6) ให้นำเจ้าหน้าที่ผู้ทำการคัดกรอง พิจารณาใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานการตรวจคัดกรองเบื้องต้น ที่คณะกรรมการ ปคม. กำหนด

2.2 กรณีที่ต้องนำบุคคลเข้าสู่การคัดกรอง ให้ดำเนินการโดยไม่ชักช้า โดยให้หน่วยงานด้านหน้า จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ กลไกในการคัดกรองให้เพียงพอ ตามแนวทางที่แผนปฏิบัติการนี้กำหนด

2.3 กรณีเจ้าหน้าที่ผู้เผชิญเหตุดำเนินการคัดกรองฝ่ายเดียว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะต้องมีประสบการณ์ หรือผ่านการฝึกอบรมให้ใช้กลไกการส่งต่อระดับชาติและมาตรฐานการปฏิบัติงานการตรวจคัดกรองเบื้องต้น

2.4 ให้ดำเนินการซักถามคัดกรองเบื้องต้นให้ห่างจากสถานที่ซึ่งอาจมีการแสวงหาประโยชน์ หรือห่างจากผู้อาจเป็นผู้เสียหายคนอื่นๆ รวมทั้ง นายจ้าง หัวหน้าคนงานหรือผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดให้มากที่สุด หรือจัดสถานที่ที่ผู้อาจเป็นผู้เสียหายรู้สึกปลอดภัยที่จะเปิดเผยพฤติกรรมให้กับเจ้าหน้าที่ผู้คัดกรอง

2.5) ในการซักถามคัดกรองคนต่างด้าว ห้ามมิให้ใช้ล่ามที่อาจมีส่วนได้ส่วนเสีย หรือล่ามของฝ่ายนายจ้าง ทั้งนี้ให้หน่วยงานด้านหน้าเตรียมการเรื่องล่ามแปลภาษาให้เพียงพอและเหมาะสมกับสถานการณ์ในพื้นที่

2.6 กรณีมีเหตุผลเพียงพอ ทั้งจากการซักถามคัดกรองเบื้องต้น และจากข้อบ่งชี้ที่ตรวจพบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างประกอบกัน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ โดยให้นำตัวออกจากสถานที่อันอาจก่อให้เกิดอันตราย ให้นำไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย และรอการตรวจสอบยืนยันเพิ่มเติม ภายในขอบเขตที่เป็นไปได้และยึดหลักการว่า ผู้ที่ถูสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ จะต้องไม่อยู่ในภาวะถูกควบคุมตัวโดยให้เคารพต่อสิทธิความเป็นส่วนตัว และการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นความลับ

2.7 ให้หน่วยงานด้านหน้าจัดให้มีการชี้แจงทำความเข้าใจ หรือฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ในการคัดกรองเบื้องต้น โดยใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานการตรวจคัดกรองเบื้องต้น ตามที่คณะกรรมการ ปคม. กำหนด 4.8 กรณีการคัดกรองเบื้องต้นไม่ปรากฏพฤติกรรมตามข้อบ่งชี้ว่าอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ให้ส่งต่อหน่วยงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3) ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures) เป็นการนำผู้ที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการแสวงหาประโยชน์ อย่างหนึ่งอย่างใด (Presumed Victims of TIP/FL) เข้าสู่กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงตามข้อบ่งชี้เพิ่มเติม ด้วยการสัมภาษณ์ซักถาม พิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงตามคำให้สัมภาษณ์ และรวบรวมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม รวมทั้งประเมินความพร้อมของผู้ที่สันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายดังกล่าว โดยทีมสหวิชาชีพอาจเริ่มกระบวนการคัดแยกอย่างเป็นทางการ เมื่อบุคคลที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายนั้นมีความพร้อม ประกอบกับมีข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ที่แสวงหามาได้เพียงพอ หากพบว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายก็ให้แจ้งสิทธิและสอบถามความสมัครใจในการเข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง หรือหากบุคคลดังกล่าวไม่เข้าข่ายเป็นผู้เสียหาย ก็ให้ส่งตัวต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป แล้วแต่กรณี

3.1 ก่อนการคัดแยกบุคคลที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหาย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดให้มีการช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเบื้องต้นตามความจำเป็นในช่วงระยะเวลาฟื้นฟูไตร่ตรอง (Reflection Period) ได้ไม่เกิน 15 วัน ทั้งนี้ ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.จว.) หรือโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ ดังนี้ กรณีบุคคลต่างด้าวที่เดินทางเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีเอกสารประจำตัว ให้พิจารณาใช้อำนาจตามมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อนำส่งบุคคลที่สันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหาย เข้าสู่ช่วงระยะเวลา

เวลาฟื้นฟูไต่ตรองในสถานที่ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองกำหนด กรณีคนไทยหรือบุคคลต่างด้าวที่มีเอกสารประจำตัวถูกต้อง หากยังไม่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล แก่เจ้าหน้าที่ อาจใช้ช่วงระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรองสำหรับเตรียมความพร้อมในการให้ข้อมูล โดยบุคคลดังกล่าว อาจอยู่ในสถานที่ที่จัดไว้ให้ หรือกลับไปอยู่ในพื้นที่ตามความประสงค์ของบุคคลดังกล่าว และให้กำหนดช่องทางการติดต่อบุคคลดังกล่าวไว้ด้วย ทั้งนี้ หากจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลดังกล่าวไว้ให้พิจารณาใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาเป็นผู้เสียหายไม่สมัครใจ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในห้วงระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรอง ดังนี้

- (1) กระทรวงมหาดไทยโดยจังหวัด รับผิดชอบในการจัดหาสถานที่ เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับให้ความช่วยเหลือคุ้มครองความปลอดภัยเบื้องต้น และสำหรับใช้เป็นสถานที่เพื่อการคัดแยก
- (2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง รับผิดชอบในการพิจารณาใช้อำนาจการควบคุมตัวตามกฎหมาย
- (3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงแรงงาน รับผิดชอบการจัดบริการที่เหมาะสมตามความต้องการของบุคคล เช่น การให้บริการด้านปัจจัยสี่ การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู และการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข ผู้ประสานด้านภาษา (ล่าม) รวมทั้งองค์กรภาคประชาสังคม

3.2 ในห้วงระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรองให้มีการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงตามข้อบ่งชี้เกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ โดยการประเมินความพร้อมของผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายเป็นระยะ เมื่อบุคคลดังกล่าวมีความพร้อมหรือเมื่อผ่านพ้นระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรอง (ไม่เกิน 15 วัน) ให้ทีมสหวิชาชีพ ดำเนินการเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์คัดแยกผู้เสียหายอย่างเป็นทางการได้

3.3 ทีมสหวิชาชีพเริ่มกระบวนการคัดแยก โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล หรือรวบรวมข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับ ข้อบ่งชี้ และเมื่อพิจารณาร่วมกันว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หรือไม่ หากทีมสหวิชาชีพลงความเห็นว่าเป็นผู้เสียหาย และได้ดำเนินการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบแล้ว

- (1) กรณีสมัครใจเข้ารับการคุ้มครอง ให้นำส่งสถานคุ้มครองของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (2) กรณีไม่สมัครใจเข้ารับการคุ้มครอง ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือกระทรวงแรงงาน ติดตามให้การช่วยเหลือตามสภาพปัญหา และสิทธิตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.4 หากทีมสหวิชาชีพมีประเด็นไม่สามารถลงความเห็นเป็นที่ยุติได้ร่วมกัน ให้รวบรวมข้อมูลหลักฐานทั้งหมดส่งต่อให้คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญระดับชาติ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด

3.5 กรณีการคัดแยกปรากฏว่าไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ให้ส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

4) ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process) เป็นการนำผู้ที่ทีมสหวิชาชีพระบุตัวในการคัดแยกว่าเป็นผู้เสียหาย (Identified Victims of TIP/FL) เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือคุ้มครองในสถานคุ้มครอง โดยอาจมีระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรองหรือไม่ก็ตามแล้วแต่กรณี ในสถานคุ้มครองของรัฐหรือที่ได้รับอนุญาตจากรัฐ ซึ่งต้องจัดให้มีการประเมินความช่วยเหลือเป็นรายกรณี (Victim Care Assessment) การจัดทำรายงานผลกระทบต่อบาดแผลทางจิตใจ (Victim Impact Statement) รวมทั้งการให้บริการของรัฐในการบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ และเตรียมการส่งกลับคืนสู่สังคมไปยังประเทศต้นทาง หรือภูมิภาคเนาของผู้เสียหาย สำหรับผู้ที่ถูกระบุตัวว่าเป็นผู้เสียหายคนใดไม่สมัครใจเข้าสถานคุ้มครอง ก็จะได้รับบริการช่วยเหลือคุ้มครองโดยหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามสิทธิและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.1 ผู้เสียหายซึ่งได้รับทราบสิทธิและมีความประสงค์เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะเข้าสู่ช่วงระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรองอีกครั้ง ตามกระบวนการของสถานคุ้มครอง เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยาสภาพจิตใจ และเตรียมความพร้อมเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีในชั้นอัยการ และชั้นศาล ภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 วัน ทั้งนี้ หากมีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาที่เกินกว่านี้ให้พิจารณาเป็นรายกรณี โดยเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญระดับชาติพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด โดยอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจากภายนอกมาเข้าร่วมให้ความเห็นหรือคำปรึกษาด้วยก็ได้

4.2 ในช่วงระยะเวลาฟื้นฟูไต่ตรอง สถานคุ้มครองจะจัดให้มีการประเมินความพร้อมของผู้เสียหายเป็นระยะ เพื่อสอบถามความพร้อมในการตัดสินใจว่าจะสมัครใจหรือไม่สมัครใจให้ความร่วมมือในกระบวนการทางคดี

4.3 สำหรับผู้เสียหายที่ไม่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือกระทรวงแรงงาน แล้วแต่กรณี ติดตามให้การช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นระยะ และดำเนินการสอบถามความสมัครใจในการให้ความร่วมมือในกระบวนการทางคดีด้วยเช่นกัน

4.4 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้ยึดหลักการสำคัญว่า ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะไม่ถูกดำเนินคดีสำหรับความผิดที่กระทำโดยเป็นผลโดยตรงจากการที่บุคคลนั้นตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ภายใต้บังคับตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ กฎหมายยังให้การคุ้มครองผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นใดซึ่งแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ทราบว่ามีกรกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งและอาญา ตามมาตรา 13/1 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4.5 ให้ใช้มาตรการทุกรูปแบบเพื่อให้ผู้เสียหายที่ให้ความร่วมมือเป็นพยานได้รับความปลอดภัย มีการรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การบำบัดฟื้นฟู เยียวยา ฝึกทักษะอาชีพหรือจัดบริการตามความเหมาะสม รายกรณี จนกระทั่งผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ และไม่กลับมาเป็นผู้เสียหายซ้ำ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีการจัดตั้งกลไกทางการเพื่อโดยกำหนดกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนาประเทศไทย แต่แนวทางการทำงานไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์จริงเมื่อต้องมีการเผชิญเหตุและให้ความช่วยเหลือ ด้วยเพราะผู้เสียหายส่วนใหญ่ไปทำงานในลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ตั้งแต่กระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้ว พบว่ากลไกการให้ความช่วยเหลือเพื่อผู้เสียหายโดยส่วนใหญ่ เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายเมื่อมาถึงประเทศไทยแล้ว โดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะการให้ความช่วยเหลือในด้านการคุ้มครองผู้เสียหายและด้านกฎหมาย กล่าวคือ ในด้านการคุ้มครองผู้เสียหาย เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือหลายภาคส่วน เป็นไปตามข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งพบว่าผู้เสียหายที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายได้นั้น ทันทันทีที่เผชิญเหตุและได้รับความช่วยเหลือกลับภูมิลำเนาประเทศไทย จะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการคัดกรองผู้เสียหายโดยสหวิชาชีพ เพื่อยืนยันว่าผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือนั้นเป็นผู้เสียหายและควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งในขั้นตอนนี้มีปัญหาและอุปสรรคในการคัดกรองผู้เสียหายค่อนข้างมาก ด้วยเป็นขั้นตอนที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงและพิจารณาตามข้อกำหนดของกฎหมาย โดยเฉพาะซึ่งมีการพิจารณาหลายองค์ประกอบ ดังนั้น เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งในส่วนของกฎหมายและทักษะในการสัมภาษณ์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ให้สอดคล้องกัน จึงจะสามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหายได้ และดำเนินการเข้าสู่กระบวนการต่อไป

นอกจากนี้ยังพบประเด็นปัญหาในขั้นตอนของการเผชิญเหตุ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกตามกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายอันเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ต้องประสานความร่วมมือในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะประเทศปลายทางเพื่อนำผู้เสียหายกลับภูมิลำเนา อนึ่งในขั้นตอนนี้ภายหลังให้การช่วยเหลือผู้เสียหายกลับภูมิลำเนาแล้ว

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย ได้แก่ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด) และพนักงานสอบสวนเพื่อรวบรวมหลักฐาน รวบรวมสำนวน โดยสรุปสำนวนนี้ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อคัดกรอง และให้ความคุ้มครองด้านกฎหมายโดยดำเนินการส่งฟ้องพนักงานอัยการให้ส่งฟ้องศาลคดีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และดำเนินการเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

กรณีคนไทยที่ได้รับการช่วยเหลือเข้าข่ายการเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ผู้เสียหายจะได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น คือ

- (1) ได้รับการคุ้มครองจากหลายภาคส่วนอันเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่กลับมายังภูมิลำเนาที่มีความเสี่ยงที่จะถูกทำร้าย และอาจไม่ปลอดภัยเนื่องจากรับรู้ความลับของผู้กระทำความผิด จะได้รับการคุ้มครองพยานโดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคุ้มครองความปลอดภัย
- (2) ภายหลังจากได้รับการช่วยเหลือในทันทีและได้รับการยืนยันว่าผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือกลับภูมิลำเนาประเทศไทยเข้าข่ายการเป็นผู้เสียหาย ในระหว่างรวบรวมพยานและหลักฐานสำคัญเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมาย ผู้เสียหายจะต้องเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองโดยเข้าบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดเชียงราย กรณีที่เป็นเพศหญิง แต่หากเป็นผู้เสียหายที่เป็นเพศชายจะได้รับการคุ้มครองโดยส่งไปยังสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย บางกรณีพักอยู่กับองค์กรภาคเอกชน เช่น มูลนิธิศูนย์ชีวิตรใหม่ และมูลนิธิเดสทินีเรสคิว รวมถึงองค์กรภาคเอกชน หรือมูลนิธิในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น มูลนิธิบ้านราฟา

ในกรณีผู้เสียหายรับความช่วยเหลือเป็นเงิน จะมีเงิน 2 กองทุน ได้แก่

1) กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจะต้องกรอกคำร้องเพื่อรับการช่วยเหลือ เช่น ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และขาดประโยชน์ทำมาหาได้ (วันแรกที่เดินทางออก-กลับภูมิลำเนา) วันละ 300 บาท ไม่เกิน 365 วัน

2) กองทุนยุติธรรม ให้การช่วยเหลือในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อร่างกาย เช่น มีการถูกทำร้ายร่างกาย มีอาการบาดเจ็บ สูญเสียอวัยวะ เสียชีวิต

ท้ายที่สุดเมื่อกระบวนการดำเนินคดีและเบิกความในชั้นศาลแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อคืนสู่สังคมหรือกลับบ้าน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเริ่มดำเนินการหลังเบิกความในชั้นศาล แม้ว่าจะยังไม่มีการพิพากษาคดีและคำสั่งศาลก็ตาม ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้ในการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่าในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายไม่มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและไม่ต้องคุ้มครองพยาน ภายหลังจากได้รับการช่วยเหลือและเข้าสู่กระบวนการคัดกรองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มีผู้เสียหายบางส่วนที่ไม่ประสงค์เข้าพักยังสถานที่ที่จัดให้ ซึ่งได้มีการเดินทางกลับภูมิลำเนาบ้านเกิด โดยพบว่าผู้เสียหายบางรายได้มีการกลับไปทำงานยังประเทศปลายทาง (กัมพูชา หรือลาว) โดยเป็นงานในลักษณะเดิมซ้ำโดยเปลี่ยนนายจ้างและสถานที่ทำงาน

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการกิจกรรมสนทนา ในประเด็นกรอบการดำเนินงาน NRM ของสหวิชาชีพและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้ว สะท้อนประเด็นปัญหาและอุปสรรคของกลไกให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย จำแนกขั้นตอนการปฏิบัติตามกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.2 สรุปภาพรวมการปฏิบัติตามกลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายของสหวิชาชีพในพื้นที่จังหวัด เชียงรายและจังหวัดสระแก้ว

ขั้นตอน	มุมมองสภาพปัจจุบัน	องค์กรจังหวัด เชียงราย	องค์กรจังหวัด สระแก้ว
1. ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response)	<ul style="list-style-type: none"> ไม่มีหน่วยงานระดับต่างประเทศที่ช่วยประสานเมื่อเผชิญเหตุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการประชุมการทำงานเป็นเนื้อเดียวกันเพื่อขจัดปัญหาการดำเนินงานอย่างจริงจัง เมื่อเผชิญเหตุจะอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวทาง Application ไลน์ เพื่อติดต่อประสานงานระดับท้องถิ่น (แขวง-อำเภอ) การดำเนินการช่วยเหลือ ผู้เสียหายหรือญาติติดต่อประสานงานหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือเอง แล้วหน่วยงานนั้นส่งต่องานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับแจ้งเหตุผ่านเครือข่ายขององค์กร ไม่สามารถดำเนินการได้โดยตรง ส่งต่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ในการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือจะสามารถทำได้กรณีมีเอกสารยืนยันตัวตน 	<ol style="list-style-type: none"> ตรวจคนเข้าเมือง เชียงแสน ตรวจคนเข้าเมือง แม่สาย กองร้อยอาสารักษาดินแดน อำเภอ เชียงแสน พมจ.เชียงราย มูลนิธิ FOCUS จัดหางานจังหวัด เชียงราย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ กองกำลังผาเมือง 	<ol style="list-style-type: none"> กองอำนวยการรักษาความมั่นคงฯ ศุภนิมิต สระแก้ว สำนักงานประสานงานชายแดนไทย-กัมพูชา พมจ.สระแก้ว ตรวจคนเข้าเมือง สระแก้ว
2. ขั้นตอนการคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process)	<ul style="list-style-type: none"> กระทรวงแรงงานมีแบบการคัดกรองแรงงานเบื้องต้น เพื่อส่งต่อสู่กระบวนการอื่นต่อไป มีมาตรฐานการคัดกรองผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงาน SOP แต่เน้นประเด็นแรงงานผิดกฎหมาย ผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องฯ ยังขาดองค์ความรู้ในมิติด้านการค้ามนุษย์ มีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการคัดกรองกรณีผู้เสียหาย นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานยังขาดทักษะในการสัมภาษณ์ และการวินิจฉัยข้อมูลที่สอดคล้องทั้งกับข้อกำหนดทางกฎหมายกับข้อเท็จจริงของผู้เสียหาย 	<ol style="list-style-type: none"> จัดหางานจังหวัด เชียงราย มูลนิธิ FOCUS แรงงานจังหวัด เชียงราย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ 	<ol style="list-style-type: none"> จัดหางาน จังหวัดสระแก้ว สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ พมจ.สระแก้ว สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
3. ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures)	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนงาน มีองค์ความรู้ด้านการค้ามนุษย์ที่แตกต่างกัน มีผลการประสานงานและส่งต่อการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่รับผิดชอบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน ทีมสหวิชาชีพแม้จะมีบทบาทในคัดแยกผู้เสียหาย แต่บางส่วนก็กระทบกับงานประจำ 	<ol style="list-style-type: none"> พมจ.เชียงราย จัดหางานจังหวัด เชียงราย มูลนิธิ FOCUS สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ 	<ol style="list-style-type: none"> พมจ.สระแก้ว จัดหางานจังหวัด สระแก้ว สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ แรงงานจังหวัด สระแก้ว

ขั้นตอน	มุมมองสภาพปัจจุบัน	องค์กรจังหวัด เชียงราย	องค์กรจังหวัด สระแก้ว
4. ขั้นตอนการ คุ้มครอง (Victim Protection Process)	<ul style="list-style-type: none"> ไม่มีสถานที่คุ้มครองผู้เสียหายระหว่างรอการพิจารณาการดำเนินการ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่ยืดหยุ่นกับการปฏิบัติงานจริง ส่งผลให้ต้องอาศัยกลไกของภาคส่วนอื่น ๆ จากมูลนิธิที่เป็นภาคีเครือข่ายมาหนุนเสริมการทำงาน การประเมินความพร้อมของผู้เสียหายก่อนกลับภูมิลำเนา งานที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไปทำส่วนใหญ่กฎหมายไม่คุ้มครอง ผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือบางส่วน ไม่ได้อยู่จนครบกระบวนการ โดยพบว่ามีการลักลอบข้ามแดนกลับไปทำงานในลักษณะเดิม 	<ol style="list-style-type: none"> พมจ.เชียงราย มูลนิธิ FOCUS สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ 	<ol style="list-style-type: none"> พมจ.สระแก้ว สถานคุ้มครองสวัสดิภาพฯ

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์ในแต่ละพื้นที่ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการทำงานเพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายหลังจากกลับมาถึงภูมิลำเนาประเทศไทย แต่เนื่องจากข้อจำกัดในด้านการทำงานที่ปรากฏให้เห็นอยู่มาก โดยเฉพาะในขั้นตอนของการคัดกรองผู้เสียหายที่ข้อกำหนดกำหนดให้มีการคัดกรองโดยใช้เกณฑ์คัดกรองตามคู่มือ SOP มาตรฐานการปฏิบัติงานการตรวจคัดกรองเบื้องต้นซึ่งเป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นโดยกระทรวงแรงงานเพื่อแสวงหาข้อบ่งชี้สำหรับบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยได้ว่าจะอาจจะเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน แรงงานบังคับ หรือการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 61 นั้น เป็นเกณฑ์การคัดกรองที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง ซึ่งมีผลต่อกระบวนการให้ความช่วยเหลือ และกลไกการทำงานที่เป็นระบบราชการ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการทำงานตามสายบังคับบัญชาและต้องรออำนาจลงนามสั่งการจึงจะสามารถปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในแต่ละกรณีได้ มีผลให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้า

ดังนั้นกรณีที่มีการเผชิญเหตุผู้เสียหายที่เป็นกรณีเร่งด่วน ทำให้ต้องมีการบูรณาการความร่วมมือโดยดำเนินการให้ความช่วยเหลือผ่านองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นภาคีเครือข่าย อาทิ มูลนิธิศุภนิมิตฯ มูลนิธิเพื่อความเข้าใจเด็ก (FOCUS) มูลนิธิศูนย์ชีวิตใหม่ และมูลนิธิเดสทินีเรสคิว ฯลฯ ซึ่งในบางกรณีต้องใช้ความสัมพันธ์ของเครือข่ายส่วนตัวที่รู้จักให้ติดต่อไปประเทศปลายทางเพื่อขอความร่วมมือให้การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงพัฒนาแนวทางการให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของประเทศไทยให้เอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการทำงานในขั้นตอนการเผชิญเหตุที่สอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง เพื่อให้เท่าทันต่อการช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และให้สอดคล้องกับแนวทางการทำงานช่วยเหลือผู้เสียหายของประเทศที่อยู่ปลายทาง (กัมพูชาและลาว) ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษากลไกการทำงานเพื่อช่วยเหลือด้านการค้ามนุษย์ในลำดับต่อไป

4.5.2 กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง (กัมพูชาและลาว)

ผลการศึกษาระบบการให้ความช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) พบว่ากระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายใช้วิธีการบูรณาการความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับความเร่งด่วนในการช่วยเหลือของผู้เสียหายในแต่ละกรณีในขั้นตอนการเผชิญเหตุ โดยพบว่ามี 2 รูปแบบ

รูปแบบที่หนึ่ง คือกรณีผู้เสียหายประสบปัญหาการค้ามนุษย์หรือปัญหาการทำงานในประเทศปลายทาง แต่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง โดยเสียค่าปรับตามกฎหมาย (ด่าน ตม.) จึงมีการบันทึกข้อมูลหลักฐานว่ามีการเดินทางไปทำงานยังประเทศปลายทาง แต่สามารถกลับมาได้เองโดยใช้กลไกการประสานผ่านหน่วยงานภาคพื้นในประเทศไทยกับประเทศปลายทาง เพื่อจ่ายค่าเสียหายสำหรับเดินทางกลับ โดยในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ของประเทศปลายทางจะเข้าพื้นที่ประสานไปยังนายจ้างเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ย กรณีนี้ภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จะดำเนินการประสานกับหน่วยงานในประเทศปลายทางที่เกิดเหตุ ซึ่งพบปัญหาเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระหว่างรัฐกับรัฐในประเทศปลายทาง ที่ไม่มีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบชัดเจน เนื่องจากมีโครงสร้างองค์กร รวมถึงกลไกการทำงาน – กฎหมายแตกต่างกัน ดังรูปภาพที่ 4.6

ผู้เสียหายช่วยเหลือตนเองกลับประเทศ โดยประสานความร่วมมือในการไต่สวน โดยมีสาเหตุโดนบังคับใช้แรงงาน และไล่ออกจากที่พัก

ภาพที่ 4.6 กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จากประเทศไทยปลายเพื่อนำส่งกลับประเทศไทย รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่สอง การพยายามหาทางติดต่อกับคนรู้จัก หรือสื่อต่างๆ ในหลากหลายช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ อาทิ ติดต่อกับโทรศัพท์มือถือ (โดยใช้ Line หรือ FB ส่วนตัว) หาญาติ เพื่อให้ญาติดำเนินการแจ้งเรื่องต่อทางการ รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ประสานการให้ความช่วยเหลือ หรือติดต่อกับสื่อ โดยใช้โทรศัพท์มือถือที่ขอรหัสไว้ หรือโพสต์ข้อความช่วยเหลือในกลุ่มคนทำงานในประเทศปลายทาง (เป็นกลุ่มที่สร้างขึ้นมาจากแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และช่องทางการเข้าถึงข้อมูลเพื่อขอรับการให้ความช่วยเหลือจากรัฐ และภาคส่วนต่างๆ) อนึ่งช่องทางการสื่อสารนี้เป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มผู้ที่เดินทางไปทำงานในประเทศปลายทางแบบผิดกฎหมาย ด้วยมีการแนะนำบอกต่อ เพื่อให้สามารถขอความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศไทย กรณีที่งานในประเทศปลายทางไม่ปลอดภัย และมีสัญญาณอันตราย) รูปแบบของการให้ความช่วยเหลือจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคพื้นที และภาครัฐของไทย ประสานไปยังหน่วยงานภาคพื้นทีของประเทศปลายทาง เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย (ภาพที่ 4.7)

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายเพื่อนักกลับภูมิลำเนาประเทศไทย สามารถดำเนินการได้โดยการประสานผ่านสถานทูตไทยประจำประเทศปลายทาง เพื่อประสานขอความช่วยเหลือ โดยสามารถใช้ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ เพื่อส่งข้อมูลผู้เสียหายและพิกัดตำแหน่งของผู้เสียหาย เพื่อประสานเจ้าหน้าที่ในประเทศปลายทางเข้าพื้นที่ เพื่อให้การช่วยเหลือในการนำผู้เสียหายออกจากที่พักหรือที่ทำงาน โดยกรณีนี้จะสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าวิธีอื่นๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจะมีความรวดเร็วในขั้นตอนการประสานงาน แต่ในกรณีเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับความร่วมมือเห็นชอบจากคณะกรรมการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงจะสามารถเข้าไปในพื้นที่ เพื่อนำพาผู้เสียหายกลับภูมิลำเนาได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ค่อนข้างมีความล่าช้าและเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ในประเทศปลายทางที่ต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

แต่ทว่าการติดต่อโดยระบบราชการแบบรัฐต่อรัฐ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถทำหนังสือสั่งการไปยังหน่วยงานภาคพื้นทีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดนในแต่ละอำเภอท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประสานเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานภาคพื้นทีในประเทศปลายทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำหรับเข้าไปให้ความช่วยเหลือ กลับว่ามีอุปสรรคทั้งในเรื่องของระเบียบราชการ และการใช้อำนาจสั่งการที่ต้องดำเนินการแบบเป็นขั้นเป็นตอน เป็นผลสืบเนื่องให้กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในประเทศปลายทางนั้นมีความล่าช้า อีกทั้งการประสานขอความช่วยเหลือในประเทศปลายทางยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย รวมถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย เนื่องจากผู้เสียหายที่ต้องให้ความช่วยเหลือจากปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศปลายทาง (กัมพูชาและลาว) นั้น เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการข้ามไปทำงานแบบผิดกฎหมาย ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการเข้าไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งกฎหมายของประเทศไทย และประเทศปลายทางไม่เอื้อต่อการเข้าไปจัดการได้ จึงมีผลกระทบในประเด็นดังกล่าว โดยถือได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความเปราะบาง จึงต้องมีการจัดประชุมหรือเพื่อหาแนวทางการแก้ไขทั้งในส่วนของการป้องกันคนไทยไม่ให้ไปทำงานแบบผิดกฎหมาย รวมถึงการจัดตั้งกลไกในการให้ความช่วยเหลือด้วย อันมีขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือ

กล่าวได้ว่า การข้ามไปทำงานในประเทศกัมพูชาและประเทศไทยของคนไทยที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ส่วนใหญ่พบว่าเป็นการลักลอบข้ามแดนเพื่อไปทำงานแบบผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาการค้ามนุษย์ที่ผู้เสียหายเผชิญโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาการถูกบังคับใช้แรงงาน โดยมีสัญญาจ้างงานไม่เป็นธรรม และใช้สัญญาจ้างงานเพียงภาษาจีน ได้รับค่าจ้างลักษณะการขูดหนี้ มีการนำหนี้สินมาเป็นเงื่อนไขของการทำงาน ซึ่งเข้าข่ายการค้ามนุษย์ตามกฎหมายของประเทศไทย แต่ในประเทศปลายทางเป็นพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการบริหารจัดการโดยต่างชาติ ซึ่งมีกฎหมายและข้อกำหนดในการทำงานของตนเอง กรณีเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับความร่วมมือเห็นชอบจากคณะกรรมการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงจะสามารถให้ความช่วยเหลือได้

ในส่วนของสหวิชาชีพด้านการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทำงานในฝั่งประเทศไทยจะไม่สามารถข้ามแดนเพื่อไปให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายเองได้ จึงต้องมีการประสานความร่วมมือกับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศปลายทาง โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างผู้เสียหายกับเจ้าหน้าที่ในประเทศปลายทาง ดังนั้นการแจ้งพิกัดตำแหน่งจึงมีความคลาดเคลื่อน นอกจากนี้ยังพบว่าในการประสานให้ความช่วยเหลือไปยังฝั่งประเทศปลายทาง ยังไม่มีโครงสร้างตำแหน่งที่ชัดเจน ในการประสานขอความร่วมมือแต่ละครั้ง จึงเป็นลักษณะของการสับสนในการทำงานเพราะไม่มีผู้รับผิดชอบหน้าที่ประจำ

กล่าวได้ว่า แม้ประเทศไทยจะมีมีกลไก NRM ที่ระบุโครงสร้างคณะทำงานชัดเจน โดยสามารถประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้เสียหายคืนกลับสู่ภูมิลำเนาในแต่ละกรณี แต่เนื่องจากเป็นกลไกการให้ความช่วยเหลือตามระบบราชการจึงมีความล่าช้า ดังนั้นจึงต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในบางครั้ง แต่ก็ไม่สามารถเข้าถึงเครือข่ายทำงานในประเทศปลายทางได้

เมื่อพิจารณากลไกการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศกัมพูชา และ สปป.ลาว ข้อสังเกต 6 ข้อ ดังนี้

- 1) ขาดความชัดเจนในเรื่องข้อกำหนดการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง
- 2) เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จัดการตนเอง เข้าถึงได้ยาก
- 3) ไม่มีโครงสร้างการทำงานที่แน่นอน
- 4) ขาดความตระหนักในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง และความเท่าเทียมทางเพศ
- 5) ไม่มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี
- 6) เน้นการจัดการปัญหาตามธรรมชาติ

4.5.3 แนวทางการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือในประเทศไทย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันปัญหาการคุ้มครองในประเทศไทย 2 แนวทาง ดังนี้

- 1) มี NRM และ SOP ให้ปฏิบัติใช้ แต่การปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ ผู้ออกกฎหมายไม่เข้าใจการทำงานจริงในพื้นที่
- 2) ควรมีการอบรมให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครอง NRM และ SOP ให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับการป้องกันและปราบปรามการคุ้มครอง โดยเฉพาะในขั้นตอนการคัดกรองซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งต่อให้หน่วยงานอื่นๆ ต่อไป
- 3) ผู้ปฏิบัติงานพบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาในเชิงปฏิบัติและปัญหาด้านศีลธรรม ซึ่งไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการคุ้มครองได้อย่างแท้จริง
- 4) ปัญหาหลักในการดำเนินการของ NRM ในพื้นที่คือไม่มีล่ามเพื่อช่วยดำเนินการ ขั้นตอนประสานเพื่อให้ล่ามมาช่วยดำเนินการในกรณีของการคุ้มครองไม่มีความยืดหยุ่น
- 5) ปัญหาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานขาดการอบรมเรื่องการคุ้มครอง เพราะมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง จึงเสนอให้มีการจัดเวทีเพื่ออบรมให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนบทเรียนจากการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้หน่วยงานสหวิชาชีพและหน่วยงานราชการ มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครอง
- 6) ขาดแคลนนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาโดยตรงด้านการคุ้มครอง
- 7) การบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดและลงโทษอย่างแท้จริง
- 8) ขาดการประสานงานองค์กรภายในจังหวัด รวมถึงการถอดบทเรียนร่วมกันสร้างความเข้าใจในการทำงาน และพัฒนาระบบกลไกให้มีความต่อเนื่อง สามารถทำงานได้รวดเร็ว
- 9) ควรมีการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันการคุ้มครองควบคู่ไปกับการแก้ไข อาทิ การจัดอบรม/ให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกล่อลวงให้เกิดความตระหนักเรื่อง scammer

4.5.4 แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียกลับภูมิลำเนา

ควรมีการจัดประชุมเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการป้องกันการลักลอบข้ามแดนเพื่อไปทำงานระหว่างประเทศ โดยกำหนดวาระในเรื่องของแนวทางการสร้างกลไกความร่วมมือสำหรับประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายแบบรัฐต่อรัฐ ให้ความชัดเจนในการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ โดยมีผู้รับผิดชอบและผู้ประสานงานเฉพาะ มีการจัดทำแผนผังองค์กร และข้อมูลการติดต่อ รวมถึงกลไกการทำงานทั้งสองฝ่ายที่สอดคล้องกับกฎหมายการทำงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของทั้งสองประเทศ เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบในการประสานงานที่ชัดเจน

ด้วยคนไทยส่วนใหญ่มีการข้ามแดนไปทำงานในประเทศปลายทางแบบผิดกฎหมาย ประกอบกับลักษณะของการทำงานเป็นงานที่ไม่ถูกกฎหมายในประเทศไทย แต่ด้วยสถานที่ทำงานในประเทศปลายทางตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นจึงควรมีการประชุมหารือทั้งสามฝ่าย เพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวสัญญาจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงค่าปรับค่าธรรมเนียบต่างๆ กรณีที่ต้องเดินทางกลับประเทศต้นทางแต่ไปแบบผิดกฎหมาย เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ควรมีกลไกการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้ง 3 ประเทศ โดยมีการประชุมติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ยกกรณีทำงานที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเน้นทบทวนข้อกฎหมายที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

4.6. เครื่องมือประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น (Check List Tools)

จากผลการจัดเวทีสัมมนา ใน 2 พื้นที่ คือจังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้ว พื้นที่ละ 2 ครั้ง สามารถนำมาวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นของผู้ที่จะถูกทำให้เป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ามนุษย์ที่มีความเสี่ยงมากเพียงใด เป็นการประเมินจากข้อมูล นายหน้า โฆษณา สื่อออนไลน์ บริษัท โดยประเมินจากองค์ประกอบ 3 ข้อ ความผิดฐานค้ามนุษย์ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรม* - จัดหา พามาจาก หน่วงเหนี่ยว จัดให้อยู่อาศัย ชื่อ-จำหน่าย ส่งไปยังที่ใด กักขัง รับไว้ (ค่าน้ำหนัก 10-50)
2. วิธีการ** - ชมขู่ ฉ้อฉล ใช้อำนาจโดยมิชอบ ให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ใช้กำลังบังคับ หลอกลวง (ผู้เสียหายอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ต้องมีองค์ประกอบนี้) (ค่าน้ำหนัก 10-50)
3. วัตถุประสงค์*** - การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การนำคนมาขอทาน การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การเอาคนลงมาเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การอื่นใดที่คล้ายคลึงการ ขูดรีดบุคคลฯ (ค่าน้ำหนัก 10-50)

เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	0-50	ปกติ
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	51-60	ให้เฝ้าระวัง
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	61-70	เสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	71-100	เสี่ยงมากต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนักรวม	มากกว่า 100	เสี่ยงมากที่สุดต่อการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์

ตารางที่ 4.3 แสดงรายการการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น

ลำดับ	รายการการประเมินความเสี่ยง	องค์ประกอบการคำนวณ (ค่าน้ำหนัก)			ค่าน้ำหนัก รวม
		การกระทำ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	
1	ประกาศรับสมัครงานที่มีการสร้างแรงจูงใจ ชักชวนให้ไปทำงานต่างประเทศ มีค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พักฟรี มีวันหยุด มีค่าทำงานนอกเวลา สมัครงานผ่านนายหน้าที่ไม่ได้จดทะเบียนบริษัทอย่างถูกกฎหมายกับกรมจัดหางาน	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
2	โฆษณารับสมัครงานว่าเป็นงานสบาย ทำงานในห้องแอร์ รายได้สูง ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี ผู้สมัครไม่ต้องมีวุฒิการศึกษาที่สูง	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
3	งานที่ให้ทำงานผ่านสื่อออนไลน์ มีค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พักฟรี มีวันหยุดให้ มีค่าโอที มีภาพแห่งความสำเร็จของตัวอย่างของคนที่เคยไปทำงาน อาทิ มีห้องใช้ราคาแพง มีบ้านพักหรูหรา สวมใส่เครื่องประดับที่มีราคา สมัครงานผ่านนายหน้าที่ไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกกฎหมายกับกรมจัดหางาน	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
4	งานแอดมินเพจการพนันออนไลน์ งานให้บริการทางอินเทอร์เน็ตหรือคอมพิวเตอร์ งานแชทผ่านสมาร์ตโฟน พนักงานออนไลน์ งานแปลเอกสาร งานล่ามภาษา พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารหรือโรงแรม โดยงานไม่ได้ถูกประกาศผ่านกรมการจัดหางานหรือบริษัทที่ขึ้นทะเบียนถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
5	งานต่างประเทศที่ถูกแนะนำผ่านเพื่อนหรือคนที่เคยรู้จัก ว่าได้ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี มีที่พัก มีโอที ออกค่าใช้จ่ายเดินทางให้ก่อนหรือให้ยืมเงินนำไปใช้ได้ก่อน แต่ไม่ใช่เป็นลักษณะงานที่เข้าไปทำแบบถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
4	รับสมัครงานแอดมิน ติดต่อประสานงานกับลูกค้าทั่วไป ฟรีค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทาง	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
5	คนรู้จักญาติ เพื่อน เพื่อนบ้านหรือญาติชวนไปทำงานต่างประเทศ รายได้ดี ค่าตอบแทนสูง สวัสดิการดี แต่ไม่ได้ผ่านกรมจัดหางานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
6	คนในชุมชนที่เคยไปทำงานกลับมาชักชวนคนในชุมชน โดยใช้ปัจจัยที่จูงใจ อาทิ เป็นงานสบาย รายได้ดี มีที่พักให้ฟรี ไปทำงานไม่กี่ปีครอบครัวจะมีเงินมีทองใช้ ปลอดภัยมีเงินได้ มีฐานะที่ดีขึ้น	O (0)	P (50)**	P (20)***	70
7	งานที่มีค่านำพาให้กับนายหน้าในวงเงินที่สูง โดยไม่ได้ประกาศผ่านกรมจัดหางาน หรือมีการจดทะเบียนอย่างถูกกฎหมาย	O (0)	P (50)**	P (25)***	75

ลำดับ	รายการการประเมินความเสี่ยง	องค์ประกอบการค้ำบุษย์ (ค่าน้ำหนัก)			ค่าน้ำหนักรวม
		การกระทำ	วิธีการ	วัตถุประสงค์	
8	งานที่นายหน้าเสนอให้สามารถเบิกเงินได้ล่วงหน้าก่อนการเดินทางไปทำงาน ให้เซ็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เช่น กรอกข้อมูลไม่ครบ ไม่ระบุตัวเลขจำนวนเงินทั้งหมดที่ให้ยืมและการใช้เงินคืน มีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดภาระหนี้สินผูกพัน เป็นต้น	P (50)**	P (25)***	P (50)***	75
9	นายหน้ามีการจ่ายค่าตัวหรือซื้อตัวเพื่อให้ไปทำงานยังต่างประเทศ อาจมีสัญญาให้เซ็นหรือไม่มีการเซ็นสัญญา โดยบริษัทไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน	O (0)	P (50)**	P (15)***	65
10	นายหน้าให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดเรื่องงานในต่างประเทศเชิงจูงใจ สวัสดิการที่จะได้รับ ค่าตอบแทน การสามารถติดต่อกลับครอบครัว หลังไปทำงาน การส่งเงินกลับบ้าน ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นหลังการทำงาน การอ้างถึงผู้มีอำนาจบารมีที่ตนเองรู้จัก และอาจมีการเรียกเก็บเงินค่าเดินทางล่วงหน้าก่อนการเดินทาง	O (0)	P (50)**	P (15)***	65
11	งานที่มีลักษณะการเดินทางไปทำงานยังต่างประเทศแบบผิดปกติ อาทิ มีรถมารับในช่วงกลางคืน ใช้เส้นทางธรรมชาติในการเดินทางโดยการลักลอบผ่านเส้นทางธรรมชาติทางเรือหรือทางเดินเท้า การเดินทางมักจะไม่ได้เดินทางทอดเดียว มีการเปลี่ยนถ่ายพาหนะตลอดเวลา ต้องพักค้างแรมในสถานที่มืดซิด และเปลี่ยนสถานที่บ่อยเพื่อรอการเดินทางต่อไป	O (0)	P (50)**	P (50)***	100
12	งานต่างประเทศที่ไม่บอกรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของการเดินทางและงานที่จะได้ทำในประเทศปลายทาง โดยเฉพาะค่าเดินทางและค่าจ้างแรงงานที่จะได้รับ	O (0)	P (50)**	P (25)***	75
13	งานที่มีการหักค่าแรงเพื่อส่งให้กับนายหน้าที่ประเทศต้นทางเพื่อส่งหนี้โดยนายหน้าเป็นผู้กำหนดดอกเบี้ยเอง	O (0)	P (50)**	P (25)***	75
14	ให้ทุนการศึกษาเรียนฟรี และรับเข้าทำงานยังต่างประเทศหลังจบการศึกษา โดยไม่ได้ผ่านหน่วยงานของรัฐ	O (0)	P (50)**	P (15)***	65

หมายเหตุ

ค่าน้ำหนักในเครื่องมือประเมินความเสี่ยงถูกกำหนดขึ้นมาจากความเสี่ยงของกรณีศึกษาผู้เสียหายในงานวิจัยนี้ที่ถูกหลอกลวงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามค่าน้ำหนักนี้ควรจะถูกนำไปประเมินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดค่าน้ำหนักที่เหมาะสม

สรุปและอภิปรายผล

5.1 สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์สถานการณ์การค้ามนุษย์ในปัจจุบันพบว่า ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ขยายวงกว้างออกไป กลุ่มต่างชาติที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 การปิดด่านพรมแดน และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่การเติบโตลดลง ทำให้สถานประกอบการและสถานบันเทิงได้หยุดบริการ นักท่องเที่ยวและแรงงานกลุ่มต่างๆ ไม่มีการข้ามแดน เนื่องจากมาตรการป้องกันและควบคุมมิให้แพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 เช่น ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายซึ่งปกติในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปีจะเป็นช่วงการเดินทางเข้าทำงานของแรงงานข้ามชาติเข้ามาเป็นจำนวนมาก พอเกิดสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุให้ไม่มีการเดินทาง โดยเฉพาะการเดินทางข้ามชายแดนเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อเข้ามาทำงานทำ ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวทำให้ความเสี่ยงด้านการบังคับใช้แรงงานลดลง เป็นผลทำให้ไม่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ด้านแรงงานในพื้นที่จังหวัด (สำนักงานพัฒนาสังคมฯ, 2564) ในทางกลับกันกลุ่มคนไทยที่เป็นผู้เสียหายถูกนำออกนอกประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะถูกหลอกเข้าไปทำงานในพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งฝั่งกัมพูชาและฝั่งลาว เพื่อไปทำงานคาสิโนโรมาเนีย (King Roman Casino) โดยบังคับและถูกหลอกให้ทำงานเป็นสแกมเมอร์ (scammer) หรือคอลเซ็นเตอร์ สื่อที่ใช้ดำเนินการเพื่อชักจูง นายหน้าจะใช้การติดต่อผ่านสื่อออนไลน์ และมีใช้การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์โซเชียลมีเดียเพื่อหลอกล่อคนไปทำงาน เช่น โฆษณาในกลุ่มหางานบนเฟซบุ๊ก กลุ่มหางานบนไลน์ แอปพลิเคชัน ตี๊กต็อก (Tiktok) นอกจากนี้ยังมีผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ตนเองตกเป็นผู้เสียหายเอง โดยสมัครใจที่จะส่งตัวเองออกไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างผิดกฎหมาย เนื่องจากเคยไปทำงานมาก่อนแล้วและถูกส่งตัวกลับ แต่อยากกลับเข้าไปทำงานอีกเนื่องจากค่าแรงในเมืองไทยต่ำกว่า หรือบางคนกลับมาแล้วไม่มีงานทำ แล้วจึงขอความช่วยเหลือในภายหลังเมื่องานที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการหรือต้องการกลับเข้าไทยผ่านความช่วยเหลือตามช่องทางต่างๆ

ด้านเส้นทางการเดินทางเข้าทำงาน คือ รูปแบบการเดินทางเข้าทำงานของผู้เสียหายในช่วงเริ่มต้นจะมีการติดต่อนายหน้าเพื่อนัดหมายในการข้ามแดน ส่วนรูปแบบการเดินทางเพื่อไปข้ามแดนสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ 1. ผู้เสียหายเดินทางไปชายแดนด้วยตนเอง และ 2. ผู้เสียหายเดินทางโดยนายหน้าส่งรถไปรับถึงภูมิลำเนาหรือตามสถานที่นัดพบที่เป็นสถานที่สาธารณะไม่เป็นจุดสังเกต หลังจากนั้นผู้นำพาจะพาข้ามแดน โดยการข้ามแดนไป สปป.ลาว และประเทศกัมพูชา จะเป็นช่วงเวลายามวิกาล ข้ามไปฝั่ง สปป.ลาว โดยเรือหายาว ส่วนการข้ามแดนไปประเทศกัมพูชาจะข้ามผ่านไร่มันสำปะหลังหรือชายแดนธรรมชาติ เมื่อข้ามแดนสำเร็จจะมีนายหน้ามารอรับ โดยใช้ภาชนะทิ้งรถจักรยานยนต์ รถยนต์ ที่สะดวกกับจำนวนผู้รับ การนัดหมายอาศัยการสื่อสารผ่านภาษาและสัญลักษณ์การแต่งกาย นอกจากนี้ยังพบว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว มีการย้ายผู้เสียหายไปพักและกักตัวตามโรงแรมและรีสอร์ทหลายแห่งเพื่อไม่ให้ถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ จากผลการวิจัยยังพบข้อมูลว่าผู้เสียหายจากแหล่งคาสิโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา มีช่องทางและโอกาสในการเปลี่ยนบริษัทในการทำงานหรือหางานใหม่ทำได้มากกว่าในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ สปป.ลาว ถ้าไม่พอใจกับเงื่อนไขหรือข้อตกลงในการทำงานของบริษัทเดิม โดยติดต่อผ่านนายหน้าที่เป็นคนเดิมหรือคนใหม่ ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงค้นพบว่านายหน้ามีบทบาทสำคัญต่อเส้นทางการเดินทางไปทำงานในแหล่งคาสิโนปอยเปต ประเทศกัมพูชา เพราะผู้เสียหายต้องพึ่งพานายหน้าในการสื่อสารเป็นภาษากัมพูชาหรือภาษาจีน โดยเฉพาะนายหน้าที่เป็นคนไทยที่สามารถสื่อสารภาษากัมพูชาได้ หรือคนกัมพูชาที่สื่อสารภาษาไทยได้ เมื่อผู้เสียหายต้องการเปลี่ยนบริษัททำงานจึงต้องพึ่งพานายหน้าเป็นตัวแทน ซึ่งจากข้อมูลของผู้เสียหายหลายกรณีสะท้อนให้เห็นว่านายหน้าจะมีส่วนช่วยเหลือให้ได้งานทำ

ที่ดีกว่าเดิมและในกระบวนการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายกลับสู่ภูมิลำเนา(ประเทศไทย)ได้ข้อค้นพบว่าการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายให้เดินทางกลับประเทศไทยอาจไม่เป็นความสมัครใจของผู้เสียหายเอง ทั้งนี้พบว่าบางรายระบุว่ายังต้องการทำงานหาเงินอยู่บ่อยเปิดต่อ

ด้านวิธีการล่อลวง สามารถสรุปกลวิธีในการล่อลวงเหยื่อให้ไปทำงานในปัจจุบัน ได้ 11 วิธี ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจ ให้ค่าตอบแทนสูงโดยมีนายหน้าเป็นผู้ประสานงาน
2. นายหน้าที่พาไปมีทุนทรัพย์สูง ใช้การจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน
3. การแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงานมีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดี
4. การสร้างภาพแห่งความสำเร็จว่าคนที่ไปทำงานมาแล้วประสบผลสำเร็จ มีสินค้าแบรนด์เนมใช้
5. การเห็นคนในชุมชนตัวเองที่เคยไปทำงานแล้วประสบผลสำเร็จ
6. การสื่อความหมายให้เห็นว่าเป็นงานสบาย ทำงานนั่งโต๊ะ ทำงานในห้องแอร์
7. ใช้การประกาศงานผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ โดยใช้คำที่ดึงดูดใจ เช่น โปสต์ทางเพจเฟซบุ๊ก ทำงานเป็นแอดมินเพจ อาหารฟรี ที่พักฟรี สวัสดิการที่เขาคจะได้รับ มีวันหยุด สนใจแอดตามไอดีไลน์ หรือทำงานเป็นล่ามในบ่อนคาสิโน รายได้ดี ที่พักอาหารฟรี ถ้าหน้าตาสวย หุ่นดี รายได้ก็จะเพิ่มมากขึ้น
8. การแฝงเข้ามาในรูปของการให้ช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้ทุนเรียน จบแล้วมีงานให้ทำ
9. การใช้วิธีการล่อลวงแบบลูกโซ่ โดยให้คนที่ไปเป็นเหยื่อไปหลอกคนใหม่ให้มาแทนที่ตนเอง
10. การให้คนที่รู้จักชักชวน เช่น เพื่อนที่ทำงานญาติ คนในชุมชน ผู้นำชุมชน
11. การใช้คำชักชวนที่ใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ ไอจี

ส่วน ปัจจัยหลักในการเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์นั้น สามารถแยกปัจจัยที่สนับสนุนให้เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ทั้ง 2 พื้นที่ เป็น 3 ส่วน ดังนี้คือ

1. ปัจจัยดึงดูด

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากข้อมูลสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้
  - 1.1 ค่าตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของงานที่ทำในปัจจุบัน
  - 1.2 โอกาสการเติบโตทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ และแหล่งคาสิโนปอยเปตประเทศกัมพูชา

2. ปัจจัยผลัก

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทย
2. ปัจจัยโครงสร้างสังคม สถานภาพทางสังคม สวัสดิการสังคม การเข้าถึงบริการของรัฐ โอกาสด้านแรงงาน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมที่ไม่ถูกต้องที่มุ่งเน้นความหурหุร
3. ช่องโหว่ทางกฎหมาย (กฎหมายแรงงานและกฎหมายคนเข้าเมือง) เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบเลี่ยง

3. ปัจจัยเสริม

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบและเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์การค้ามนุษย์มีความเข้มข้นขึ้น
2. จังหวัดเชียงรายและจังหวัดสระแก้วมีบริบทเชิงพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ทั้งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคม
3. เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ เปิดโอกาสให้เกิดอาชญากรรมข้ามชาติได้
4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและวิถีการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดน

และ ด้านกระบวนการช่วยเหลือส่งกลับผู้เสียหายคืนสู่ภูมิลำเนา (ประเทศไทย) พบว่า กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายใช้วิธีการบูรณาการความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับความเร่งด่วนในการช่วยเหลือของผู้เสียหายในแต่ละกรณีในขั้นตอนการเผชิญเหตุ โดยพบว่ามี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกกรณีผู้เสียหายประสบปัญหาการค้ามนุษย์หรือปัญหาการทำงานในประเทศปลายทาง แต่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาประเทศไทยได้ด้วยตนเอง และรูปแบบที่สอง ผู้เสียหายพยายามหาทางติดต่อกับคนรู้จัก หรือสื่อต่างๆ ในหลากหลายช่องทางเพื่อขอรับการช่วยเหลือ ทั้งนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาไว้ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือคือ ความช่วยเหลือผู้เสียหายจะมีความรวดเร็วในขั้นตอนการประสานงาน แต่ในกรณีเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องได้รับความร่วมมือเห็นชอบจากคณะกรรมการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงจะสามารถเข้าไปในพื้นที่เพื่อนำพาผู้เสียหายกลับภูมิลำเนาได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ค่อนข้างมีความล่าช้าและเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ในประเทศปลายทางที่ต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังพบว่าในการประสานให้ความช่วยเหลือไปยังฝั่งประเทศปลายทาง ยังไม่มีโครงสร้างตำแหน่งที่ชัดเจน ในการประสานขอความร่วมมือแต่ละครั้งจึงเป็นลักษณะของการสุ่มคณะทำงานเพราะไม่มีผู้รับผิดชอบหน้าที่ประจำ ซึ่งอาจมีผลทำให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้าหรือเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างการทำงาน โดยปัญหาดังกล่าวควรมีการขับเคลื่อนผ่านการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐเพื่อให้เกิดภาคีเครือข่ายและแนวทางการประสานการทำงานที่ชัดเจนทั้งสองประเทศ

จากการศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันการค้ามนุษย์ในประเทศไทย เพื่อพัฒนากลไกการดำเนินงานป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ ได้มีกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ภายใต้ “แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565” ที่มีอยู่ 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนเผชิญเหตุหรือรับแจ้งเหตุ (Front Line Response)
2. ขั้นตอนคัดกรองเบื้องต้น (Initial Victim Screening Process)
3. ขั้นตอนการคัดแยก (Victim Identification Procedures)
4. ขั้นตอนการคุ้มครอง (Victim Protection Process)

จากการศึกษามีข้อค้นพบเพื่อพิจารณาไปสู่ แนวทางการพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือในประเทศไทย 8 ประเด็น คือ

1. มีแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ให้ปฏิบัติใช้ แต่การปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ ผู้ออกกฎหมายไม่เข้าใจการทำงานจริงในพื้นที่
2. ควรมีการอบรมให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ NRM และ SOP ให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในขั้นตอนการคัดกรองซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งต่อให้หน่วยงานอื่นๆ ต่อไป
3. ผู้ปฏิบัติงานพบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาในเชิงปฏิบัติและปัญหาด้านศีลธรรม ซึ่งไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ได้อย่างแท้จริง

4. ปัญหาหลักในการดำเนินการของ NRM ในพื้นที่คือ ไม่มีล่ามเพื่อช่วยดำเนินการ ขั้นตอนประสานเพื่อให้ล่ามมาช่วยดำเนินการในกรณีของการค้ามนุษย์ไม่มีความยืดหยุ่น
5. ปัญหาเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานขาดการอบรมเรื่องการค้ามนุษย์ เพราะมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง
6. ขาดแคลนนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาโดยตรงด้านการค้ามนุษย์
7. การบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดและลงโทษอย่างแท้จริง
8. ขาดการประสานงานองค์กรภายในจังหวัด รวมถึงการถอดบทเรียนร่วมกันสร้างความเข้าใจในการทำงาน และพัฒนาระบบกลไกให้มีความต่อเนื่อง สามารถทำงานได้รวดเร็ว

นอกจากนี้ข้อค้นพบจากงานวิจัยยังนำไปสู่ แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายกลับภูมิลำเนา (ประเทศไทย) 2 แนวทาง คือ

1. ควรมีการจัดประชุมเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการป้องกันการลักลอบข้ามแดนเพื่อไปทำงานระหว่างประเทศ
2. ควรมีการประชุมหารือกับประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (ไทย สปป.ลาว กัมพูชา) เพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวสัญญาจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม

รายการประเมินความเสี่ยง จะบ่งชี้เกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้คือ

1. รูปแบบและลักษณะของการประกาศรับสมัครงาน
2. รูปแบบและลักษณะของงานที่ผู้เสียหายทำ
3. รูปแบบและลักษณะของบุคคลที่ชักจูงให้ผู้เสียหายเดินทางไปทำงาน
4. ช่องทางการไปทำงานต่างประเทศโดยไม่ผ่านหน่วยงานของรัฐ

โดยรายการประเมินความเสี่ยงจะประเมินจากเกณฑ์ค่าน้ำหนัก ดังนี้

เกณฑ์ค่าน้ำหนัก	ต่ำกว่า 50-59	ให้เฝ้าระวัง
เกณฑ์ค่าน้ำหนัก	60-69	เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนัก	70-80	เสี่ยงมากต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
เกณฑ์ค่าน้ำหนัก	มากกว่า 80	เสี่ยงมากที่สุดต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

5.2 ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

จากข้อค้นพบในงานวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรมีนโยบายในการจัดทำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันกระบวนการค้ามนุษย์ให้กับเด็กเยาวชนและประชาชนในพื้นที่แนวชายแดนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ควรยกระดับองค์ความรู้เป็นรายวิชาหรือหลักสูตรเพื่อสอนในทุกระดับ อันเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้งนี้เนื่องด้วยพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่จุดเริ่มต้นในการเดินทางเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ทำให้ประชาชนรู้เท่าทัน พร้อมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย

2. ส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการกลั่นกรองรูปแบบและลักษณะของการชักชวนให้ทำงานผ่านระบบออนไลน์ในทุกช่องทาง

3. จัดตั้งชุดทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับจังหวัดที่แยกขาดจากหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดน ซึ่งจากข้อค้นพบของงานวิจัยพบว่า ทีมสหวิชาชีพต้องแบกรับภาระในการทำงานในด้านอื่นด้วย ซึ่งทำให้การขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทำได้ไม่เต็มที่ และลดปัญหาข้าราชการที่ทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ย้ายออกนอกพื้นที่ ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องอีกด้วย

4. ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างเพียงพอและมีความยืดหยุ่น ทั้งนี้จากผลการวิจัยสะท้อนว่าเจ้าหน้าที่ในส่วนของกระบวนการป้องกันและปราบปราม หรือกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหาย จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อนกระบวนการ ซึ่งบางส่วนไม่เป็นไปตามกฎระเบียบของราชการ แต่มีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างเร่งด่วน ดังนั้นงบประมาณจึงจำเป็นต้องยืดหยุ่นต่อสถานการณ์

5. สร้างกลไกการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการสร้างกลไกการทำงานของทีมสหวิชาชีพ และต่อเนื่องไปถึงกลไกการทำงานระหว่างประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมในการสร้างกลไกในการขับเคลื่อนแบบบูรณาการร่วมกัน

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบควรมีกลไกในการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านสถานการณ์การค้ามนุษย์ และการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเข้าใจถึงบริบทความแตกต่างของผู้เสียหายภายใต้สถานการณ์ต่างๆในสังคม

5.3 การต่อยอดงานวิจัยในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ

1. สนับสนุนให้สร้างองค์ความรู้ด้านสื่อและเทคโนโลยีที่ช่วยในการกลั่นกรองสื่อและเทคโนโลยีอันเสี่ยงที่จะทำให้ผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ เช่น เทคโนโลยีการแจ้งเตือนข้อความสื่อโซเชียลมีเดียที่เป็นภัยทาง social media ทุกรูปแบบ

2. สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ที่เจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของนายหน้าหรือผู้นำพา อันเป็นกลุ่มบุคคลที่เชื่อมโยงผู้เสียหายกับขบวนการการค้ามนุษย์

3. ศึกษากลไกการทำงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศในเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน

บรรณานุกรม

- Atlas Institute for International Affairs. (2020, July 29). *Southeast Asia Human Trafficking Risks are Increasing in the Time of COVID-19*. Retrieved from Atlas Institute for International Affairs. com: https://www.internationalaffairshouse.org/southeast-asia-human-trafficking-risks-are-increasing-in-the-time-of-covid-19/?fbclid=IwAR3ipIK_fG6Fic_u7XyiX1OVkbFA1WCm4sLJHx1A-wvp3n9hfu_El7wLd4o
- Betz, D. L. (2009). *Human trafficking in Southeast Asia causes and policy implications*. Monterey: California.
- Human Rights Watch. (2019, March 21). *Human Rights Watch.com*. Retrieved from Give Us a Baby and We'll Let You Go: <https://www.hrw.org/report/2019/03/21/give-us-baby-and-well-let-you-go/trafficking-kachin-brides-myanmar-china?fbclid=IwAR0HesnDtXfUDRq5vr1La7XXzCdxg5Ju3sABncF4HgSm-zdQzWsEWHBKF0>
- Laetitia Lhomme, S. Z. (2021). Demi Bride T Demi Bride Trafficking: A Unique T afficking: A Unique Trend of Human T end of Human Trafficking fr afficking from South-East Asia To China. *Journal of International Women's Studies*, 28-39.
- Molland, S. (2010). *"The perfect business": human trafficking and Lao-Thai cross-border migration*. German: NA.
- Norliza Dolhan, Z. Z. (2021). HUMAN TRAFFICKING AND HUMAN SECURITY IN SOUTHEAST ASIA: A CASE STUDY OF BANGLADESHI FOREIGN WORKERS IN MALAYSIA. *Nusantara Studies 2021*, 136-155.
- Nur Zulaikha Afifah Abd Rohim, Y. A. (2017). Factors Contributing to Women Trafficking in Malaysia: Perspectives from Policy Maker, Implementers & Non-Governmental Organization. *Journal of Administrative Science*, 1-23.
- Safe Child Thailand . (2017). *การค้าเด็กในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง*. กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏ.
- Southern, L. K. (2022, August 2). *Inside Southeast Asia's Casino Scam Archipelago*. Retrieved from The Diplomat.com: https://thediplomat.com/2022/08/inside-southeast-asias-casino-scam-archipelago/?fbclid=IwAR0Mt6wmnkY81hf6lGmEnyC_eJL_LFgHxT-V3i6HXQ7EJhhfChVBeZ8KnXg
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2017). *Trafficking in persons from Cambodia, Lao PDR and Myanmar to Thailand*. Bangkok: NA.
- กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์ และประเทือง ช่วยเกลี้ยง. (2562). การค้ามนุษย์เด็ก กรณีศึกษาแรงงานเด็กชาวเมียนมาร์สาว และ กัมพูชา. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2562.*, 46-70.
- กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ. (2559). *การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์*. กรุงเทพฯ : กรมสอบสวนคดีพิเศษ.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- กฤตยา อาชวนิชกุล. (2546). *สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและทิศทางการวิจัยที่พึงพิจารณา*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กองต่อต้านการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559*. กรุงเทพฯ: กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กิตติ ประเสริฐสุข และคณะ อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช จินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2562). *โครงการวิจัยเรื่อง “ไทยกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ : การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติอาชญากรรมข้ามชาติและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกริกไกร นรภาร และธัญกร นรภาร. (2561). *การศึกษาแนวทางและกลไกในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตามแนวชายแดน : กรณีศึกษาแรงงานที่ทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารจังหวัดมุกดาหาร*. กาฬสินธุ์: งานวิทยบริการและเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร. (2561). *การค้ามนุษย์ สถานการณ์ ปัญหา และการช่วยเหลือผู้เสียหาย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- จิรายุทธ์ สีม่วง. *การทบทวนและปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียนในจังหวัดสระแก้ว: กรณีบ่อนคาสีโนชายแดน*. วารสารพัฒนาสังคม ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 / 2563.
- ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ และคณะ. (2559). *การพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงประโยชน์ทางเพศ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย.
- ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์. (2551). *ธุรกิจนอกระบบ : ศึกษากรณีการค้าบริการทางเพศในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัชชาภัทร อมรกุล และปรีชญาณ์ นักฟ้อน. (2563). *รายงานการวิจัย : การติดตามการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ: ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง กรณีศึกษา กองบังคับการ ปราบปรามการค้ามนุษย์*. สถาบันพระปกเกล้า.
- ไทยพีบีเอส ออนไลน์. (2565). *The EXIT กับดักค้ามนุษย์ : EP.1 เดิมพันไทยหวังพ้น Tier 2 Watchlist*. สืบค้น 24 มีนาคม 2566, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/317247>
- ไทยพีบีเอส ออนไลน์. (2565). *The EXIT กับดักค้ามนุษย์ : EP.2 เสียงสะท้อนจากคิงส์โรมัน*. สืบค้น 24 มีนาคม 2566, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/317741>
- เบญจพร บัวสำลี, สุฮาวรรณ ชั้นประเสริฐ จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร. (2558). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ประเทือง ช่วยเกลี้ยง กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์. (2562). *การค้ามนุษย์เด็ก กรณีศึกษาแรงงานเด็กชาวเมียนมาร์ ลาว และ กัมพูชา*. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 46-70.
- ไพรัช บวรสมพงษ์และคณะ. (2556). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ยศ สันตสมบัติ. (2540). แม่หญิงชายตัว ชมชน และการค้าประเวณีในสังคมไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักข่าวไทย. (2565). นายกฯ ปลื้มไทยได้รับการยกระดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ TIP Report ในปี 2022 ให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 (Tier 2) ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยแก้ไขปัญหา. สืบค้น 24 มีนาคม 2566, จาก <https://www.facebook.com/tnamcot/photos/a.261083237329156/5193985010705596/?type=3>

วิมาน กฤตพลวิมาน, จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, ชูเกียรติ น้อยฉิม, ชนันภรณ์ บุญเกิดทรัพย์, อริศรา เหล็กคำ ลาวัณย์ รัตน์ศิลปกุล. (2561). โครงการการศึกษาวิเคราะห์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ ในมิติ กฎหมายของประเทศ ในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก, เหนือ – ใต้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

วิลาวัลย์ ลิ้มปนะวรรณกุล. (2547). กระบวนการเข้าสู่การตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ของหญิงและเด็ก ศึกษา เฉพาะกรณีบ้านเกร็ดตระการ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

ศิริพร สโครบานะค. (2548). การค้ามนุษย์ : แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิผู้หญิง.

เศกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ, และ น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ. (2553). โครงการการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่น จากประเทศพม่า. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมชาย ว่องไวเมธี. (2556). สถานการณ์การค้ามนุษย์ในไทยและแนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.

สมิทธา จิตตลดากร ธนสุนทร สว่างสาส์. (2561). การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติ เชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 151-169.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์. (2557). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จังหวัดชลบุรี (สสว.3). (2560). รายงานผลการศึกษาวิจัยการสร้างและ พัฒนากระบวนการทำงานเครือข่ายแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ที่ผู้เสียหายเป็นเด็กและสตรีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: เก็ทกู๊ดครีเอชั่น.

เสาวลักษณ์ สุวรรณเครือ. (2559). ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและสาละวิน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อรทัย จุลสุวรรณรักษ์. (2550). การค้ามนุษย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และ จินตวัฒน์ ศิริรัตน์ กิตติ ประเสริฐสุข. (2561). โครงการวิจัยเรื่อง “ไทยกับความมั่นคง รูปแบบใหม่: การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติอาชญากรรมข้ามชาติและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุดพรมแดนการข้ามเหลี่ยมทองคำ
Golden Triangle Thailand Laos Border Crossing Point
金三角过境口岸

ระวัง! ถูกหลอก

กาญจนาภิเษกที่ ศาลาโน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
มีจุดตั้ง บริเวณป้อมแก้ว ๓๒.๕๖

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างเส้นทางการเดินทางเริ่มต้นจนสิ้นสุดของผู้เสียหายทั้ง 2 พื้นที่

อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

A ชักชวน B และ C
ให้ไปทำงานด้วยกัน

นายหน้าคนไทย
มารับที่อำเภอพาน

อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

เดินทางจากจุดที่นายหน้าส่งในอำเภอเชียงแสน
และเดินทางไปยังท่าเรือ ต่อด่วนรถมอเตอร์ไซด์

ท่าเรือเชียงแสน

- เปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชาวสวน
- เดินทางข้ามไปฝั่งลาว (คิงสีโรมัน)

- พักตามโรงแรมในเขตคิงสีโรมัน เป็นระยะเวลา 2 เดือน โดยย้ายที่พักจำนวน 5 ครั้ง
- นายจ้างออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด (ค่าโรงแรมที่พัก ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าซิมโทรศัพท์และเติมเงินโทรศัพท์)
- รับเงินจากนายจ้างทั้งหมด 5 ครั้ง (ครั้งละ 3,000–5,000 หยวน เป็นเงินไทยประมาณ 85,000 บาท)

หาช่องทาง กลับประเทศไทย

- ต้องทำงานเกินเวลา
- การทำงานถูกกักขัง (ห้ามออกนอกสถานที่)
- ต้องมีผลงาน (ข่มขู่) จะขายต่อนายจ้างคนอื่น หรือต่อสัญญา 1 ปี
- หักเงินเดือนกรณีผิดเงื่อนไขในการทำงาน (ไม่เก็บเก้าอี้ เข้าห้องน้ำนาน)

case 1-3: นาย A, B, C (จังหวัดเชียงราย)

- ได้รับการติดต่อให้ทำงานแปลเงินดี มีสวัสดิการดี
- ตัดสินใจไปทำงาน โดยนัดหมายเจอนายหน้าทำที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

- พักโรงแรมในอำเภอเชียงของ
- เวลา 4.00 น. มีนายหน้ามารับที่โรงแรม
- คนลาวขับเรือมารับข้ามฝั่งโขง โดยเรือหางยาว

ผู้เสียหายทราบว่า มีมาตรการห้ามผ่านแดน เพราะ COVID-19

- เข้ากักตัวพร้อมเพื่อนชาวต่างชาติ (เหยื่อค้ำมนุษย์เหมือนกัน)
- ทราบว่าโดนหลอกให้ไปทำงาน
- อยู่ในช่วงกักตัว และพักรอเตรียมการใช้เวลาประมาณ 24 วัน และถูกคุมเข้มเพราะ COVID-19

- เข้าพักโรงแรมแห่งหนึ่ง เพื่อรอเวลาเข้าเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- เดินทางผ่านด่านทหารเข้าพักที่โรงแรม เพื่อรอลงทะเบียนเข้าทำงาน

- ตรวจโควิดที่ sw.ต้นฝิ่ง
- เข้าทำงานเป็น Scammer
- การทำงานมีกฎเข้มงวด (และถูกลงโทษ)
- ถูกย้ายมาอยู่กะเช้า
- *ทุกขั้นตอนจะมีคนสอนงาน และคอยควบคุม*

- ผู้เสียหายไม่ได้รับค่าจ้างตามที่ตกลงไว้ และมีบังคับให้ต้องใช้หนี้ตามกฎหมาย
  - ถูกบังคับข่มขู่
  - มูลเหตุที่ต้องอยู่ทำงานถึงที่รู้ว่าโดนหลอก **เพราะ**
1. ถูกยึดเอกสารสำคัญ คือ บัตรประชาชน/ passport
  2. ถูกกักขังภายใต้สถานการณ์ COVID-19
  3. หวั่นอันตรายที่จะเกิดหากหลบหนีไม่ได้จะถูกทำร้าย

ผู้เสียหายติดต่อกับคนอื่นได้ ผ่านข้อความ แต่ต้องลบข้อความทิ้ง และต้องหาทางหลบหนี

- มีการโพสต์ข้อความช่วยเหลือผ่านสถานทูต/กงสุล/เจ้าหน้าที่รัฐ (ไทย) และ NGOs
- องค์กรนานาชาติช่วยประสานงานที่ประเทศไทย
- ทำให้เป็นข่าวใหญ่ถึงองค์กรระหว่างประเทศ
- หน่วยเฉพาะกิจ สปป.ลาว รับตัวผ่านจุดผ่านแดนถาวร

ข้อสังเกต

- ผู้เสียหายทราบอันตรายและรู้สัญญาณว่าเป็นการค้ำมนุษย์ แต่ไม่สามารถหลบหนีออกมาได้ แม้มีโอกาส
- ช่องทางช่วยเหลือผู้เสียหายเข้าถึงยาก ต้องมีการประชาสัมพันธ์เพิ่ม
- Agency อาศัยความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง มีการช่วยเหลือบางครั้ง - กึ่งบางครั้ง แล้วมีการช่วยเหลือใหม่
- ความอ่อนไหวต่อการพิจารณาความผิด (ลักลอบออกไปขายแรงงาน แต่กลับมาแล้วได้รับการช่วยเหลือ)

case 4: ตัวอย่างกรณีผู้เสียหายที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (จังหวัดเชียงราย)

- เห็นโพสต์ของเพื่อน รุ่นน้องใน IG ชักชวน ไปทำงานที่คิงส์โรมัน
- ลาออกจากงานเดิม เพื่อไปทำงานตาม ชักชวน
- ได้รับคำแนะนำให้รู้จัก กับนายหน้าหญิง ชาวจีนผ่าน APP (B)

- เดินทางด้วยเครื่องบิน โดยนายหน้า แนะนำให้ไปพักที่โรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอ เชียงแสน (จำนวน 3 คืน)
- มีคนนำพา (คนที่ 1) มารับยามวิกาลไปส่ง ริมโขง
- มีคนนำพาชาวลาว (คนที่ 2) ขับเรือหางยาว ไปส่งฝั่งลาว
- ถึงฝั่งลาวมีรถกระบะมารับไปส่งที่โรงแรม A

- ชายชาวลาว (คนที่ 3) มารับไปส่งที่โรงแรม B (พักอยู่ประมาณ 2-3 วัน)
- **นายหน้า (B)** นำพาไปคิงส์โรมัน โดยเข้าพักที่โรงแรม C (โรงแรมแห่งนี้ประกอบการโดยหน่วยงานราชการของ สปป. ลาว)

- ลักษณะงาน: เป็นการแปลเอกสารภาษาจีน - ภาษาอังกฤษ
- นายจ้างให้ชักชวนคนมาลงทุน สร้างสถานการณ์จำลอง
- **นายหน้า (B)** รับไปทำงานที่บริษัทแห่งที่ 2

- ได้ทำงานในรูปแบบเดิม
- **นายหน้า (B)** โน้มน้าวให้ทำงานต่อ
- ถูกจำกัดการใช้ชีวิต มีการข่มขู่
- มีความต้องการที่จะเดินทางกลับประเทศไทย

- **นายหน้า (B)** ขาดการติดต่อ
- พยายามหาช่องทางหลบหนี และได้ไปพักที่โรงแรมแห่งหนึ่ง
- ติดต่อขอความช่วยเหลือผ่านสถานทูต และองค์กรต่างๆ เพื่อรับการช่วยเหลือ

ข้อสังเกต

- ผู้เสียหายประเมิน สถานการณ์ว่าจะอยู่ต่อหรือ กลับไทย และมีโอกาสกลับ เองหลายครั้ง มีช่องทาง ติดต่อขอความช่วยเหลือ หลายครั้ง แต่ไม่กลับในทันที มีการย้ายที่ทำงานหลายครั้ง
- มีความไว้วางใจนายหน้า (B)
- พลาดหลายครั้ง แต่ยังทำงานต่อแม้อยู่ใน สถานการณ์ที่เสี่ยง

เดินทางกลับไทย ด้าน ข้ามแดน อำเภอเชียงของ

1. ตม. ลาวส่งไปยังสถาน พักพิงห้วยทราย เพื่อรอ เดินทางกลับไทย
2. สังเกตสถานการณ์ของ สถานพักพิงแล้วไม่ปลอดภัย แต่อยู่รอจนได้รับการ ช่วยเหลือให้ข้ามแดนกลับ

ได้รับการติดต่อจาก นายหน้า B และเพื่อน ให้กลับไปทำงาน

1. ให้ข้อเสนอว่าจะเปลี่ยนบริษัท ที่ทำงานให้
2. มีคนติดต่อเข้ามาให้คำแนะนำ ในการขอความช่วยเหลือ เพื่อกลับประเทศไทย จึงไป รายงานตัวกับ ตม. โดยมี เจ้าหน้าที่แรงงานลาวรับตัว ออกไป และพักที่โรงแรม แห่งหนึ่ง (3-4 คืน) ระหว่าง รอการช่วยเหลือ

case 5: นางสาว D (อาชีพล่าม) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีทักษะการใช้ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ (ทำงานจังหวัดภูเก็ต) เดินทางไปทำงานพร้อม เพื่อนอีก 2 คน (เชียงราย)

- หางานผ่าน Facebook
- ติดต่อนัดหมายนายหน้าผ่าน Facebook

- มีรถกระบะมารับไปส่งที่ชายแดนกัมพูชา
- ข้ามแดนแล้วรอคนมารับไปส่งที่ตึกทำงาน

ทำงานที่แรก

- ลักษณะงานไม่ตรงตามที่ตกลงกันไว้
- ถูกข่มขู่เพื่อบังคับ โดยที่ทำงานมีกฎเข้มงวด
- ทำงานแต่มีการสร้างหนี้เพิ่ม

ทำงานที่สอง

- มีสวัสดิการการทำงานให้ แต่ขึ้นอยู่กับผลงานที่ได้
- โดนข่มขู่ว่าจะถูกขายต่อให้ไปทำงานบริษัทอื่น

ได้รับการช่วยเหลือกลับประเทศไทย (ไม่มีข้อมูล
ช่องทางและวิธีการให้ความช่วยเหลือ)

ข้อสังเกต

- ผู้เสียหายสมัครใจไปทำงาน ด้วยเหตุผลในด้านเศรษฐกิจ
- ขาดรายละเอียดเพิ่มเติม

case 1: ทำงานรับจ้างก่อสร้าง ไม่มีงานประจำ (สระแก้ว)

- หางานผ่าน Facebook
- หางานทำในกลุ่ม “หางานปอยเปต”
- โปสต์ดูใจ “สวัสดิการดี อาหารฟรี”
- ตัดสินใจสมัครไปทำงาน

- เดินทางจากที่พักไปรอยังจุดนัดพบ “โลตัสอรัญประเทศ”
- มีนายหน้า (1) มารับไปบ้านพัก
- เวลา 01.00 น. ของวันเดียวกัน มีชายไทย (2) นำพาข้ามแดน
- มีรถมอเตอร์ไซด์มารับ (3) ไปส่งที่ ตึก “Star Gold ปอยเปต”

ทำสัญญาจ้างงาน

- ข้อความในการทำสัญญาเป็นภาษาจีน
- สัญญาบีบบังคับให้ต้องทำงานตามเงื่อนไข โดยมีข้อกำหนดต่างๆ ชัดเจน
- ลักษณะงานเป็นการหลอกลวงหาผู้ โดยสร้าง account Line และ Application หาผู้เพื่อหลอกลวงผู้เสียหาย
- ในช่วงที่ทำงานไม่ถูกข่มขู่หรือทำร้าย แต่ถูกกักบริเวณ

เดินทางกลับประเทศไทย

ตำรวจกัมพูชาเข้าไปช่วยเหลือออกมา (สน.ปอยเปต)

ข้อสังเกต

- ผู้เสียหายสมัครใจไปทำงาน เพราะว่างงานและมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ
- ทำงาน 1 เดือน (ขาดรายละเอียดเพิ่มเติม)

case 1: ว่างงาน (สระแก้ว)

- พี่สาวแก่ๆ ทำงานในปอยเปต
- พี่สาวชักชวนให้ไปทำงานด้วยกัน
- ในการเดินทางต้องติดต่อผ่าน Agency ที่รู้จักเพื่อนำพาข้ามแดน

มีคนนำพาข้ามแดน

- รอรถที่ บขส. อรัญประเทศ
- มีชายไทย (1) ขับรถกระบะมารับ พร้อมชายไทยเดินทางไปด้วยกันอีก 4 คน
- พักรอที่บ้านของคนขับรถ
- เวลา 01.00 น. ขึ้นรถกระบะสีดำ และไปเปลี่ยนขึ้นรถคันใหม่สีดำระหว่างทาง

กัมพูชา

- ลงรถและเดินทาง แบ่งเป็น 2 ช่วง
- ช่วยแรกมีชายไทย 3 คน เดินเท้าพาข้ามแดน
- ถึงกัมพูชามีรถเก๋งมารับ และเปลี่ยนเป็นรถตู้ระหว่างทาง
- เมื่อถึงจุดพัก ได้เข้าพักที่โรงแรมแห่งหนึ่งระหว่างรอดำเนินการเดินทางต่อไปยังสีหนุ (ลักษณะงานไม่เป็นไปตามที่ตกลงกัน เพิ่งทราบว่าโดนหลอกขณะเดินทางไปสีหนุ
- โดนบังคับให้ไปทำงานเก็บเงินกู้

หลบหนีจากนายจ้าง

- พยายามโทรหาเพื่อนชาวกัมพูชา เพื่อหางานใหม่
- ผู้เสียหายอายุน้อย ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จึงถูกส่งคืนให้พี่สาวที่อยู่ปอยเปต
- ผู้เสียหายสมัครใจที่จะทำงานปอยเปต โดยอยู่กับพี่สาวแต่ไม่มีงานทำ
- เข้ารับการช่วยเหลือจากสถานทูตเพื่อเดินทางกลับไทย

ข้อสังเกต

- สมัครใจอยากทำงานที่ปอยเปต แม้ทราบความเสี่ยงจากงาน
- Agency ทั้งคนไทยและกัมพูชา ค่อนข้างมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการทำงาน

case 1: เพศหญิง อายุ 16 ปี มีพี่สาวทำงานปอยเปต (สระแก้ว)

- เดิมมีงานทำ แต่สถานการณ์ COVID-19 ทำให้งานลดลง
- มีเพื่อนทำงานที่ปอยเปต (กัมพูชา) และได้มีการชักชวนไปทำงาน “งานดี เงินดี สวัสดิการดี”
- เดินทางไปทำงานพร้อมแฟน

มีคนนำพาข้ามแดน

- รอรถที่ บขส. อรัญประเทศ
- มีชายไทย (1) ขับรถแท็กซี่มารับไปส่งที่ “บ้านพัก” เพื่อรอข้ามแดน
- ชายไทย (2) พาเดินเท้าข้ามแดน
- คนกัมพูชา (3) มารับ โดยมีผู้เดินทางไปด้วยพร้อมกัน รวมผู้เสียหายและแฟนเป็น 11 คน

กัมพูชา

- มีรถแท็กซี่ (4) มารับผู้เสียหาย โดยแยกกับแฟน ไม่ได้ไปทำงานที่เดียวกัน
- รถแท็กซี่ไปส่งที่โกดังร้างแห่งหนึ่งในปอยเปต
- มีหญิงไทย (5) มารับไปส่งให้นายจ้างชาวจีน

ทำงานกับนายจ้างชาวจีน

- มีคนสอนงาน (เป็นคนไทย) เป็นพี่เลี้ยงพาไปดูที่พักและที่ทำงาน
- ลักษณะงานเป็น Scammer
- โดนกักบริเวณ และข่มขู่ว่าจะถูกขายต่อ
- มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ทำให้โดนหักเงินเดือนเป็นประจำ
- เซ็นสัญญาจ้างงานเป็นภาษาจีน

ได้รับการช่วยเหลือกลับประเทศไทย ผ่านทางข้ามแดนตามกฎหมาย

case 4: ญาติและคนรู้จักเคยทำงานในปอยเปต (สระแก้ว)

พนักออนไลน์

- มีเพื่อนชักชวนให้ไปทำงานเป็น “แอดมินเว็บพนักออนไลน์”
- “สวัสดิการดี ฟรีทุกอย่าง”
- ตัดสินใจไปทำงาน โดยเดินทางจากจังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างเดินทางมีรถแวะรับผู้เสียหายรายอื่นด้วย เมื่อถึงสระแก้ว เข้าพักที่โรงแรมแห่งหนึ่งในอรัญประเทศ

มีคนนำพาข้ามแดน

- มีชาย-หญิง คนไทย มารับเข้าที่พัก
- เดินทางเข้าข้ามผ่านแดน
- มีรถจักรยานยนต์มารับไปฝั่งกัมพูชา

การทำงาน

- เมื่อถึงกัมพูชา ถูกยึดบัตรประชาชน
- อยู่ในตึกที่มีระบบรักษาความปลอดภัยเข้มงวด และมีการปล่อยกระแสไฟฟ้าตามแนวรั้ว เพื่อป้องกันการหลบหนี
- นายจ้างแจ้งรายละเอียดการทำงาน พร้อมแจ้งจำนวนหนี้สินที่เกิดจากการนำพาข้ามแดนเพื่อทำงานในกัมพูชา (ถูกขยให้มาทำงาน)
- โดนบังคับเวลาในการทำงาน
- หากทำงานไม่ถึงเป้า จะถูกทำร้ายร่างกาย
- ผู้เสียหายพยายามหาช่องทางติดต่อเจ้าหน้าที่ไทย เพื่อขอรับความช่วยเหลือ

**เดินทางกลับประเทศไทย
ผ่านช่องทางข้ามแดนตามกฎหมาย**

case 5: เพศหญิง อายุ 16 ปี มีพี่สาวทำงานปอยเปต (สระแก้ว)

- พบข้อความทาง Facebook ประกาศหางานแอดมิน
- “สวัสดิการดี/ เงินเดือนตามผลงาน
- มีความสนใจ

วิธีการเดินทาง

- นั่งรถตู้จากจังหวัดบึงกาฬเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อนั่งรถตู้จากหมอชิตมาลงอรัญประเทศ
- มีชายไทย (1) ขับรถกระบะมารับไปสวนมันสำปะหลังแห่งหนึ่ง
- มีคนไทย (2) มารับต่อเพื่อพาข้ามแดน

กัมพูชา

- เมื่อถึงกัมพูชา มีคนกัมพูชา (3) มารับเข้าไปยังที่ทำงาน
- ถูกบังคับให้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
- ถูกข่มขู่และบังคับให้ทำงานเกินเวลา
- ที่ทำงานมีกฎเข้มงวดและมักถูกปรับ

case 6: มีเพื่อนชักชวนให้ไปทำงานด้วยกัน (สระแก้ว)

- มีเพื่อนที่รู้จัก ชักชวนให้ไปทำงานที่บอยเปต
- เห็นจาก Facebook ของเพื่อนคิดว่ารายได้ดี (โพสต์โชว์เงิน ความเป็นอยู่สะดวกสบาย)
- เดินทางจากจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีชายไทย (1) มารับตามจุดนัดหมาย ขณะเดินทางไปอรัญประเทศได้แวะรับผู้เสียหายรายอื่นด้วย

มีคนนำพาข้ามแดน

- เมื่อถึงอรัญประเทศ ได้เข้าพักที่โรงแรมแห่งหนึ่ง
- จากนั้นมีชาย-หญิง คนไทย (2) ขับรถกระบะมารับเพื่อไปส่งที่อำเภอโคกสูง
- ได้พักอยู่ที่บ้านพักเป็นช่วงเวลาหนึ่ง และมีคนขี่มอเตอร์ไซด์ (3) มารับที่บ้านพักเพื่อไปส่งจุดข้ามแดนทางธรรมชาติ
- ข้ามแดนธรรมชาติด้วยวิธีการเดินทางเท้า (มีคนนำพา)

ลักษณะงานที่ทำ

- เมื่อถึงกัมพูชา ได้ถูกควบคุม กักบริเวณให้อยู่แต่ในที่ทำงาน
- โดนยึดบัตรประชาชน
- งานที่ทำเป็น Scammer
- ที่ทำงานมีกฎระเบียบเข้มงวด ปรับเป็นเงิน
- ผู้เสียหายเคยขอเจรจากลับประเทศไทยกับนายจ้าง แต่นายจ้างตั้งเงื่อนไขว่าหากต้องการกลับประเทศไทย จะต้องหาเงินมาจ่ายเพื่อไต่ตัวเองกลับ

case 7: ภูมิลำเนาจังหวัดบึงกาฬ (สระแก้ว)

Mandalay

မန္တလေး

Myanmar
(Burma)

Naypyitaw

နေပြည်တော်

Yangon

ย่างกุ้ง

Andaman Sea

มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

ศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

809 ซ.ศุภนิมิต ถ.ประชาอุทิศ แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กทม 10310

โทร 02 022 9200 ถึง 2 | โทรสาร 02 022 9203 | E-mail: info@worldvision.or.th

Phuk
un